

A népművészet táncos mesterei

Európai Folklór Központ
Hagyományok Háza
MTA Zeneudományi Intézet
Budapest, 2001

Összeállította és szerkesztette
Felföldi László és Gombos András

A szerkesztők munkatársai
Szóké né Károlyi Annamária és Pálffy Gyula

A fotókat válogatta
Gombos András

Az életrajzokat írták
Albert István, Felföldi László, Gombos András, Halmi Zoltán, Karácsony Zoltán,
Keszler Mária, Kiss Gáborné, Kiss Sára, Kóka Rozália, Martin György, Ratkó Lujza
és Varga Sándor

Térkép
Agócs Gergely és Szőke László

A képanyagok technikai előkészítése
Kiss Gábor és Berán István

Tipográfia és tördelés
Pusztai János

Támogatók
Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok,
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

© Európai Folklor Központ,
Hagyományok Háza,
MTA Zenetudományi Intézet
2001

Felelős kiadó: Kelemen László/Hagyományok Háza

ISBN 963 00 5106 0

Tartalom

Gombos András — A „Népművészet Mestere” cím	
A tehetséges paraszti előadók és alkotók kitüntetése Magyarországon	7
Bevezető	7
I. A „Népművészet Mestere” cím keletkezésének története	8
a) Előzmények	8
b) A cím létrehozása és törvény formájában való közzététele	9
c) A díjak kiadásának mechanizmusa	10
d) A díjazottakról	10
II. A népművészet táncos mesterei és a hagyományos kultúra	11
III. A népművészet táncos mesterei és a folklór revival mozgalmak	12
IV. A népművészet táncos mesterei és a néptánc kutatás	14
V. Nemzetközi párhuzamok	15
Irodalom	17
Mellékletek	18
1. 1040/1953. (VIII.18.) számú minisztertanácsi határozat „A népművészet mestere” kitüntető cím és jelvény létesítéséről	18
2. 1045/1980. (XI.18.) Minisztertanácsi határozat a „Népművészet Mestere” kitüntető címmel és jelvényvel kitüntetettek kivételes nyugellátásáról	18
3. 12/1991. (VIII. 6.) MKM rendelet augusztus 20-a, az államalapító Szent István ünnepe alkalmából a művelődési és közoktatási miniszter által adományozandó kitüntető díjakról	19
4. 3/1999. (II. 24) NKÖM rendelet 15. §	20
5. A „Népművészet Mestere” díj oklevele	21
6. A népművészet táncos mesterei 1953–2000.	22
7. A néptáncadatok tartalmazó legjelentősebb gyűjtemények ismertetése	23
8. Térkép a népművészet táncos mestereinek származási helyeiről	26
A népművészet táncos mesterei – Adattár	27
Ács György 29; Barna István 31; Biró Lajosné 33; Boldog István 35; Gy. Bóli János 37; Botás Pál 39; Buha György és Buha Györgyné 41; Bulyáki Gergely 43; Cselik Mária 47; Csombor Endre és Csombor Endréné 49; Darabos Ambrus 53; Darabos Sándorné 55; ifj. Fekete János 57; Fekti József 61; Földesi János 65; Fülöp Ferenc (Decs) 67; Fülöp Ferenc (Marosbogát) 71; Gál György 75; Holecz Istvánné 77; Horpácsik János 79; Horváth János 83; Jakab József 85; Jaskó István 89; Józsa Gergely 91; Kardos István 93; Karsai Zsigmond 95; K. Kovács János 99; Mares György 101; Molnár Lajos 103; Nyisztor György 105; Orosz Sándor 109; Progli Ferenc 111; Pünkösdi István 113; Rideg Ferencné 115; Rostás Ferenc 117; Sebestyén Ferenc 119; Seregi István 121; Streer Tamásné 115; Szabó Péter 127; Szappanos Lukács 131; Szentes Varga Ferenc 133; Szuromi Péter 135; Ulicza Jánosné 137; Varga József és Varga Józsefné 139; Vén Ferenc 141; Vincze Ferenc 145.	

A „Népművészet Mestere” cím
A tehetséges paraszti előadók és alkotók kitüntetése Magyarországon

Gombos András

Bevezető¹

A múltban mélyen gyökerező kulturális örökség minden közösség számára azonosságtudatának forrása. Ennek számos megnyilvánulása, mint például a népzene és a néptánc, az ünnepek, a kézművesség, a népköltészet, a helyi nyelvek és a nyelvjárások eltűnőben vannak. Ennek fő oka, a társadalmi-gazdasági modernizáció illetve az információáramlás és a kommunikációtechnika nagymértékű fejlődése, a globalizálódó kultúra egységesítő hatása. A szellemi örökség természeténél fogva is tűnékeny, így kétszeresen is sürgető szükség van e hagyományok tudatos megmentésére, továbbéltetésére. A szellemi örökség védelmének leghatékonyabb módja, ha összegyűjtjük, archiváljuk e kultúra elemeit, megőrizve így azokat nemcsak a kutatás, hanem a művészetek és a mindennapi élet számára. Ezt a célt szem előtt tartva, a hagyomány hordozóit ismertté és hivatalosan elismertté kell tenni. Az elmúlt száz esztendőben a világ számos országában változatos formákat alakítottak ki arra, hogy elismerjék a tehetséges népi alkotókat. A legutóbbi években a nemzetközi szakmai szervezetek az UNESCO ajánlására igyekeznek nemzetközileg is összehangolni a hagyományos szellemi kultúra védelmét és a kiváló előadó egyéniségek, alkotók, illetve közösségek elismertetését.² Ennek szellemében készült ez az összefoglaló is, amelynek célja a magyar példa ismertetése.

¹ Ezúton köszönöm meg Borbély Jolán, Felföldi László, Héra Éva, Kaposi Edit, Keszler Mária és Varga Marianna szíves segítségét.

² Hoppál Mihály–Csonka-Takács Eszter 1999.

I. A *Népművészet Mestere* cím keletkezésének története

a) Előzmények

A paraszti kultúra gyökeres változása Magyarországon a XIX. század végén kezdődött meg. Ez az az időszak, amikor a gyáripar rohamos fejlődésnek indult, és tömegesen, olcsón készített gyártmányaival fokozatosan kiszorította a régi kézműipar termékeit. Ezzel egy időben az út- és vasúthálózat kiépítésével az egyes tájak, falvak elszigetelődése egyre inkább megszűnt. Az országossá váló kommunikáció, valamint az iskoláztatás egyre több és több embert ismertetett meg a szűkebb környezetén kívüli világgal. Ennek következtében a zárt körben élő, hagyományos paraszti–mezővárosi kultúra keretei az ún. „városi” vagy közkultúra behatolása nyomán bomlani kezdtek. Ez a folyamat megfordíthatatlan, s különböző időpontokban – az iparosítás, az urbanizálódás menetétől függően – Európában, sőt az egész világon végbe megy. A paraszti kultúrával foglalkozó szakemberek előtt már régen felvetődött a kérdés: mi történjék a magyar népi–nemzeti kultúra e gazdag, csodálatosan szép alkotásokat felmutató örökségével? Vajon csak arra jó és érdemes ez az örökség, hogy múzeumi tárlókban állítsuk ki, és művészeti könyvek tábláin, zene- és tánc tudományi munkák hasábjain örökítsük meg? Az előbbi lehetőségekkel szemben: van-e mód arra, hogy a hagyományos kultúrát a mindennapi életünk szerves részévé tegyük?

A kérdésekre adott válaszok egy dologban mind megegyeznek: a hagyományos kultúrának azok az elemei, amelyek a későbbi századok emberei számára átmenthetőek, feltétlen védelmet érdemelnek. Ennek szellemében jelentek meg az Operaház színpadán az 1890-es években a falusi székely paraszttáncosok, majd a 1930-as 1940-es években a Városi Színházban a Gyöngyösbokréta mozgalom táncosai. Az 1930-as évek szellemi mozgalmi hozták felszínre a paraszti költők és naiv falusi festők kultuszát is. A „tanulatlan” paraszti tehetségek felfedezésének ezek a jelei mindenképpen előzményként szolgáltak a *Népművészet Mestere* díj megszületéséhez.

b) A cím létrehozása és törvény formájában való közzététele

Magyarországon az 10440/1953. (VIII: 18.) számú minisztertanácsi határozat tette lehetővé a kiváló táncosok, énekesek, mesemondók és a népi tárgyalkotók kitüntetését. Az állam által adományozott cím elnevezése „A Népművészet Mestere”: *„A népművészet fejlesztése terén kimagasló eredményeket elért népművészeknek – akár egyes alkotásaik, akár hosszabb időszak alatt kifejtett munkásságuk elismeréséül – »a népművészet mestere« cím és jelvény adományozható, a kitüntető címmel egyszeri 3.000 Ft-os pénzjutalom jár. A kitüntetett személy nyugdíjban részesíthető.»* (1. számú melléklet) A minisztertanácsi határozatban olvashatunk arról is, hogy a kitüntető címet évenként egyszer, augusztus 20-án a népművelési miniszter adományozza. Az előterjesztést a Népművészeti Intézet és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége teszi a Minisztertanács számára. A kitüntetett személy jogosult „a népművészet mestere” cím és jelvény használatára. „A népművészet mestere” címmel járó jelvény: 46 mm átmérőjű, nyitott, népi ornamentikájú arany koszorú, rajta ívelten piros–fehér–zöld szalag „A népművészet mestere” felirattal. A jelvényt a határozat előírása szerint a bal mellen, illetőleg a bal kabáthajtókán kell viselni. A cím adományozásával járó költségekről a Népművelési Minisztérium gondoskodik. Noha a kitüntetéssel anyagi előnyök (jutalom, más adókulcs, nyugdíjkedvezmény stb.) is jártak (1–5. számú melléklet), elsősorban az erkölcsi elismerés volt fontos.

E minisztertanácsi határozathoz az inspirációt vélhetően a szovjet példa adta, amelyet az akkoriban Magyarországon járt szovjet közművelődési szakemberek, kultúrpolitikusok közvetítettek. A szakmai háttérrel a népművészetrel foglalkozó szakemberek (kutatók, pedagógusok, népművelők) 1952. évi győri ankétja biztosította. Kresz Máriának e tanácskozáson „Népi díszítőművészetünk fejlődésének útjai” címmel tartott előadása olyan elvi jelentőségű gondolatokat fogalmazott meg, amelyek nélkül e díj ebben a formában nem jöhetett volna létre. A kitüntetés létrehozását az is indokolta, hogy az 1930-as évektől virágzó, majd az 1950-es évektől újra fellendülő folklór revival mozgalmak már a figyelem középpontjába állították azokat a paraszti egyéniségeket és közösségeket, akiknek különleges szerepük volt a hagyomány továbbvitelében. Ebből következik, hogy bár „A Népművészet Mestere” címet szovjet mintára hozták létre, a cím odaítélésében a szakmai szempontok sokkal inkább szerepet játszottak, mint a politikaiak. Ezt támasztja

alá az is, hogy eddig egyetlen egy olyan esetről sem tudunk, amikor valamelyik kiváló táncos egyéniség politikai okok miatt nem kapta volna meg e kitüntetését.³

c) A díj kiadásának mechanizmusa

A címre való felterjesztés kezdetben a helyi közösségekből indult el és a megyei művelődési osztályokon keresztül jutott el a Művelődési Minisztériumba. Napjainkban bármely intézmény vagy társadalmi szervezet tehet javaslatot. A felterjesztéseket egy állandó kuratórium bírálja el. Az 1960-as évek végéig a felterjesztéshez az Igazságügyi Minisztérium jóváhagyására is szükség volt. Ez egyfajta politikai ellenőrzést tett lehetővé.

A felterjesztés mechanizmusa már kezdettől fogva magában hordozta annak a veszélyét, hogy nem kaphatja majd meg a kitüntetését mindenki azok közül, akiket megilletne. Ennek egyik oka a díjazottak számának korlátozása, amelynek értelmében egy évben összesen hét fő kaphatta meg a népművészet egész területéről. A másik ok az, hogy a kitüntetésről döntő kuratórium törekedett a területi és tematikai elosztás arányosságára, így a viszonylag szűk keresztmetszet miatt sokan kiszorultak, meghaltak a címet jogosan megérdemlők közül. A környező országok magyarságának táncos egyéniségei is sokáig kimaradtak a díjazásból, és a magyarországi nemzetiségek képviselőinek felterjesztése is csak az 1970-es évektől kezdődik. A kitüntetést kezdettől fogva augusztus 20-ai alkalmával adták át, más kulturális díjakkal együtt. Ez a nap hagyományosan, az államalapító István király emléknapja, s 1949 után ez lett az új alkotmányról való megemlékezés napja is. Tehát az alkalom több szempontból is szimbolikus jelentőségű.

d) A díjazottakról

A címet 1953 óta közel 500 személy kapta meg. Közülük 49 táncos. A népművészet táncos mestereinek többsége férfi (80%). Ez egyrészt a magyar táncgyomány sajátosságát, másrészt pedig a felterjesztők szemléletét tükrözi, amely szerint külön-

³ A kérdés tisztázását elősegítené a „Népművészet Mestere” címre való felterjesztések teljes dokumentációjának feldolgozása.

leges értéket jelent a férfiak virtuóz tánctudása. A nők többségükben, mint kiváló férfitáncosok párjai kapták meg a díjat.

Ami a földrajzi eloszlást illeti, a népművészet táncos mesterei 15 kisebb táncrégiót, etnikai csoportot képviselnek. A legtöbb kitüntetett a Felső-Tisza vidékről, a Sárköz-ből, a Duna mentéről, a dél-alföldi románok köréből és a Rábaköz-ből való. A felsoroltakon kívül a nógrádi palócokat, a Kiskunságot, a Mezőföldet, Szeged környékét, Bodrogközt, Baranyát, Somogyot is képviseli néhány díjazott táncos. Az erdélyi tánchagyomány képviselői (Maros-Küküllő köziek, bukovinai székelyek, moldvai csángók, székelyföldiek) közül kezdetben azok kaphattak díjat, akik az 1940-es években települtek Magyarországra.

A magyarországi nemzetiségek közül eddig a virtuóz férfi és páros táncairól híres dél-alföldi románok, a magyarországi német és cigány táncosok kaptak kitüntetést.

II. A népművészet táncos mesterei és a hagyományos kultúra

A *Népművészet Mestere* címmel kitüntetett táncos népművészeinkben a táncfolklor névtelen, alkotóinak és művelőinek tömegéből kiemelkedő – különleges megőrző és előadókészséggel rendelkező – egyéniségeket tisztelhetünk. Tánckincsünk reprezentáns hordozói mintegy sűrítve őrizték meg egy-egy táncdialektus jellemző típusainak legszebb, legteljesebb változatait, s ezzel felbecsülhetetlenül nagy szolgálatot tettek számunkra. A decsi Fülöp Ferenc férfitánca a Dél-Dunántúlon ritka verbunk-típus szinte máig egyedülálló változata. A tápéi Ács Györgynek és feleségének a dél-alföldi férfi és párostánc gazdag formáit⁴, a tyukodi Szuromi Péternek pedig a felső-Tisza-vidéki „csendes” és „ugrós” csárdás, valamint a „kondástánc” legszebb változatait köszönhetjük⁵. A marosbogáti Fülöp Ferenc és a lőrincrévei Karsai Zsigmond a kö-

⁴ Martin György 1971.

⁵ Pesovár Ferenc 1955.

zép-erdélyi magyarság egyik sokáig ismeretlen, Kelet-Közép-Európa egyik legvirtuózabb férfitáncát, a „pontozót” örökítették ránk.⁶

A kelet-közép-európai hagyományos táncművészet, amelyben az egyéni, rögtönzött, nagymértékben szabályozatlan módon előadott táncok uralkodnak, nagy szerepük van a kiemelkedő táncos egyéniségeknek. A hagyományos közösségekben élő másféle alkotó egyéniségekhez (mesemondókhöz, nótaírókhoz, zenészekhez stb.) hasonlóan saját egyéni szintézisét hozzák létre közösségük kultúrájának, s számtalan javaslatot tesznek a hagyomány fenntartására ill. megújítására. Ez az összegző és újító tevékenység a közösség lazább vagy szorosabb ellenőrzése mellett történik. A közösség, mintegy ráruházza a kiemelkedő táncos egyéniségekre a meglévő hagyományt, s ezáltal ők saját közösségük képviselőivé válnak, akik magasabb esztétikai (s egyben magasabb emberi, erkölcsi) szinten képesek reprezentálni az adott közösség hagyományát saját és idegen közösségek előtt is. Ennek a folyamatnak a kuratása a legmegfelelőbb eszközöket nyújtja a kutatóknak a hagyományos kultúra, s a hagyományos közösségek életének, működésének vizsgálatához. A táncos és táncos, az egyéniség és közösség, a közösség és másik közösség viszonyának leírása, talán a reprezentatív egyéniségek tudásának és alkotásainak vizsgálatán keresztül a leghatékonyabb. Úgy tűnik erre a kelet-közép-európai, s benne a kárpát-medencei táncművészet több lehetőséget kínál Európa más részeihez képest. Ez a lehetőség egyben felelősséget is jelent a kelet-közép-európai táncművészek számára.

III. A népművészet táncos mesterei és a folklór revival mozgalmak

A népművészet mesterei nem csupán ösztönös előadóművészek, hanem tudatos továbbadók és nevelők: valamennyien erjesztőivé váltak a közösségeknek, amelybe beleszülettek, vagy ahová körülményeik folytán kerültek. Például Szuromi Péter falujában Tyukodon, tánciskolát rendezett a hagyományos táncok után érdeklődő fiatalság számára.⁷

⁶ Karsai Zsigmond–Martin György 1989.; továbbá: Felföldi László–Gombos András 1997., 1998.

⁷ Martin György 1962. 4.

Emellett e tehetséges paraszti előadók bekerültek a magyarországi és – sokan közülük – a nemzetközi revival mozgalmak körébe is. Rendszeresen részt vettek, vesznek a népművész találkozók, folklórfesztiválok és gyakori vendégei a táncházaknak.

Mindannyian fölényes biztonsággal mozogtak a színpadon, s táncukat e körülményeknek megfelelően alakítva adták elő anélkül, hogy spontán jellegét, a pillanatnyi rögtönzésből eredő varázsát, frissességét elvesztette volna. A legidősebbek is mindig megőrizték azt a sajátos, klasszikusnak nevezhető előadási módot, amely a hagyományőrző közösség elismerten legjobbjaivá avatta őket.⁸

Táncaik, vagy azok részletei a rendszeres színpadi bemutatás, a tudományos elemzés és a közvetlen találkozások révén széles körben elterjedtek az egész magyar táncmozgalomban. Fiatal táncosok generációi nőttek fel az idős táncosok tudása alapján kialakított mozgásanyanyelv elsajátítása révén. Színpadi koreográfiák, folklórbemutatók százai sarjadtak ebből a forrásból, amelyet a folklór-revival mozgalom szóhasználatában is – Bartók Bélára visszautalva – a „tisza forrás”-nak neveznek.

Időközben a színpadon való szereplés, saját közösségükön kívüli gyakori megmutatkozás nem maradt hatástalan a népművészet mestereire sem. Ez a hatás a másoktól látott, más vidéken használatos táncelemek felhasználásában, saját táncaikból a közönség által leginkább „jutalmazott” figurák kiemelésében, gyakoribb használatában és a színpadi elvárásokhoz való alkalmazkodásban nyilvánult meg.

A *Népművészet Mestere* cím megalapítására akkor került sor, amikor a parasztság körében az 1950-es évek elején ismét nagy érdeklődés ébredt saját – már múltófélben levő – hagyománya iránt, s ennek felhasználását paradox módon a közművelődési politika is célul tűzte ki.

A hagyományápoló tevékenység segítésének fő bázisa sokáig a Népművészeti Intézet (később Népművelési Intézet, majd legújabb nevén Magyar Művelődési Intézet) volt. Ezt a feladatot 2001. január 1-től a Hagyományok Háza vette át. Az Intézet népművészettel foglalkozó osztályain fogták össze a széleskörű hagyományőrző tevékenységet, amely magába foglalta a hagyományos tánckultúra megnyilvánulásának gyűjtését, dokumentálását, archiválását, közreadását, népszerűsítését. E tevékenység motorja és egyik leghatékonyabb irányítója Muharay Elemér (1901–1960) volt, aki számos kiváló szakembert vonzott e munka közelébe. Az akkortájt létrejött falusi népi együttesek a Népművészeti Intézet ösz-

8 Martin György 1962. 4.

tönzésével és szakmai támogatásával működtek. Ebben az időszakban olyan, színpadi bemutatásra készült ének-, zene-, tánc, játék- és szokásműsorok keletkeztek, amelyek felölelték egy-egy falu legértékesebb hagyományait. A népi együttesek munkája rendszerint kiváló énekes, táncos, mesélő és zenész egyéniségekre támaszkodott, s rendszeres közreműködésükkel alakult ki a műsor. Elsősorban ők kapták meg a *Népművészet Mestere* címet saját hagyományaiknak megőrzésében és továbbadásában kifejtett tevékenységükért.⁹

Keszler Mária 1975-ben, mint a terület szakmai vezetője Martin György javaslatai alapján tervezetet nyújtott be a Népművelési Intézet igazgatóságához a népművészet táncos mestereit bemutató kiadványsorozatra. Bár a kiadvány anyagi okok miatt nem jelenhetett meg, mégis felbecsülhetetlen értéket jelent a Keszler Mária és munkatársai által összeállított dokumentumgyűjtemény.¹⁰

Jelenleg a hagyományőrző egyesületek szakmai támogatása a Hagyományok Házához kapcsolódó Muharay Elemér Szövetség (mint független társadalmi szervezet) keretében folyik.

IV. A népművészet táncos mesterei és a néptánc kutatás

A magyar néptánc kutatás az elmúlt fél évszázad során több mint 1000 faluban, közel 10 000 adatközlőtől cca. 25 000 táncváltozatot vett filmre. A táncos adatközlők között legalább 50 olyan kimagasló tehetségű táncos van, ill. volt, akiknek táncalkotó tevékenységét több éven keresztül követték a kutatók. Karsai Zsigmond, ma is élő lőrincrévi származású táncostól például 1943-tól 1982-ig több mint hatvan pontozó táncfolyamat került filmre. Mátyás István Mundruc, kalotaszegi paraszttáncos negyvenkét legényes változatát rögzítették a tánckutatók 1943 és 1978 között. Szabó Péterről, az eleki románok egyik kiváló táncos egyéniségéről pedig 1954 óta folyamatosan készülnek film-, ill. videofelvételek¹¹. Raj-

⁹ Martin György 1977. 67.

¹⁰ Keszler Mária 1988.

¹¹ Felföldi László 1999.

tuk kívül a Kárpát-medence keleti felében, a még élő erdélyi tánckultúrában több száz fel-
fedezésre váró tehetséges paraszttáncos is lehet még, aki hasonló részletességű vizsgálatot ér-
demelne. Ez a gazdag, s még ma is bővíthető forrásanyag biztos alapot nyújt egy módszer-
es egyéniségkutató programhoz.

A Kárpát-medencei néptáncok vizsgálata – a táncok improvizatív jellege követke-
ztében – elképzelhetetlen a táncos egyéniségek kutatása nélkül. A kiváló alkotó egyé-
niségek táncanyaga egyrészt reprezentálja az adott terület táncfolklóráját, másrészt
megmutatja a hagyományőrzés és az újítás viszonyát a falusi közösségeken belül. Mi-
vel a tánc minden alkalommal a pillanatnyi hangulat függvényében létrejövő alkotás,
ezért feltétlenül szükséges egy-egy előadóról minél több táncfelvételt készíteni, lehe-
tőleg minél nagyobb időszakot átölelő időbeli különbséggel.

Az európai tánc kutatás kikerülhetetlen feladata (a folklorisztika más ágaihoz hasonló-
an) a felduzzadt dokumentumanyag alapján a földrajzilag, társadalmilag, történetileg
erősen tagolt tánckészlet egyedi variánsainak áttekintése, osztályozása, tematikus gyűjte-
mények formájában való kiadása. E munka már az 1950-es években megindult, s külö-
nösen azokban az országokban haladt előre, ahol jelentős archívumokkal rendelkeznek
(Szlovákia, Románia, Horvátország, Bulgária).¹² Magyarországon a Martin György ál-
tal kidolgozott elvet követjük, amely szerint a táncváltozatok rendszerezését és a források
kiadását a három legkézenfekvőbb integráló elv – a tánc típus, a tánc régió és a táncos
egyéniesség – szerint érdemes elvégezni.¹³ Ennek megfelelően a magyar tánc hagyomány
forrásanyagának kiadása típus-, regionális- és egyéniség-monográfiák egymást kiegészítő
rendszerében folyik. A típusmonográfiák a típusok formai–morfológiai–szerkezeti sajá-
tosságai, a szerkezeti elemek mennyiségi–minőségi jellemzőivel és a táncalkotás tör-
vényyszerűségeivel foglalkoznak. Ezek adnak módot a formai jellemzők széleskörű össze-
hasonlítására.¹⁴ A regionális monográfiák a táncoknak a konkrét társadalmi–kulturális
közegben betöltött szerepére, a tánckészlet együttes vizsgálatára összpontosítják a figyel-
met, a történeti változások figyelembevételével.¹⁵ Az egyéniségmonográfiák egy-egy ki-
váló táncos egyéniség tánc tudásának kialakulását, változását vizsgálják egy adott közös-
ség tánc kultúrájához való viszonyában.¹⁶

12 Bucsan, Andrei 1971.; Ivančan, Ivan 1964.; Kacarova, Raina–Dzsenev, Kiril 1958.; Zalešak, Cyril 1964.

13 Martin György 1976.

14 Lányi Ágoston–Martin György–Pesovár Ernő 1983.; Martin György 1979.

15 Morvay Péter–Pesovár Ernő 1954.; Halmos István–Lányi Ágoston–Nagy Judit 1987.; Halmos István–Lányi Ágoston–Pesovár Ernő 1988.

16 Karsai Zsigmond–Martin György 1989.

A rendszerezés és a széleskörű összehasonlítás alapja a tánc kultúráról készült dokumentumok módszeres elemzése, amelyben szintén fontos szerepe van az egyéniségi elvnek. A magyar tánc kutatásban az évtizedek során felhalmozott tapasztalat szerint a táncoknak a táncos egyéniség, a regionális közösség és a tánc típus keretében végzett, egymást kiegészítő, együttes vizsgálata segít kiszűrni az egyedi táncalkotásokban megnyilvánuló esetlegességet, véletlenszerűséget. Emellett megvilágítja a táncalkotást befolyásoló különféle tényezők szerepének fontosságát, valamint kijelöli a változatképződés tendenciáját. Ennek révén segít a közösségi kultúra és annak – egy személyiségen keresztül való – egyedi megjelenése közötti viszony feltárásában. Csak az ilyen hiteles, megfelelően rendszerezett és aprólékosan vizsgált táncanyag lehet az alapja az európai összehasonlító tánc kutatásnak, amely néhány alapvető munkát leszámítva még a kezdeteknél tart.¹⁷

V. Nemzetközi párhuzamok

A magyarországi hagyományőrző mozgalmak összhangban vannak a világ számos országában működő ún. *élő emberi értékek* rendszerével: Japán (1950-es évek), Koreai Köztársaság (1964), Fülöp-szigetek (1973, 1988), Thaiföld (1985), Románia (közelmúlt), Franciaország (1994). Bár ezen országok mindegyike az *élő emberi értékek* fogalmát használja, maga az elképzelés az UNESCO hagyományos kultúrák és folklór védelmére 1989-ben tett ajánlásai közé tartozik. Az *élő emberi értékek* fogalmán olyan egyéneket és közösségeket értünk, akik gyakorolják, és akik a legmagasabb szinten ismerik egy nép kulturális életének megkülönböztetett elemeinek megalkotásához és az anyagi kultúra értékeinek továbbéléséhez szükséges szakismereteket.¹⁸

Az összeállításban szereplő adatbázis közreadásával e tevékenységhez kívánunk hozzájárulni.

¹⁷ Wolfram, Richard 1962.; Martin György 1979.; Torp, Lisbet 1990.

¹⁸ Hoppál Mihály–Csonka-Takács Eszter 1999. 5.

Irodalom

- Bucsan, Andrei
1971 *Specificul dansului popular românesc*. București.
- Felföldi László
1999 *A táncos egyéniségkutatás elveinek és módszereinek kialakulása*. Zenetudományi dolgozatok 1999. 139–159.
- Felföldi László–Gombos András
1997 *Kardos István 1897–1984. A népművészet táncos-énekes mestere*. Apátfalva
- Felföldi László–Gombos András
1998 *Nyisztor György 1922–1987. A népművészet táncos mestere*. Szeged
- Halmos István–Lányi Ágoston–Nagy Judit
1987 *Rétköz táncai és zenéje*. Nyíregyháza
- Halmos István–Lányi Ágoston–Pesovár Ernő
1988 *Vas megye tánc- és zenei hagyományai*. Szombathely
- Hoppál Mihály–Csonka-Takács Eszter (szerk.)
1999 *Irányelvek az „élő emberi értékek” rendszerének alapításához* (UNESCO Közgyűlés, 1993.). Európai Folklor Intézet. Budapest
- Ivančan, Ivan
1964 *Geografska podjela narodnih plesova u Jugoslaviji*. Narodna Umjetnost 1964–65. 17–38. Zagreb
- Kacarova, Raina–Dzsenev, Kiril
1958 *Bulgarian Folk Dances*. Sofia
- Karsai Zsigmond–Martin György
1989 *Lőrincréve táncélete és táncai*. Budapest
- Keszler Mária
1988 *A Népművészet mesterei – Táncos egyéniségek I. Táncművészeti dokumentumok 1988. 87–92.* [Fülöp Ferenc (Decs), Ács György, Szuromi Péter.]
1989 *A Népművészet mesterei – Táncos egyéniségek II. Táncművészeti dokumentumok 1989. 44–54.* [Fülöp Ferenc (Marosbogat), K. Kovács János, Gy. Bóli János.]
1990 *A Népművészet mesterei – Táncos egyéniségek III. Táncművészeti dokumentumok 1990. 51–59.* [Karsai Zsigmond, Csombor Endre, Csombor Endréné Lőrinc Teréz.]
- Kresz Mária
1952 *Népi díszítőművészetünk útjai*. Ethn. LXIII. (1952) 10–43.
- Lányi Ágoston–Martin György–Pesovár Ernő
1983 *A körverbunk története, típusai és rokonsága*. Budapest
- Morvai Péter–Pesovár Ernő (szerk.)
1954 *Somogyi táncok*. Budapest
- Martin György
1962 *Táncos népművészeinkről*. Népművelés IX. 10. Népművelési tájékoztató. A Népművelés módszertani melléklete 3–4.
1971 *Adatok Tápé táncgyógyományaihoz. Az oláhos és a csárdás*. In Tápé néprajza. 737–758. (Szerk. Juhász Antal) Tápé
1976 *A magyar néptáncoktatás egy évtizede 1965–1975*. Táncművészeti Értesítő 1. sz. 81–112.
1977 *A népi előadóművészet mesterei*. Nyelvünk és Kultúránk III. 66–70.
1979 *A magyar körtánc és európai rokonsága*. Budapest
- Pesovár Ferenc
1955 *Szuromi Péter*. Egy kiváló paraszttáncosról. Táncművészet V. 366–368.
- Szász János
1981 *Beszélgetés Martin Györggyel az új folklorhullám és néptáncmozgalom előzményeiről*. Kultúra és közönség 4. sz. 42–53.
- Torp, Lisbet
1990 *Chain and Round Dance Patterns: A Method for Structural Analysis and its Application to European Material*. Copenhagen
- Wolfram, Richard
1962 *Der Volkstanz als kulturelle Ausdrucksform der südeuropäischen Völker*. Die Volkskultur der südeuropäischen Völker. Südeuropa Jahrbuch VI. 63–84. München
- Zalešak, Cyril
1964 *Ludove Tance na Slovensku*. Bratislava

Mellékletek

1. sz. melléklet

1040/1953. (VIII. 18.) számú minisztertanácsi határozat „A népművészet mestere” kitüntető cím és jelvény létesítéséről*

1. A népművészet fejlesztése terén kimagasló eredményeket elért népművészeknek – akár egyes alkotásaik, akár hosszabb időszak alatt kifejtett munkásságuk elismeréséül „a népművészet mestere” cím és jelvény adományozható, kitüntető címmel egy-szeri 3.000 Ft-os pénzjutalom jár. A kitüntetett személy nyugdíjban részesíthető.
2. A kitüntető címet évenként egyszer, augusztus 20-án népművelési miniszternek a Népművészeti Intézet és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének meghallgatása után tett előterjesztésére a Minisztertanács adományozza.
3. A kitüntetett személy jogosult „a népművészet mestere” cím és jelvény használatára.
4. „A népművészet mestere” címmel járó jelvény: 46 mm átmérőjű, nyitott, népi or-namentikájú arany koszorú, rajta ívelten piros-fehér-zöld szalag „A népművészet mestere” felirattal. A jelvény: a bal mellen, illetőleg a bal kabáthajtókán viselendő.
5. A cím adományozásával járó költségekről a Népművelési Minisztérium költségve-tésében kell gondoskodni.
6. A büntető és egyéb jogszabályoknak a rendeletekre vonatkozó rendelkezéseit a je-len határozattal létesített kitüntető címre és jelvényre is alkalmazni kell.

* Mára hatályon kívül helyezve.

2. sz. melléklet

1045/1980. (XI. 18.) MT határozat a „Népművészet Mestere” kitüntető címmel és jelvénnel kitüntetettek kivételes nyugellátásáról¹

- 1.2 A „Népművészet Mestere” kitüntető címmel és jelvénnel kitüntetett személynek
a) a nyugdíját, ha az nem éri el a határozat hatálybalépésekor a munkások és al-kalmazottak számára megállapított legkisebb nyugdíj (a továbbiakban: legki-sebb nyugdíj) 1000 Ft-tal növelt összegét, ilyen összegűre kell kiegészíteni;

- b) az öregségi nyugdíjra jogosító életkor betöltése után, vagy ennél korábbi megrokkánása esetén, a nyugellátásra vonatkozó általános rendelkezések szerint megállapított nyugdíját, amennyiben az nem éri el a megállapítás időpontjában folyósított legkisebb nyugdíj 1000 Ft-tal növelt összegét, ilyen összegűre kell kiegészíteni;
- c) az öregségi nyugdíjra jogosító életkor betöltése után, vagy ennél korábbi megrokkánása esetén – ha a nyugellátásra vonatkozó általános rendelkezések szerint nyugdíjra nem jogosult –, a megállapítás időpontjában folyósítható legkisebb nyugdíj 1000 Ft-tal növelt összegének megfelelő kivételes nyugdíjat kell megállapítani.
2. Az 1. pontban foglaltak alapján a népművész özvegyének – amennyiben saját jogú nyugellátása vagy jövedelme nincs, és az állandó özvegyi nyugdíjra jogosító életkort betöltötte, vagy annak elérése előtt megrokkant – a társadalombiztosítási jogszabályoknak megfelelően a mindenkori legkisebb összegű özvegyi nyugellátást kell megállapítani.
3. Az 1–2. pontban foglalt ellátásokat a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatóság Nyugdíjfolyósító Igazgatósága látja el. A már megállapított nyugellátások módosításáról a nyugellátást folyósító szerv hivatalból intézkedik.
4. Ez a határozat a kihirdetése napján lép hatályba, végrehajtásáról a művelődési miniszter és a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatósága gondoskodik.

1 Lásd: 1991. évi XII. törvény.

2 Megállapította: 1006/1985. (III. 1.) Korm. határozat 12. Hatályos: 1985. III. 1-től.

3. sz. melléklet

12/1991. (VIII. 6.) MKM rendelet
augusztus 20-a, az államalapító Szent István
ünnepé alkalmából a művelődési és közoktatási miniszter által
adományozandó kitüntető díjakról

A Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló 1991. évi XXXI. törvény 7. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a Magyar Köztársaság hivatalos állami ünnepének méltó megünneplése alkalmából a következőket rendelem:

1. §

- (1) A *Népművészet Mestere* azoknak a népművészeknek adományozható, akik hosszabb időszak alatt kifejtett munkásságuk során a népművészet fejlesztésében kimagasló eredményeket értek el.

- (2) A díj egyes alkotások vagy egész életmű elismeréseként adományozható.
- (3)¹ A díjat – amelynek összege 75 000 Ft/fő – évente hét személy kaphatja.
- (4) A kitüntetett adományozást igazoló okiratot kap.

¹ Módosította: 3/1992. (III. 6.) NKM rendelet 3. §. 1/1997. (I. 10.) NKM rendelet 2. § a).

4. sz. melléklet

3/1999. (II. 24.) NKÖM rendelet

15. §

- (1) A Népművészet Mestere díj – egyes alkotások vagy egész életmű elismeréseként – azoknak a népművészeknek adományozható, akik hosszabb időszak alatt kifejtett munkásságuk során a népművészet fejlesztésében kimagasló eredményeket értek el.
- (2) A díjat – amelynek összege 200 000 Ft/fő – évente, augusztus 20-án, hét személy kaphatja.
- (3) A kitüntetett adományozást igazoló okiratot és plakettet kap.
- (4) A plakett kerek alakú, bronzból készült, átmérője 80, vastagsága 8 milliméter. A plakett Asszonyi Tamás szobrászművész alkotása, egyoldalas, középmezőben pásztorfaragásra utaló férfi és nő ábrázolással, köriratban Népművészet Mestere-díj felirattal van ellátva.

A „Népművészet Mestere” kitüntető plakett

A „Népművészet Mestere” díj oklevele

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MINISZTERTANÁCSA

Karbai Zsigmond
NÉPMŰVÉSZET

A NÉPMŰVÉSZET FEJLESZTÉSE TERÉN KIFEJITETT MUNKÁSSÁGA

ELISMERÉSÜL

„A NÉPMŰVÉSZET MESTERE”

CIMET ADOMÁNYOZZA

KELT BUDAPEST, 1961. AUGUSZTUS 12.

JANOS LASZLO
KULTURÁLTISZTÁRSÁG ELNÖKE

A népművészet táncos mesterei
1953–2000

- 1953 — **Fülöp Ferenc** (1885–1962) Decs (Tolna m.)*
1954 — **Ács György** (1890–1967) Tápé (Csongrád m.)
1955 — **Szuromi Péter** (1904–1962) Tyukod (Szatmár m.)
1956 — **Fülöp Ferenc** (1903–1986) Marosbogát (Maros-Torda m.; Bogata, jud. Mureş, Románia) – Budapest (Pest m.)
1957 — **K. Kovács János** (1885–1967) Sárpilis (Tolna m.)
1960 — **Progli Ferenc** (1893–1960) Mezőkomárom (Fejér m.)
1961 — **Karsai Zsigmond** (sz. 1920) Lőrincréve (Alsó-Fehér m.; Leorinti, jud. Alba, Románia) – Pécel (Pest m.)
1962 — **Gy. Bóli János** (1891–1974) Ócsény (Tolna m.)
1963 — **Molnár Lajos** 'Lasa' (1889–1970) Nagyecsed (Szatmár m.)
1964 — **Csombor Endre** (1911–1990) Makfalva (Maros-Torda m.; Ghindari, jud. Mureş, Románia) – Budapest (Pest m.)
1967 — **Szappanos Lukács** (1886–1973) Kunszentmiklós (Pest m.)
1968 — **Seregi István** (1903–1983) Madocsa (Tolna m.)
1971 — **Kardos István** (1897–1984) Apátfalva (Csanád m.)
1972 — **Nyisztor György** (1922–1987) Méhkerék–Micherechi (Bihar m.)
1973 — **Bulyáki Gergely** 'Pokróc' (1905–1979) Nagyecsed (Szatmár m.)
1975 — **Fekti József** (1903–1979) Alap (Fejér m.)
1976 — **Boldog István** 'Birkás' (1904–1978) Madocsa (Tolna m.)
— **Rideg Ferencné Csóti Borbála** (1899–1979) Szakmár (Pest m.)
1978 — **Barna István** (1904–1991) Alsóberecki (Zemplén m.)
— **Horpácsik János** (1903–1985) Ópályi (Szatmár m.)
— **Józsa Gergely** (1910–1996) Kozármisleny (Baranya m.)
— **Mares György** (1903–1982) Klézse (Moldva; Cleja, jud. Bacău) – Egyházaskozár (Baranya m.)
— **Pünkösd István** (1901–1980) Ceglédbercel (Pest m.)
— **Szentes Varga Ferenc** (sz. 1919) Szany (Sopron m.)
— **Ulicza Jánosné Bernáth Rozália** (1906–1992) Alap (Fejér m.)

*A falunév azt a települést jelöli, ahol a népművész legtovább élt, s amelynek hagyományát képviseli. Ez nem esik mindig egybe a születés és az elhalálozás helyével. A megyék elnevezését a néprajzkutatás gyakorlatának megfelelően az 1913. évi helység-névtár és a jelenlegi romániai megyebeosztás szerint adtuk meg. Az évszám az adatsor elején a Népművészet Mestere cím elnyerésének évét mutatja.

- 1979 — **Horváth János** (1914–1984) Karád (Somogy m.)
- 1980 — **Vén Ferenc** (sz. 1920) Kalocsa (Pest m.)
- 1983 — **Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet** 'Lindiké' (1897–1987) Nagycsed (Szatmár m.)
- 1984 — **Sebestyén Ferenc** 'Bada' (sz. 1902) Andrásfalva (Măneuți, jud. Suceava, Románia) – Kakasd (Tolna m.)
- 1985 — **Darabos Ambrus** (1909–1997) Andrásfalva (Măneuți, jud. Suceava, Románia) – Ladomány (Tolna m.)
- 1986 — **Földesi János** (1911–1997) Madocsa (Tolna m.)
- 1987 — **Csombor Endréné Lőrinc Teréz** (sz. 1925) Szentegyházafalu (Maros-Torda m.; Vlahica, jud. Hargita) – Budapest (Pest m.)
- 1988 — **Varga József** (sz. 1921) Szany (Sopron m.)
— **Varga Józsefné** (sz. 1925) Szany (Sopron m.)
- 1989 — **Gál György** (sz. 1932) Elek–Aletea (Arad m.)
- 1990 — **Darabos Sándorné Szöllősi Erzsébet** (sz. 1920) Érpatak (Szabolcs m.)
— **Orosz Sándor** (sz. 1922) Érpatak (Szabolcs m.)
- 1991 — **Szabó Péter** (sz. 1935) Elek–Aletea (Arad m.)
- 1993 — **Streer Tamásné Horváth Mária** (sz. 1945) Bogyiszló (Tolna m.)
- 1995 — **Cselik Mária** (sz. 1944) Drágszél (Pest m.)
- 1996 — **Buha György** (sz. 1941) Kétegyháza–Chitighaz (Békés m.)
— **Buha Görgyné Szretykó Anna** (sz. 1942) Kétegyháza–Chitighaz (Békés m.)
- 1997 — **ifj. Fekete János** 'Poncsa' (sz. 1927) Bogártelke (Kolozs m.; Băgara, jud. Cluj, Románia)
— **Rostás Ferenc** (sz. 1919) Nyírvasvári (Szabolcs m.)
— **Vincze Ferenc** (sz. 1907) Rimóc (Nógrád m.)
- 1998 — **Jaskó István** 'Pitti' (sz. 1929) Györgyfalva (Kolozs m.; Gheorgheni, jud. Cluj, Románia)
- 1999 — **Botás Pál** (sz. 1927) Elek–Aletea (Arad m.)
— **Holecz Istvánné Kanyó Margit** (sz. 1945) Rimóc (Nógrád m.)
- 2000 — **Jakab József** (sz. 1920) Magyarózd (Alsó-Fehér m.; Ozd, jud. Mureș, Románia)

A néptánc-adatokat tartalmazó legjelentősebb gyűjtemények ismertetése

1. Az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumának ismertetése

A gyűjtemény általános ismertetése:

Az Archívum őrzi Európa egyik legnagyobb néptánc gyűjteményét, amely magában foglalja a II. világháború előtti szórványos magyar néptáncgyűjtések eredményeit és az 1945 utáni szervezettebb táncutató munka anyagát.

A filmgyűjtemény a magyarság táncain kívül kiterjed nemzetiségeink, valamint a szomszédos népek táncincsére is. Különösen jelentősek a cigány, a román és a szlovák s számottevőek a délszláv, kárpáti lengyel (gorál) és német (sváb) táncokra vonatkozó táncadatok. Emellett azonban kisebb mértékben szinte minden európai nép táncaira, sőt távolabbi afrikai és ázsiai népekre is kiterjednek a gyűjtések. Ez utóbbiak közül legjelentősebb az etiópiai táncgyűjtemény.

Ez a nemzeti táncgyűjtemény képezi az Intézet Néptánc Osztálya munkájának alapját, amelynek célja a magyar néptáncok tudományos földolgozása, közreadása, történeti és összehasonlító értelmezése.

Története:

A mai gyűjtemény közvetlen megalapozása a Népművészeti Intézetben kezdődött 1950-ben, az amatőr művészeti mozgalom dokumentációjával s 1954-ben fejlődött kifejezett néprajzi kutatássá. Ebben az időszakban alakult ki az Archívum felépítése. 1965-re a gyűjtemény már a mai anyag mintegy 1/3-át tartalmazta. Ekkor került át Kodály Zoltán kezdeményezésére az MTA Népzeneutató Csoportjához. Gondozását, gyarapítását ma az MTA Zenetudományi Intézetének 1974-ben létrehozott Néptánc Osztálya végzi, amelynek a megalakulástól 1983-ban bekövetkezett haláláig Martin György volt a vezetője. Őt követte Pesovár Ernő. A jelenlegi vezető Felföldi László.

A gyűjteményrészek részletes leírása:

Az Archívumot – a néptánc sokrétű, összetett természetének megfelelően – öt gyűjteményrész alkotja:

a) Filmtár (jelzete: Ft.)

Ez a gyűjtemény legfontosabb része. Jelenleg 1462 leltári tételt tartalmaz. Ez az anyag több mint 300 000 méter filmen cca. 25 000 táncfolyamatot jelent, több mint ezer helységből.

b) Táncdallamtár

A Népzenei Archívum részét képezi, a népzenei kutatásnak is alapanyaga. Az eddig rögz-

zített táncdallamok számát, mindent összevéve több tízezerre becsüljük. A lejegyzett dal-
lamok száma közel 10 000. (A tánczenei lejegyzéseken szereplő jelzetek: Mgt. = magne-
tofon-szalagtár, AP = akadémiai Pyral-lemezgyűjtemény, jk. = zenei jegyzőkönyv.)

c) Kéziratgyűjtemény (jelzete: AKT)

Főleg a táncfolklorisztikai gyűjtések során följegyzett helyszíni megfigyeléseket,
visszaemlékezéseket, a táncokhoz és a tánczenéhez kapcsolódó nyelvi adatokat tartal-
mazza. A kéziratgyűjtemény 1504 tételben közel tízezer lap terjedelmű írott anyagot
tartalmaz.

d) Táncfotótár (jelzete: Tf.)

Közel 50 000 fotót tartalmaz, amelyek nagyobb részt fekete-fehér fénykép, valamint
színes negatív, kisebb részben színes diapozitív. A tudományos táncközlések hitelesítő
dokumentációját képezik.

e) Táncírástár (jelzete: Tit.)

Máig cca. 1289 táncfolyamat, táncrészlet és motívum leírását tartalmazza több ezer
oldal terjedelemben Lábán-kinetográfiával.

e/1. Motívumtár (jelzete: Mot.)

A táncírás-gyűjtemény része, mintegy 10 000 kartonból áll.

e/2. Pausz- és kiadványtár (Pkt.)

A kiadványokban megjelent pauszra rajzolt táncírások gyűjteménye.

2. A Néprajzi Múzeum Filmtára (jelzete: NM FILM)

Ez a gyűjtemény tartalmazza a két világháború közötti és a II. világháborút követő
néptánc kutatás filmes dokumentumainak eredeti példányait. A néptánc anyag a
filmgyűjteménynek kb. egyötödét teszi ki.

3. Martin György hagyatéka

Martin György saját gyűjteményét (filmek, kéziratok, fotók, zenei felvételek),
könyvtárát, kézíratait és levelezését tartalmazza. A hagyatéka tulajdonosa Borbély
Jolán, Martin György özvegye. Kezelője részben a Martin Médiatár és az MTA Ze-
netudományi Intézet.

Térkép a népművészet táncos mestereinek származási helyeiről

A népművészet táncos mesteréi

Adattár

A „Népművészet Mestere” kitüntető jelvény

ÁCS GYÖRGY

(1890–1967)

Oláhos

Martin György felvétele, 1960.

Martin hagyaték

Ács György (1890. január 29. – Tápé – 1967. június 3.) és felesége *Molnár Mária* a Csongrád megyei Tápé tánc kultúrájának, táncéletének kiemelkedő képviselői voltak. Táncinkünk régi rétegének egyik legfontosabb típuscsaládját – az ún. ugrós-legényes táncokat – az Alföld keleti-délkeleti részén többnyire az oláhos képviseli. Legszebb, legépebb Csongrád megyei változatait a tápéi népművész-házaspár előadásai nyomán ismerjük. E tánc típus szülő formáját is gazdag, változatos formában járta Ács György. Szívesen tanítottak, és szinte valamennyi színpadi felkérésnek eleget tettek. Gyakran keresték fel őket koreográfusok, néprajzosok, zenetudósok. 1950 májusában kapcsolódtak be a Tápéi Népi Együttes munkájába. Ács György és felesége a hosszú népi együttes és egyéni szerepléseik során a régi tánc hagyomány két legjellemzőbb és leggazdagabb típusát fűzték össze minden előadás alkalmával újraalkotott, rögtönzött kompozícióban: a régi réteghez tartozó oláhost és újabb táncaink reprezentánsát, a *lassú* és *friss csárdást*. A ki-tüntetető címet Ács György 1954-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 237., 345.

Filmtár:

Ft. 154. Tápé (Csongrád m.) A felvétel helye: Budapest – Margitszigeti szabadtéri színpad. **Gyűjtők:** Erdős Lajos. **Gyűjtés ideje:** 1952. III. 9. **Táncfotóár:** Tf. 20 009–17.

Ft. 154. 1. Oláhos. Táncolta: Ács György. **Táncírástár:** Tit. 120/1. 467.; **Megjelenés:** Martin György: *Magyar tánc típusok kelet-európai kapcsolatai*. MTA I. Osztályának Közleményei 21. (1964.) 67–96. Budapest; Martin György: *East-European relations of Hungarian Dance Types*. In *Europa et Hungaria. Congressus Ethnographicus in Hungaria* (1963). 469–515. Budapest.; Pesovár Ernő–Lányi Ágoston: *A magyar nép táncművészete*. Néptánciskola I. 1974. 91–93. Budapest; *Magyar Néprajzi Lexikon IV.* 1981. 83.

Ft. 154. 2a–b. „Köröszövő”. Táncolta: Ács György.

Ft. 154. 3–4.; 8. Oláhos. Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária (sz. 1897)

Ft. 154. 5.; 6c. Oláhos és frisses. Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária.

Ft. 154. 6a.; 7a–b. Oláhos. Táncolta: Ács György.

Ft. 154. 9.; 11–12. Frisses. Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária.

Ft. 154. 10. Csárdás („Darudibögös”) Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária. **Megjelenés:** Szentpál Mária (összeáll.) é. n. „*Darudibögös*” táncleírása.

Ft. 467. Tápé (Csongrád m.) Gyűjtők: Martin György, Török Józsefné. **Gyűjtés ideje:** 1960. X. 18. **Kéziratár:** AKT 722.

Ft. 467. 1. Oláhos és frisses. Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária. **Táncírástár:** Tit. 785.; **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar páros táncok*. 1997. 8. sz. tánc. Budapest.

Ft. 467. 2.; 3a–b. „Lassú és frisses”. Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária. **Táncírástár:** Tit. 320.; Tit. 321.

Ft. 467. 5. „Lippentős”) Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária.

Ft. 467. 6.; 7. Lassús („Röszkettetés”; „Egylépés”) Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária.

Ft. 467. 9. „Olajos”. Táncolta: Ács György. **Táncírástár:** Tit. 120/II. **Megjelenés:** Martin György: *Adatok Tápé tánc hagyományaihoz*. Az oláhos és a csárdás. In Juhász Antal (szerk.) *Tápé története és néprajza* 1971. 737–758. Tápé

Ft. 467. 10. „Olajos”. Táncolta: Ács György. **Táncírástár:** Tit. 120/III. **Megjelenés:** Martin György: *Motívumkutatás, motívumrendszerezés*. A Sárközi-dunamenti táncok motívumkincse. 1964. Melléklet: Sárközi-dunamenti motívumtár. (Lányi Ágostonnal) 54. Budapest

Ft. 467. 11. „Lippentős”. Táncolták: Ács György és Ács Györgyné Molnár Mária.

BARNA ISTVÁN

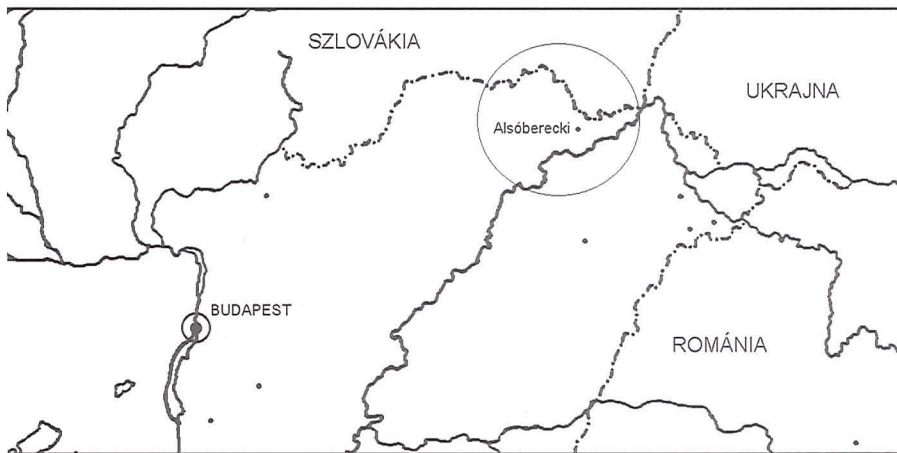
(1904–1991)

Csárdás

Kertész Gyula felvétele, 1953.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 36 222.

Barna István 1904. október 22-én született Alsóbereckiben református, földműves családban. Szüleiivel 1907-ben kivándorolt Amerikába, majd hét évi távollét után visszatérve élte a földműves emberek háborúktól zaklatott életét. Jó kedélyű, nótázni és táncolni szerető ember lévén azonban mindig felül tudott emelkedni a napi gondokon. A helyi szokások egyik szervezőjeként kétszáz lakodalom vőfélyeként tevékenykedett Alsóbereckiben. Az 1940-es évektől kezdve a helyi bokkrétás együttes tagja és a helyi szokások legtehetségesebb őrzője, terjesztője. Az alsóberecki hatoztató, csárdás, lakodalmi vőfélytánc és a lakodalmi rigmusok legjobb előadója volt haláláig, 1991-ig. A *Népművészet Mestere* címet 1978-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Táncfotótár: Tf. 36 220–227. Csárdás, Tf. 36 228–240. Csapásolás, Tf. 36 548–553. Hatoztató (Kertész Gyula felvételei, 1953. XI. 15.)

Filmtár:

Ft. 695. Alsóberecki (Zemplén m.) A felvétel helye: Baja – Városi park. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Martin György, Nagy Miklós, Németh István, Pesovár Ernő, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1969. VIII. 19. **Hangzóanyag:** Mgt. 3240, AP 10 214. **Táncfotótár:** Tf. 24 815–821. (Borbély Jolán felvétele.)

Ft. 695. 1a. Koszorűköszöntő. Elmondja: Barna István.

Ft. 695. 1b. Koszorűköszöntő gyertyástánc. Táncolták: 7 pár, köztük Barna István és Barna Istvánné Balogh Julianna (sz. 1909).

Ft. 695. 2. Hatoztató és kéztánc. Táncolták: 7 pár, egyikük Barna István és Barna Istvánné Balogh Julianna. **Táncírástár:** Tit. 971.

Motívumtár: 6978–6991.

Ft. 695. 3a. Csapásolás („Fereteges csapástánc”). Táncolták: 7 férfi, egyikük Barna István.

Ft. 695. 3b. Csárdás. Táncolták: 7 pár, egyikük Barna István és Barna Istvánné Balogh Julianna.

Ft. 695. 4. Csapásolás. Táncolták: 7 férfi, egyikük Barna István.

Ft. 910. Alsóberecki (Zemplén m.) Készítette: a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat. „Bodrogközi táncok” Szabados Tamás, Lengyelfi Miklós, valamint Gink Károly, Halmos István, Martin György, Pálfi Csaba, Ureczky Csaba. 1974. IX. 13.

Ft. 910. 1. Hatoztató. Táncolták: 6 pár, köztük Barna István és Kecskés Istvánné.

Ft. 910. 2. Csapás. Táncolták: 6 férfi, köztük Barna István.

Ft. 910. 3. Csapás és csárdás. Táncolták: 6 pár, köztük Barna István és Kecskés Istvánné.

Ft. 957. Alsóberecki (Zemplén m.) A felvétel helye: Miskolc – Sportcsarnok **Gyűjtők:** Bíró Attila, Deák Sándor, Nagy Gábor, Országh Mihály, Stoller Antal, Szántó Éva. **Gyűjtés ideje:** 1977. III. 6. „Röpülj Páva 77”.

Ft. 957. 9. Hatoztató. Táncolták: Barna István és Barna Béla. **Hangzóanyag:** Mgt. 36 64A₁₉, AP 15 125.

Ft. 957. 10. Csapás. Táncolták: Barna István, Barna Béla és Gyurkesz Lajos. **Hangzóanyag:** Mgt. 3664A₂₀, AP 15 525.

BÍRÓ LAJOSNÉ ERDÉLYI ERZSÉBET

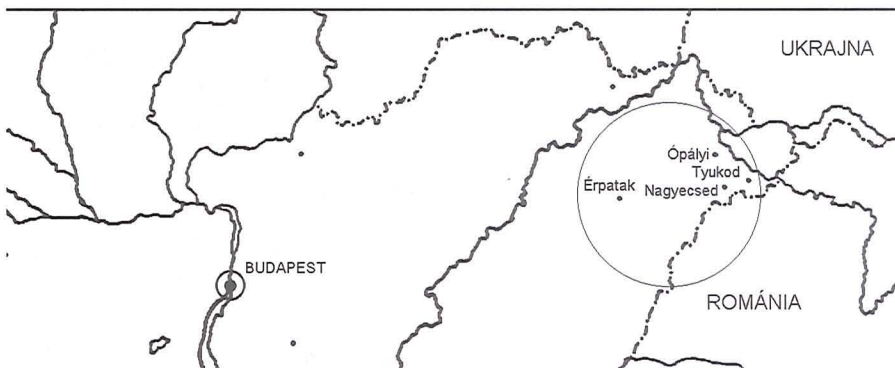
(1897–1987)

Magyar verbunk

Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely. Vásárhelyi László felvétele, 1955.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 1479.

Bíró Lajosné 'Lindikné' (1897. november 20.–Nagyecsed–1987. június 23.). Nemcsak országszerte, hanem külföldön is jól ismert képviselője volt a szatmári tánc kultúrának, hiszen a nagyecsed-i hagyományörző együttes tagjaként, *Bulyáki Gergely* állandó párjaként évtizedeken keresztül rendszeres szereplője volt a hagyományörző fesztiváloknak, kisebb helyi és nagyobb, országos jelentőségű, ill. külföldi néptánc rendezvényeknek. Annak az idős táncos nemzedéknek volt a tagja, amely mozgáskincsében még régiesebb hagyományt őrzött meg. Bulyáki Gergellyel járt páros verbunkja és csárdása a maga letisztult, kierielt stílusával, nemesen egyszerű motívumkájával a fiatalabb táncos generációk egész sorának nyújtott követendő példát. 1983-ban kapta meg a *Népművészet Mestere* kitüntetését.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 246. Nagyecsed (Szatmár m.) Gyűjtők: Martin György, Vargyas Lajos, Vásárhelyi László. **Gyűjtés ideje:** 1955. V. 8. **Hangzóanyag:** AP 5432–36.

Ft. 246. 6–7. Magyar verbunk (páros). Táncolták: Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Molnár Lajos 'Lás' (sz. 1899). **Táncírásár:** Tit. 549.

Ft. 640. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Lányi Ágoston, Martin György, Olsvai Imre, Pesovár Ferenc, Sárosi Bálint, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1968. VIII. 20. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517, AP 14 606–607.

Ft. 640. 1a. Páros magyar verbunk. Táncolták: Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517₈, AP 14 606. **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar néptánc területi-történeti tagozódása*. Táncstudományi Tanulmányok 1984–1985. 31–53. 5. sz. tánc: 50–53.

Ft. 640. 2. Csárdás. Táncolták: Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely valamint Rákóczi Kovács Gusztáv és Asztalos Sándorné. **Táncírásár:** Tit. 1197. **Hangzóanyag:** Mgt. 4572₂₄₋₂₅, AP 14 606. **Megjelenés:** *Magyar Népművészet VI. Népzene – Néptánc – Népi játékok*. 1990. Dömötör Tekla (főszerk.) 19. sz. tánc; Pesovár Ernő: *A magyar páros táncok*. 1997. 16. sz. tánc. Budapest.

Ft. 640. 4d. Páros magyar verbunk. Táncolták: 2 pár, egyikük Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517₃₀, AP 14 607.

Ft. 781. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Budapest. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Domokos Mária, Lányi Ágoston, Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál, Vargyas Lajos. **Gyűjtés ideje:** 1972. X. 1. **Hangzóanyag:** Mgt. 2503–2505 (jk. 218.), AP 8643–46.

Ft. 781. 5. Magyar verbunk. Táncolták: Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely.

Ft. 781. 6. Csárdás. Táncolták: Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely.

Ft. 809. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyíregyháza. **Hangzóanyag:** Mgt. 2505., 2795. (jk. 231.) **Kéziratár:** ÁKT 799. **Gyűjtés ideje:** 1973. III. 3. **Fotó:** T.É.: A székesfehérvári István Király Múzeum fotórára.

Ft. 809. 5. Lassú és ugrós csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük: Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely.

Ft. 921. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Vaja (Szabolcsm.) – Kastélykert. **Készítette:** a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat. „Ecsedi táncok” Szabados Tamás, Lengyel Miklós, valamint Gink Károly, Gulyás László, Halmos István, Martin György, Pálfi Csaba, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. 1974. IX. 8. **Hangzóanyag:** Mgt. 3233., AP 10 203.

Ft. 921. 2.; 3. Páros magyar verbunk; Lassú és friss csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet és Bulyáki Gergely.

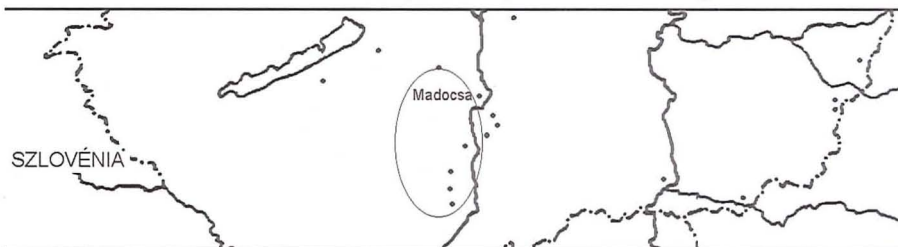
BOLDOG ISTVÁN

(1904–1978)

Csárdás

*Boldog István és Seregi Lajosné Papp Eszter. Andrásfalvy Bertalan felvétele, 1959.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotóára: Tf. 21 764.*

Boldog István 'Birkás' 1904. június 31-én született szegény napszámos család gyermekeként. Bár a dél-vidéki Ruseva nevű településen született, de még gyermekként visszatérték a család régi lakóhelyére Madocsa, ahol a rokonság élt. Boldog István Madocsa, a Tolnai Sárköz közelében fekvő kis község hagyományaiiba nőtt bele. Alapításától, az 1940-es évektől tagja volt a madocsbai hagyományörző csoportnak, amelyben haláláig fáradhatatlanul tevékenykedett. Szívesen tanította a helybeli fiatalokat a madocsbai csárdás figuráira s példáját követve az unokája is az együttes tagja lett. Táncáról több dokumentum készült, amelyeket az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívuma őriz. A *Népművészet Mestere* címet 1976-ban kapta meg. 1978. április 17-én halt meg Madocsaán.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 414. Madocsa (Tolna m.) Gyűjtők: Andrásfalvy Bertalan, Kiss Lajos, Maác László, Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1959. III. 14. **Hangzóanyag:** Mgt. Martin György hagyatéka, AP 5655–56. **Táncfotótár:** Tf. 21 763–66.

Ft. 414. 5a–d. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Boldog István és Seregi Lajosné Papp Eszter (sz. 1916). **Táncírásár:** Tit. 132. **Motívumtár:** 949–1017 (1–9. sz. tánc).

Ft. 414. 15e. Ugrós. Táncolták: 6 férfi, köztük Boldog István.

Ft. 414. 16b. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 3 pár, köztük Boldog István és Seregi Lajosné Papp Eszter.

Ft. 484. Madocsa (Tolna m.) Gyűjtés ideje: 1961. IV. 22. **Motívumtár:** 1740–1757. 1–3, 5–6, 11. **Megjelenés:** Martin György: *Motívumkutató, motívumrendszerezés.* A sárközi-dunamenti táncok motívumkincse. 1964. [1999² Planétás] Budapest

Ft. 484. 3a–d. Ugrós. Táncolták: 3 férfi, köztük Boldog István.

Ft. 484. 5. Lassú csárdás. Táncolták: Boldog István és Rác Józsefné (sz. 1915)

Ft. 484. 6a–b. Friss csárdás. Táncolták: Boldog István és Rác Józsefné.

Ft. 484. 10a. Lassú csárdás. Táncolták: Boldog István és Szekeres Lídia (sz. 1945)

Ft. 484. 11a–c. Ugrós. Táncolták: 4 férfi, köztük Boldog István. **Táncírásár:** Tit. 180., 181., 182.

Ft. 624. Madocsa (Tolna m.) Gyűjtés ideje: 1968. V. 12. **Hangzóanyag:** Mgt.: 2448–49 (jk. 208.), AP 6645–46. **Fotó:** Martin György hagyatéka (82. tek.), Szekesfehértvári István Király Múzeum és Dunántúli Tudományos Intézet, Pécs.

Ft. 624. 1. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 6 pár, köztük Boldog István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia (sz. 1913). **Táncírásár:** Tit. 1017. **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar páros táncok.* 1997. 13. sz. tánc; *Magyar Néprajz VI.* Népzene – Néptánc – Népi játékok. Dömötör Tekla (főszerk.) 1990. 18. sz. tánc (részlet).

Ft. 624. 4. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 6 pár, köztük Boldog István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia.

Ft. 624. 5. Ugrós. Táncolták: 4 pár; köztük Boldog István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia.

Ft. 624. 8. Friss csárdás. Táncolták: sokan, köztük Boldog István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia.

Ft. 906. Madocsa (Tolna m.) A felvétel helye: Szekszárd. **Készítette:** a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat: „Dunántúli csárdás és sárközi karikázó” Szabados Tamás, Lengyel Miklós, valamint Andrásfalvy Bertalan, Bogár István, Gink Károly, Gulyás László, Martin György, Pálfi Csaba, Pesovár Ferenc, Szabadi Mihály. 1974. IX. 4. **Hangzóanyag:** Mgt. 3231, AP 10 199–10 200.

Ft. 906. 4. Madocsbai ugrós. Táncolták: Boldog István és Seregi István.

Ft. 906. 5a–b. „Szögény csárdás és friss csárdás”. Táncolták: Boldog István és párja, Seregi István és párja.

Ft. 968. Madocsa (Tolna m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. **Készítette:** a Magyar Televízió. Szabados Tamás, Lengyel Miklós, valamint Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálfi Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. 1978. VII. 26.

Ft. 968. 1.; 4. Ugrós. Táncolták: Boldog István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia.

Ft. 968. 2.; 3.; 5–7a–b. Lassú és friss csárdás csárdás. Táncolták: 4 pár, egyikük Boldog István és Boldog Istvánné.

GY. BÓLI JÁNOS

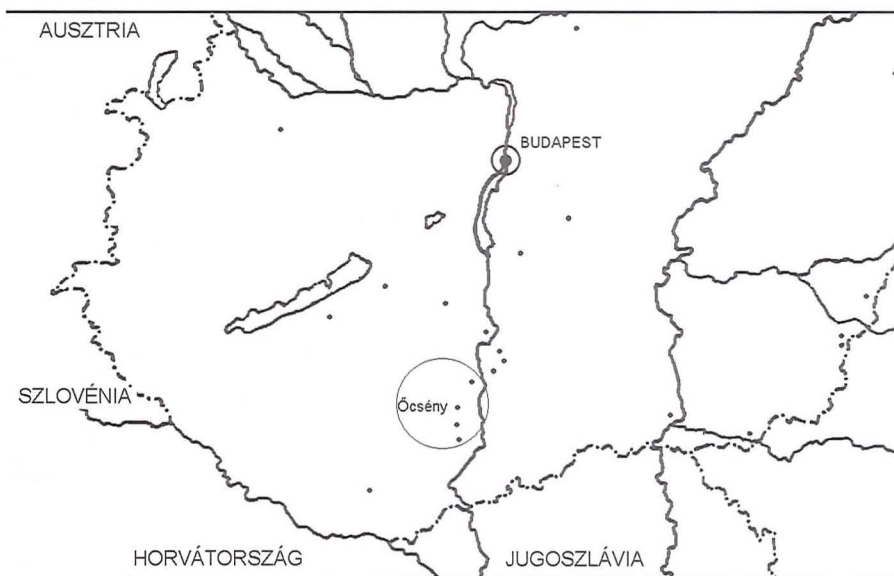
(1891–1974)

Verbunk

Erdős Lajos felvétele, 1952.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 19 999.

Gy. **B**óli János (Ócsény 1891. január 6. – Sárpilis 1974. március 10.). Az 1946-ban alakult Sárpilisi Népi Együttes egyik alapító tagja. Több mint félévszázados táncos pályafutásáról közismert egyéniség. Táncos életútja anekdotikus részletekkel gazdagodott mindenhol, ahol katonaként, vagy éppen mulató vendégként megfordult. Legkedveltebb táncai az ugrós és a csárdás voltak. E mellett a kutatók kiváló mesemondóként is számontartották. Sárpilis polgármesteri hivatalának falán emléktábla őrzi a sárpilisi néphagyományok gyűjtésében és továbbfejlesztésében nyújtott kiemelkedő művészi tevékenységének emlékét. 1962-ben kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 157., 210., 251. **Motívumtár:** 597–685b.

Filmtár:

Ft 174. Ócsény (Tolna m.) – Sárpilis (Tolna m.) Gyűjtők: Bogár István, Erdős Lajos, Katona Imre, Kerényi György, Kertész Gyula, Lányi Ágoston, Lugossy Emma, Morvay Péter. **Gyűjtés ideje:** 1952. II. 9. **Hangzóanyag:** Mgr. 33, AP 5561–62, 5671–77, 5703–4, 5720–23.

Ft. 174. 23a. Ugrós. Táncolták: Gy. Bóli János. **Táncírástár:** Tit. 126. **Megjelenés:** Martin György: *The Relationship between Melodies and Dance Types in the Volume VI. of Corpus Musicae Popularis Hungaricae*. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae. Tomus XIV. (1972) 93–145. Pesovár Ernő–Lányi Ágoston: *A magyar nép táncművészete*. Néptánciskola I–II. 7. sz. tánc. 1974. Budapest

Ft. 174. 24a. Lassú csárdás. Táncolták: Gy. Bóli János és Gáspár Pálné.

Ft. 174. 25a–b. Friss csárdás. Táncolták: Gy. Bóli János és Gáspár Pálné. **Táncírástár:** Tit. 127.

Ft. 174. 26a–27a–g. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Gy. Bóli János és Döme Sándorné.

Ft. 315. Ócsény (Tolna m.) – Sárpilis (Tolna m.) Gyűjtő: Lugossy Emma. **Gyűjtés ideje:** 1952.

Ft. 315. 1–2. Friss csárdás egyedül. Táncolta: Bóli János.

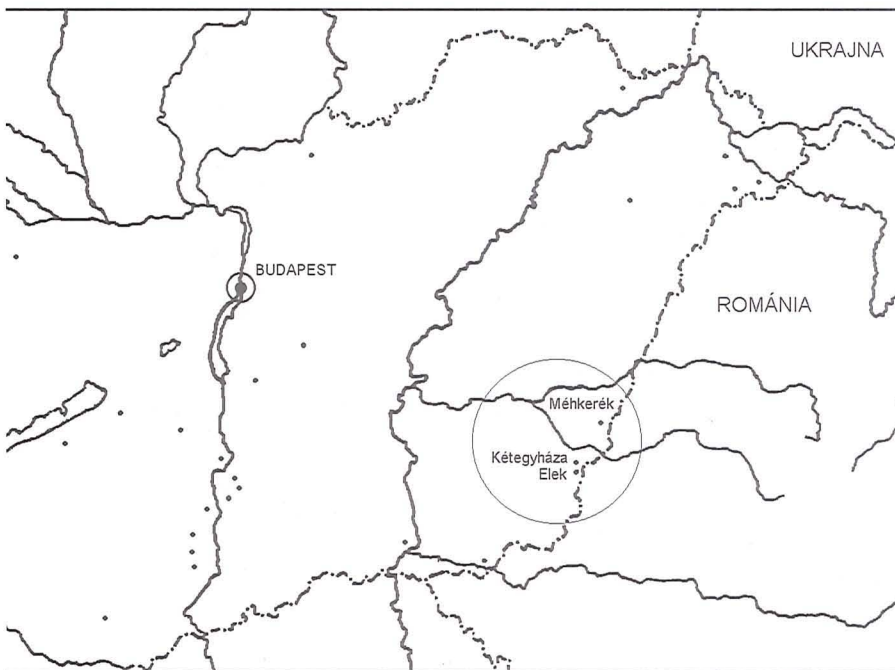
BOTÁS PÁL

(sz. 1927)

Lunga

Botás Pál (középen). Ismeretlen fotós felvétele, 1985 körül

Botás Pál – Paul Botaș 1927. október 9-én született Eleken, szegény, sokgyermekes családban. E város – korábban nagyközség – táncagyományai a magyarországi román folklór különösen szép színfoltja. Szülei román anyanyelvűek voltak. Elek egyik cigányok által lakott utcájában nőtt fel, s egy idős román-cigány embertől tanult meg táncolni. A tánc mindig meghatározó volt az életében, szívesen táncolt egyedül is az akkori *zsokok*-ban, bálokban, és tanult az idősebbektől. Táncos tudását sajátos, egyedi figuravilág jellemzi. Előadásmódja rendkívül egyéni. Különösen szólótáncai jelentenek nagy élményt. Az 1947-ben alakult Eleki Hagyományörző Együttes egyik meghatározó táncos egyénisége. Az eleki néptáncagyományok ápolásában, megőrzésében kifejtett több mint félszázados tevékenységében hűséges segítője és társa a felesége, Szabó Anna (Szabó Péter nővére). E munka elismeréseként kapta meg 1999-ben a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 607., 1503. **Hanglemez:** SLPX 18 077 Sebő Ferenc (szerk.) Hungaroton 1984.

Ft. 769. Elek (Arad m.) A felvétel helye: Budapest – Fővárosi Művelődési Ház, Néptáncosok Bemutató Színpada. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1972. III. 5. **Hangzóanyag:** Mgt. Martin György hagyatéka 97.

Ft. 769. 5.; 9. Lunga. Táncolták: 3 pár, köztük Botás Pál és Botás Pálné Szabó Flóra (sz. 1927).

Ft. 769. 6. Măruntău. Táncolták: 3 pár, köztük Botás Pál és Botás Pálné Szabó Flóra.

Ft. 769. 7–8. Țiganeasca. Táncolták: 3 pár, köztük Botás Pál és Botás Pálné Szabó Flóra.

BUHA GYÖRGY

(sz. 1941) és

BUHA GYÖRGYNÉ SZRETYKÓ ANNA

(sz. 1942)

Lunga

Halmi Zoltán felvétele, 2000.

Buha György – Gheorghe Buha Kétegyházán született 1941. március 21-én. Buha Györgyné Szretykó Anna Kétegyházán született 1942. május 18-án. Mindketten már kisgyermekkorukban elsajátították a helyi táncokat az akkor még rendszeresen tartott vasárnapi *zsok*ban, majd az 1940-es évek végétől a helyi táncsoportban. Az 1960-as évektől kezdve szinte minden hazai nemzetiségi fesztiválon részt vettek. Több alkalommal szerepeltek Romániában, Jugoszláviában és Portugáliában. 1996-tól rendszeresen rendeznek tánctábort, amelynek célja, hogy a falubeli fiatalokkal újra megismertessék a hagyományos kétegyházi táncokat. Az Arad vidéki táncdialektus nyugati szélén lévő Kétegyházán már csak Buha György és felesége ismerik és művelik a hagyományos román táncrepertoárt, amely motívumkészletével érdekes színtöltja az alföldi románság tánc kultúrájának. A házaspár 1996-ban kapta meg a „Kétegyházáért Emlékérmert” és a *Népművészet Mestere* kitüntető címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 809. **Hanglemez:** SLPX 18 077 Sebő Ferenc (szerk.) Hungaroton 1984.

Film:

V 67 Kétegyháza (Békés m.) A felvétel helye: Kétegyháza – Román tánctábor. **Gyűjtő:** Halmi Zoltán. **Gyűjtés ideje:** 1998. VI. 29.

- V 67. 1. Lunga. Táncolták: Buha György és Buha Györgyné Szretyko Anna.
- V 67. 2. Mărunțaua. Táncolták: Buha György és Buha Györgyné Szretyko Anna.
- V 67. 3. Țiganeasca. Táncolták: Buha György és Buha Györgyné Szretyko Anna.
- V 67. 4. Lunga. Táncolták: Buha György és Buha Györgyné Szretyko Anna.
- V 67. 5. Sirba. Táncolták: Buha György és Buha Györgyné Szretyko Anna.

BULYÁKI GERGELY

(1905–1979)

Magyar verbunk

Vásárhelyi László felvétele, 1955.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 1493.

Bulyáki Gergely 'Pokróc' (1906. február 28. – Nagyecsed – 1979. január 29.) a Szatmár megyei Nagyecsed egyik legkiválóbb táncos egyénisége volt. Az 1954-ben alakult – Dancs Lajos által vezetett – nagyecsed-i táncsoport munkájába ugyan később kapcsolódott be, de szinte haláláig aktív tagja volt. Számos hazai (pl. Duna menti Folklorfesztiválok) és külföldi fesztiválon képviselte táncudásával szűkebb hazája néptánc kultúráját. Képességeit a magyar néptánc kutatás igen korán, 1955-ben fedezte fel. Az akkor még ereje teljében lévő Bulyáki Gergely *Molnár Lajos 'Lasa'*-val (sz. 1889) együtt a felső-Tisza-vidéki kötetlen szerkezetű, szóló formában előadott verbunk táncaink legépebb változatait adták elő. Táncára mindvégig a virtuozitás és a játékosság volt jellemző, amit igen magas előadói színvonalon mutatott be. Táncairól az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívuma 6 filmet, számos hangfelvételt és fotót őriz. 1973-ban kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 246. Nagyecsed (Szatmár m.) Gyűjtők: Martin György, Vargyas Lajos, Vásárhelyi László. Gyűjtés ideje: 1955. V. 8. **Hangzóanyag:** AP 5432–5436.

Ft. 246. 1. Magyar verbunk. Táncolta: Bulyáki Gergely.

Ft. 246. 2. Magyar verbunk. Táncolták: Bulyáki Gergely és Molnár Lajos 'Lasa'.

Ft. 246. 7. Páros magyar verbunk. Táncolták: 2 pár, egyikük Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet (sz. 1897). **Táncírástár:** Tit. 787.

Ft. 246. 9. Kisoláhos. Táncolta: Bulyáki Gergely és Molnár Lajos 'Lasa'.

Ft. 246. 10. Kisoláhos. Táncolták: 2 pár, egyikük Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet. **Táncírástár:** Tit. 549.

Ft. 640. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Lányi Ágoston, Martin György, Olsvai Imre, Pesovár Ferenc, Sárosi Bálint, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1968. VIII. 20. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517, AP 14 606–607.

Ft. 640. 1a. Magyar verbunk. Táncolta: Bulyáki Gergely. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517₈, AP 14 606.

Ft. 640. 1e. Páros magyar verbunk. Táncolta: Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517₈, AP 14 606. **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar néptánc területi-történeti tagozódása*. Táncudományi Tanulmányok 1984–1985. 31–53. 5. sz. tánc: 50–53.

Ft. 640. 2. Csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet. **Táncírástár:** Tit. 1197. **Hangzóanyag:** Mgt. 4572₂₄₋₂₅, AP 14 606. **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar páros táncok*. 16. sz. tánc. 1997. Budapest

Ft. 640. 4a. Magyar verbunk. Táncolta: Bulyáki Gergely. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517₃₀, AP 14 607. **Táncírástár:** Tit. 849. **Megjelenés:** Lelkes Lajos (szerk.): *Magyar néptáncgyűjtemények*. 1980. 250–252. 35. táncpélda; *Magyar Néprajz VI. Népzene – Néptánc – Népi játékok*. Dömötör Tekla (főszerk.) 1990. 16. sz. tánc

Ft. 640. 4d. Páros magyar verbunk. Táncolták: 2 pár, egyikük Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet. **Hangzóanyag:** Mgt. 4517₃₀, AP 14 607.

Ft. 781. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Budapest. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Domokos Mária, Lányi Ágoston, Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál, Vargyas Lajos. **Gyűjtés ideje:** 1972. X. 1. **Hangzóanyag:** Mgt. 2503–2505 (jk. 218.), AP 8643–8646.

Ft. 781. 5.; 6. Páros magyar verbunk és Csárdás. Táncolták: Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet.

Ft. 781. 9. Lassú és friss csárdás. Bulyáki Gergely és Szabó Lajosné Cine Rozália (sz. 1936).

Ft. 809. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyíregyháza. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Halmos István, Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1973. III. 3. **Hangzóanyag:** Mgt. 2505, 2795 (jk. 231.), AP 8648–8649. **Kéziratár:** 799. **Fotó:** A székesfehérvári István Király Múzeum fotótára.

Ft. 809. 5. Lassú csárdás és ugrós. Táncolták: 4 pár, köztük Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet.

Ft. 809. 6. Csapás. Táncolták: 4, majd 5 férfi, egyikük Bulyáki Gergely.

Ft. 921. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Vaja – Kastélykert. **Készítette:** a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Ecsedi táncok” Lengyel Miklós, Szabados Tamás, valamint Gink Károly, Gulyás László, Halmos István, Martin György, Pálfi Csaba, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. 1974. IX. 8. **Hangzóanyag:** Mgt. 3233, AP 10 203.

Ft. 921. 1. Magyar verbunk. Táncolták: 4 férfi, egyikük Bulyáki Gergely.

Ft. 921. 2. Páros magyar verbunk. Táncolták: 4 pár, egyikük Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet.

Ft. 921. 3. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 4 pár, egyikük Bulyáki Gergely és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet.

Ft. 996. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálffy Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26–27. **Hangzóanyag:** Mgt. 3784–3791, AP 11 816–11 822. **Táncfotótár:** 38 645–646.

Ft. 996. 92. Magyar verbunk. Táncolta: Bulyáki Gergely.

The image shows a musical score for a piece titled "Páros magyar verbunk (részlet)". The score is written on a grand staff with two systems. The top system contains the vocal line and the first three staves of the piano accompaniment. The bottom system contains the second two staves of the piano accompaniment. The piano part includes detailed fingering, bowing, and breath markings. The vocal line includes the instruction "sinfle..." and various dynamics like "mf" and "f".

Páros magyar verbunk (részlet)
 Táncolták: Bulyáki Gergely és párja
 MTA Ft. 640. 1.

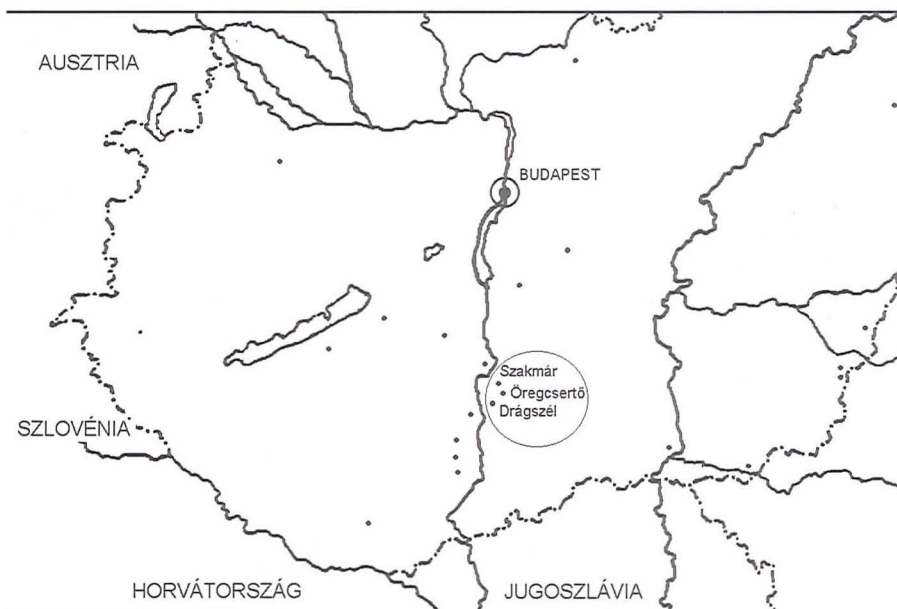
CSELIK MÁRIA

(sz. 1944)

Lassú csárdás

Cselik Mária és Vén Ferenc. Hidas György felvétele, 1999.

Cselik Mária 1944. szeptember 2-án született Felsőereken, gazdálkodó családban. Táncos élményeit, kedélyét és tudását az anyai családból örökölte. Szüleiével együtt a kezdetektől részt vett a híres Drágszéli Népi Együttesben. A tudatos hagyományápolásnak, a rendszeres utazásoknak és fellépéseknek is szerepe lehetett abban, hogy Cselik Mária a Kalocsai Gimnázium elvégzése után Szegeden tanári oklevelet szerzett. Ma is matematikát, fizikát és műszaki ismereteket tanít Kalocsán a kertvárosi Általános Iskolában. Példaképei a táncban a drágszéli idős emberek – főleg Pandúr István és felesége – voltak. Az ő táncukkal együtt Cselik Mária finom, a helyi hagyománynak megfelelően visszafogott, ugyanakkor egyszerűségében is virtuóz táncát az MTA Zenetudományi Intézet Néptáncarchívumának filmje is őrzi. Az utóbbi évtizedekben állandóan *Vén Ferenc*cel, az öregcsertői születésű *Népművészet Mesterével* táncolt és népszerűsítette e vidék táncait. 1995-ban kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 1502.

Ft. 913. Kalocsa (Pest m.) A felvétel helye: Öregcsertő. Készítette: a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Kalocsavidék táncai” Szabados Tamás, Lengyel Miklós, valamint Cserey József, Gulyás László, Kalapos Istvánné, Martin György, Olsvai Imre, Pálfi Csaba. 1974. IX. 22. Hangzóanyag: Mgt. 3243–44 (jk. 254.), AP 10 220–21.

Ft. 913. 7a. c. Fércölés. Táncolták: 24 nő, közöttük Cselik Mária.

Ft. 913. 12. Párnás tánc. Táncolták: 24 nő, közöttük Cselik Mária.

CSOMBOR ENDRE

(1911–1990) és

CSOMBOR ENDRÉNÉ LŐRINC TERÉZ

(sz. 1925)

Maroszlói forgató

Németh István felvétele, 1981.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 755.

Csombor Endre (Havadtő, 1911. szeptember 7. – Budapest, 1990. október 19.) feleségével a szentegyházásfalui születésű Csombor Endréné Lőrinc Terézzel (sz. Szentegyházásfalu, 1925. szeptember 21.) együtt a kükküllő menti székely táncok (maroszeki forgatók, csárdás, szőkös) egyik legjobb ismerője és legkorábbi terjesztője. Csombor Endre táncos tudását a szülőfalujához közel eső Makfalván sajátította el, az akkor még élő szokások keretében. Legkedvesebb tánca a székely verbunk volt, amelyet virtuóz módon adott elő évtizedeken keresztül a magyarországi néptáncfesztiválokon. Karsai Zsigmondhoz hasonlóan Csombor Endre és felesége Lőrinc Teréz is még fiatal korában (1941) kiszakadt saját közösségéből és Magyarországon élt, bekapcsolódva az itteni néptáncmozgalomba. Generációk sora tanulta tőlük az erdélyi táncokat. Ők voltak az első hírmondói annak a gazdag erdélyi táncagyománynak, amelynek nagyarányú földériteése csak az 1960-as években indult meg. Csombor Endre 1964-ben, Csombor Endréné pedig 1987-ben kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 1184., 1257., **Táncfotótár:** Tf. 41 755–757.

Filmtár:

Ft. 96. Makfalva–Szentegyházásfalu (Maros-Torda m.) – Budapest (Pest m.) A felvétel helye: Budapest. **Gyűjtő:** K. Kovács László. **Gyűjtés ideje:** 1950. **Hangzóanyag:** 1955-ben készült vonatkozó Mgt. 1616 (jk. 146.), AP 9958–59b–k, AP 9959a–d. **Dallamlejegyzés:** AP 9959b, c, d.

Ft. 96. 1.; 9. Lassú, szőkös, maroszeki forgatók. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz

Ft. 96. 2. Maroszeki forgatók, szőkös. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 96. 3.; 5. Lassú, maroszeki forgatók. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 96. 4. Szőkös, maroszeki forgatók. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 96. 6–8a–b.; 13a–c. Verbunk. Táncolta: Csombor Endre.

Ft. 96. 10–12. Maroszeki forgatók. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 459. Makfalva-Szentegyházásfalu (Maros-Torda m.) – Budapest (Pest m.) A felvétel helye: Budapest. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Eröss László, Falvy Károly, Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1960. VI. 12. **Hangzóanyag:** Martin György hagyaték és 1955-ben készült vonatkozó Mgt. 1616 (146. jk.), Mgt. 5353B₆₄₋₇₈, 5364A₁.

Ft. 459. 1.; 9a.; 12–13. Lassú és szökős. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 459. 2. Maroszekei forgató. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz. **Táncírástár:** Tit. 97. **Megjelenés:** Lányi Ágoston: *Lippentűs. Táncudományi Tanulmányok 1961–1962.* 99–136. (táncrészlet: 134); Martin György: *Magyar tánc típusok kelet-európai kapcsolatai.* MTA I. Osztályának Közleményei 21. (1964.) 67–96. 8. sz. tánc; Martin György: *East-European Relations of Hungarian Dance Types.* In Europa et Hungaria. Congressus Ethnographicus in Hungaria (1963) 1965. 469–515. (táncfolyamat: 514–515.); Pesovár Ernő: *A csalogatós csárdás.* Táncudományi Tanulmányok 1965–1966. (1967.) 115–142. (táncfolyamat: 128.); Pesovár Ernő: *Der Tändel Tichardasch.* Acta Ethnographica XVI. (1969) 153–185. (táncfolyamat: 174.); Martin György: *Magyar tánc típusok és táncdialektusok.* 1972. Budapest III. melléklet 11. sz. tánc; Pesovár Ernő–Lányi Ágoston: *A magyar nép táncművészete.* Néptánciskola I. 1974. I. 176–182.; *Magyar Néprajzi Lexikon III.* 1980. 524–525.

Ft. 459. 3. 9b.; 11. Maroszekei forgató. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 459. 4. Verbunk. Táncolta: Csombor Endre. **Táncírástár:** Tit. 93. **Megjelenés:** Martin György: *Considerations sur l'analyse des relations entre danse et la musique de danse populaires.* Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Tomus VII. 315–338.; Pesovár Ernő–Lányi Ágoston: *A magyar nép táncművészete.* Néptánciskola I. 119–120.

Ft. 459. 5.; 10. Verbunk. Táncolta: Csombor Endre.

Ft. 459. 8. Lassú. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 625. Makfalva-Szentegyházásfalu (Maros-Torda m.) – Budapest (Pest m.) A felvétel helye: Budapest. **Gyűjtők:** Martin György, Borbély Jolán, Lányi Ágoston, Sztanó Pál, Éri Péter. **Gyűjtés ideje:** 1968. VI. 9. **Hangzóanyag:** Mgt. 2814 (jk. 234.), AP 6703a-g.

Ft. 625. 3. Székely verbunk. Táncolta: Csombor Endre.

Ft. 625. 4.; 14. Maroszekei forgató. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 625. 7. Lassú csárdás és szökős, maroszekei forgató. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 625. 10a. Verbunk. Táncolta: Csombor Endre és Fülöp Ferenc.

Ft. 625. 11. Lassú csárdás és szökős, maroszekei forgató. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 646. Makfalva-Szentegyházásfalu (Maros-Torda m.) – Budapest (Pest m.) A felvétel helye: Budapest – A Testnevelési Főiskola udvarán megrendezett felvétel. **Gyűjtő:** Rábai Miklós. **Gyűjtés ideje:** 1948 vagy 1949.

Ft. 646. 1. Gólya. Táncolták: Csombor Endre és Lőrinc Teréz.

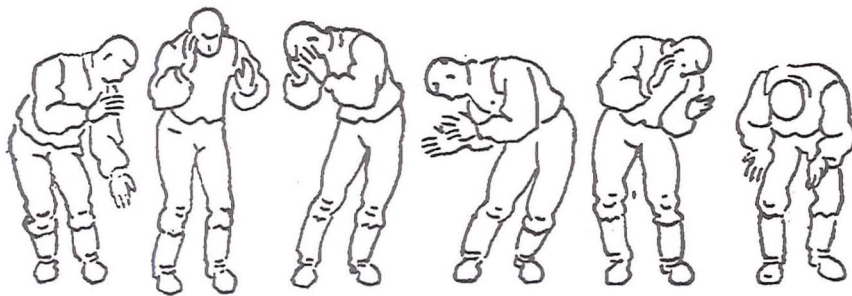
Ft. 646. 2. Lassú csárdás és szökős. Táncolták: Csombor Endre és Lőrinc Teréz.

Ft. 646. 3a-e. Maroszekei forgató. Táncolták: Csombor Endre és Lőrinc Teréz.

Ft. 996. Makfalva-Szentegyházásfalu (Maros-Torda m.) – Budapest (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálffy Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26–27. **Hangzóanyag:** Mgt. 3784–91, AP 11 816–22.

Ft. 996. 60c. Friss csárdás. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Ft. 996. 100–101. Verbunk és maroszekei forgató. Táncolták: Csombor Endre és Csombor Endréné Lőrinc Teréz.

Lassú csárdás
Németh István felvétele, 1981.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 757.

DARABOS AMBRUS

(1909–1997)

Silladri

Németh István felvétele, 1981.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 746.

Darabos Ambrus (Andrásfalva 1909. március 22. – Érd 1997.) a bukovinai Andrásfalván született egy földműves családban. A Tolnába települt bukovinai székelyek tánckulturájának egyik jeles képviselője. A bukovinai székely táncok (a silladri, a hazai tánc és mások) Sebestyén Ferenc 'Bada' mellett a legjobb ismerője. Tudását még otthon saját közösségében sajátította el és őrizte családjának viszontagságos útja során egészen a Tolna megyei Ladamányig. A Magyarországra települt bukovinai székelyek hagyomány-őrző mozgalmában a kezdetektől fogva részt vett, s haláláig szívesen mutatta be és tanította táncát a fiataloknak. A néptáncukat az 1970-es évek óta két alkalommal készítették filmfelvételt Darabos Ambrus táncairól. A *Népművészet Mestere* címet 1985-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 990. Andrásfalva (Bukovina) – Ladamány (Tolna m.) A felvétel helye: Szekszárd (Tolna) – Babits Mihály Művelődési Ház. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Manno Andrea, Martin György, Pálffy Gyula, Szabadi Mihály, Szabó Jenő. **Gyűjtés ideje:** 1978. VI. 17–18. **Hangzóanyag:** Mgt. 3773–77, AP 12 161–170.

Ft. 990. 16. Verbunk. Táncolták: 4 férfi, köztük Darabos Ambrus.

Ft. 990. 18. Verbunk. Táncolták: 3 férfi, köztük Darabos Ambrus.

Ft. 990. 19. Verbunk és Silladri. Táncolták: 3 férfi és 3 nő, majd 1 férfi kilép és 2 pár bejön, egyik férfi Darabos Ambrus.

Ft. 1101. Andrásfalva (Bukovina) – Ladamány (Tolna m.) A felvétel helye: Kalocsa – VII. Duna menti Folk-lórfesztivál. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Németh István, Martin György, Lányi Agoston, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1981. VII. 23–25. **Hangzóanyag:** Mgt. 4266–71, AP 14 841. **Táncfotótár:** Tf. 41 656–836.

Ft. 1101. 42. Silladri. Táncolták: Darabos Ambrus és Sebestyén Ferenc 'Bada'. **Táncfotótár:** Tf. 41 746., 41 748.

DARABOS SÁNDORNÉ SZÖLLŐSI ERZSÉBET

(sz. 1920)

Csárdás

Darabos Sándorné Szöllősi Erzsébet és Lévai Péter. Ismeretlen fotós felvétele, 1978.

Darabos Sándorné Szöllösi Erzsébet 1920-ban született Érpatakon. Az 1970-es években működő érpataki „Röpülj páva”-kör tagjaként került a néptáncszínpadra. Jó hangú, dalos-táncos kedvű asszony lévén nagy örömmel vett részt a megyei néptáncrendezvényeken, népzenei találkozók nemcsak a pávakör keretében, hanem annak megszűnése után Orosz Sándorral párost alkotva is. A hagyományőrző fesztiválok vagy a budapesti táncháztalálkozók országos nyilvánosságot jelentő közönsége előtt éppolyan kedvvel táncolt, mint amilyen örömmel tanította a környékbeli táncsoportok fiataljait. Ének- és táncstílusa, táncának előadásmódja és motívumanyaga a nyírségi népdal- és néptánc hagyomány tipikus jegyeit mutatják, s ez alapján a vidék autentikus képviselőjének tekinthető. Táncos tudását a néptánc kutatók két alkalommal rögzítették filmre. A *Népművészet Mestere* címet 1990-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 917. Érpatak (Szabolcs m.) Gyűjtők: Dalanics György, Farkas Zoltán, Timár Sándor, Timár Sándorné, Zsuráfszki Zoltán. **Gyűjtés ideje:** 1975. X. 26. **Hangzóanyag:** Mgr. 3400, AP 11 042–45.

Fr. 917. 2a. Hajlikázás. Táncolták: az érpataki pávakör tagjai, köztük Darabos Sándorné és Orosz Sándor (sz. 1922).

Fr. 917. 2b. Körjáték és hajlika. Táncolták: az érpataki pávakör tagjai, köztük Orosz Sándor és Darabos Sándorné.

Fr. 917. 3a–b. Kapuzós. Táncolták: az érpataki pávakör tagjai, köztük Darabos Sándorné és Orosz Sándor.

Fr. 917. 4. Csárdás (ugros). Táncolták: három nő, közülük az első Darabos Sándorné és Orosz Sándor.

Ft. 1035. Érpatak, Geszteréd (Szabolcs m.) Gyűjtők: Dancs Lajos, Gaug Ágnes, Halmos István, Martin György, Michaleczky Sándor, Pálfi Gyula. **Gyűjtés ideje:** 1979. VII. 29. **Hangzóanyag:** Mgr. 3966, 3999–4000, AP 12 367–370.

Fr. 1035. 1. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Többek között Darabos Sándorné és Ladik Sándor (1954).

Fr. 1035. 2. Hajlikázás. Táncolták: Orosz Sándor (1922) és 7 nő, párváltással, egyikük Darabos Sándorné (a háttérben a női karéj).

Fr. 1035. 3. Énekes körjáték. Táncolták: 2 férfi és 6 nő, egyikük Darabos Sándorné.

Fr. 1035. 4. Énekes körjáték, a 3. sz. felvétel folytatása. Táncolták: 2 férfi és 7 nő, egyikük Darabos Sándorné.

Fr. 1035. 5. Falukerülő kigyózó–kapuzó játék. Táncolták: 2 férfi és 7 nő, egyikük Darabos Sándorné.

Fr. 1035. 6. Hármás csárdás. Táncolták: Két geszterédi férfi 4 nővel, egyikük Darabos Sándorné és Balogh Ferenc (1906).

Fr. 1035. 7. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 7 pár, egyikük Darabos Sándorné és Orosz Sándor.

IFJ. FEKETE JÁNOS

(sz. 1927)

Legényes

Borbély Jolán felvétele, 1969.

MTA ZTI Néptánc Archívum Fotótára: Tf. 23 729.

Ifj. Fekete János 'Poncsa' 1927. szeptember 18-án született a Kolozs megyei Bogártelkén egy jó táncos család második gyermekeként. Tánctudását családi örökségül kapta. Nagypja legényes közben sántult meg. Édesapja id. Fekete János (1909–1995) még 85 évesen is aktív táncos volt, az MTA Zenetudományi Intézet három táncfilmjén szerepel. Ifj. Fekete János gyermekei János és Katalin szintén táncosok, ők két filmen láthatók. Ifj. Fekete János a kalotaszegi táncagyomány kiváló ismerője, a kalotaszegi legényes táncosoknak a magyarvistai Mátyás István, a györgyfalvai Jaskó István az inaktelki Kálló Ferenc mellett egyik legkiválóbb egyénisége. Az elmúlt évtizedek során (1962 óta) táncáról hét alkalommal készült filmfelvétel, amelyek az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában találhatóak. A tánckutatóknak és a tanulni vágyó táncosoknak mindig szívesen rendelkezésére állt. Több alkalommal járt Budapesten is, legelőször édesapjával együtt 1944. augusztus 20-án a bogártelki Gyöngyösbokréta tagjaként. Ifj. Fekete János nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a kalotaszegi táncok s elsősorban a legényes ilyen széles körben ismert Magyarországon és szerte a világban. Nagy szerepe van abban, hogy a tudományos kutatás a kelet-közép-európai individuális, rögtönzött táncok alkotómódját, szerkezetét ilyen mértékben megismerhette. 1997-ben kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 1415., 1451.

Filmtár:

Ft. 513. Bogártelke (Kolozs m.) – Băgara (Románia). Gyűjtők: Borbély Jolán, V. Böröcz Gabriella, Vásárhelyi László. **Gyűjtés ideje:** 1962. VIII. 22. (A film kiegészítő részei Martin György hagyatékában 8 mm-es filmen.)

Hangzóanyag: Mgt. 1537/B. (j.k. 121.)

Ft. 513. 1. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 216. **Megjelenés:** Marin György: *Magyar táncípusok kelet-európai kapcsolatai*. 1964. MTA I. Osztályának Közleményei, 67–96. Budapest; Martin György: *Egy erdélyi férfitánc szerkezeti sajátosságai*. MTA Nyelv- és Irodalom Osztályának Közleményei 23. (1966) 201–219.

Ft. 513. 2. Legényes. Táncolta: Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 344.

Ft. 542. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Fekete János udvara. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Martin György, Tótszegi Károly, Mátyás István. **Gyűjtés ideje:** 1963. XII. 28. **Hangzóanyag:** Mgt. 1705 (jk. 132.), AP 7194. (A film kiegészítő részei Haáz Sándor tulajdonában 8 mm-es filmen, Marosvásárhelyen).

Ft. 542. 10.; 13. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 294.; Tit. 295.

Ft. 542. 19. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János.

Ft. 637. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Budapest – Margitszigeti Szabadtéri Színpad. **Gyűjtők:** Berkes Eszter, Borbély Jolán, Lányi Agoston, Martin György, Sztanó Pál, Vig Rudolf. **Gyűjtés ideje:** 1968. VII. 28. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 2815 (jk. 234.), AP 6595., 6597.

Ft. 637. 1. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 315.; Tit. 1193. **Megjelenés:** *Magyar Néprajz* VI. Népzene–néptánc–népi játékok. Dömötör Tekla (főszerk.) Budapest, 1990. 11. sz. tánc.

Ft. 637. 2-3.; 10. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János.

Ft. 637. 4.; 6. Lassú csárdás és szapora. Táncolták: ifj. Fekete János és Fekete Jánosné Fekete Katalin.

Ft. 637. 5.; 8. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 316–317.

Ft. 637. 7. Legényes friss csárdásba „Csábogár”. Táncolták: ifj. Fekete János és Fekete Jánosné Fekete Katalin.

Ft. 637. 9. Lassú és friss csárdás. Táncolták: ifj. Fekete János és Fekete Jánosné Fekete Katalin.

Ft. 688. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Fekete János udvara. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Kallós Zoltán, Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1969. IV. 10. **Hangzóanyag:** Mgt. 2022–2023 (jk. 170.), AP 7572–73.

Ft. 688. 7. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János.

Ft. 688. 9. Legényes. Táncolták: id. Fekete János 'Poncsa' (sz. 1909) és ifj. Fekete János 'Poncsa' (1927).

Ft. 688. 11. Lassú és szapora. Táncolták: 3 pár, köztük ifj. Fekete János 'Poncsa' és Varga Katalin.

Ft. 690. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Türe (Kolozs m.) – Községháza udvarán. **Gyűjtők:** Kallós Zoltán, Martin György, Tótszegi Károly. **Gyűjtés ideje:** 1969. IV. 13. **Hangzóanyag:** Mgt. 2031 (jk. 171.), AP 7655–56., **Táncfotótár:** 23 726–727, 23 729–731 és ugyanott 1969. VI. 1. **Gyűjtők:** Kallós Zoltán, Martin György, Emil Petruțiu, Sztanó Pál, Adrian Nicol. **Hangzóanyag:** Mgt. 1418 (jk. 204.), AP 7763–64. **Táncfotótár:** 25 106.

Ft. 690. 26a. Legényes. ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit 357.

Legényes
Borbély Jolán felvétele, 1969.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 23 727.

FEKTI JÓZSEF

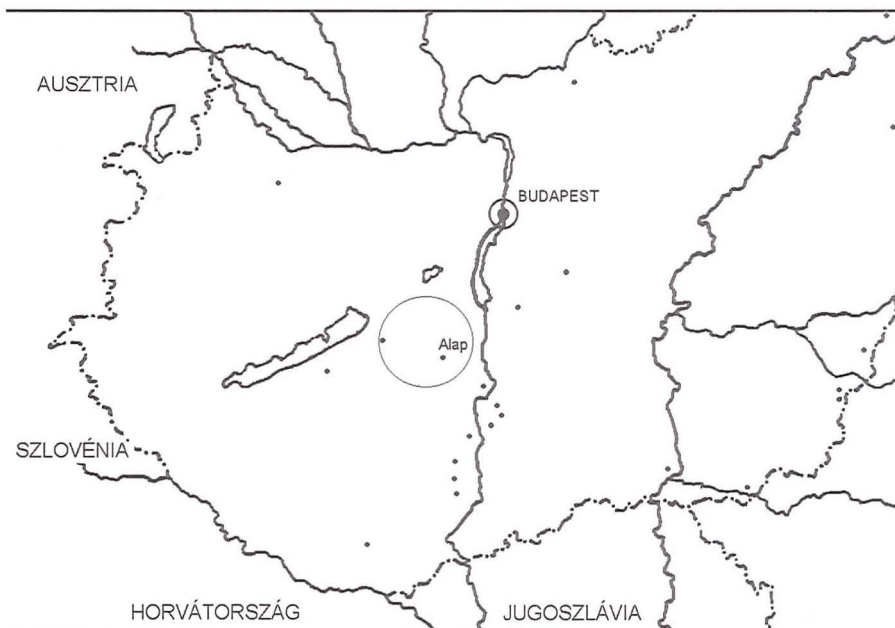
(1903–1979)

Kanásztánc

Pesovár Ferenc felvétele, 1958.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 31 049.

Feketi József (1903. május 15. – Alap – 1979. április 24.) családjának valamennyi tagja aratócseléd volt. Munkát keresve az egész országot bejárták édesapjával, édesanyjával és tíz testvérével. Kanászbojtaréként tanult meg táncolni akkori számadójától, Boros Józseftől. Tanulékony volt, s a zene és a táncdal már akkor is kedvére való volt, ezért jó tanítványnak bizonyult. Az ő lábán éledt újjá a már csaknem feledésbe merült alapi kanásztánc, amelyet Feketi József két keresztbe fektetett bot felett, kezében a harmadikat forgatva járt. 1958-ban keresték őt fel először néptáncutatók Martin György és Pesovár Ferenc személyében. Ezt követően rendszeresen lépett fel feleségével, majd annak halála után, Ulicza Jánosnéval. Táncos tudását elsősorban a helyi Pávakörben adta tovább a nála fiatalabbaknak. Az alapi hagyományok ápolásáért 1975-ben megkapta a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 675.; 1501.

Filmtár:

Ft. 389. Alap (Fejér m.) Gyűjtők: Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1958. IV. 20. **Hangzóanyag:** AP 5484b-i.

Ft. 389. 6. Kanászos. Táncolta: Feketi József. **Megjelenés:** Pesovár Ferenc: *A juhait kereső pásztor*. Fejér megyei néptáncok. 1983. 3. sz. tánc. Székesfehérvár. **Táncfotótár:** TF 31 030-082.

Ft. 389. 7.; 8. Kanászos. Táncolta: Feketi József. **Táncírástár:** Tit. 427-428.

Ft. 389. 9.; 10-11. Lassú és friss. Táncolták: Feketi József és Feketi Józsefné.

Ft. 389. 14. Ugrós. Táncolták: Feketi József és Feketi Józsefné. **Táncírástár:** Tit. 429.

Ft. 389. 21. Ugrós. Táncolták: 2 pár, egyikük Feketi József és Feketi Józsefné.

Ft. 389. 25-26. Kanászos. Táncolta: Feketi József.

Ft. 389. 28. Polka. Táncolták: 5 pár, köztük Feketi József és Feketi Józsefné.

Ft. 389. 29. Lassú és friss. Táncolták: 5 pár, köztük Feketi József és Feketi Józsefné.

Ft. 803. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Dunaújváros – megrendezett filmfelvétel színpadon. **Gyűjtők:** Ásó István, Deák Gábor, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1972. XI. 24.

Ft. 803. 1.; 3. Kanásztánc. Táncolták: 3 férfi, köztük Fekti József.

Ft. 803. 2. Páros ugrós. Táncolta: Fekti József és Ulicza Jánosné Bernáth Rozália (sz. 1906).

Ft. 819. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Perkáta – Megrendezett filmfelvétel a kultúrotthonban. **Gyűjtők:** Ásó István, Csapó Károly, Fitz Andrea, Gelencsér Ferenc, Halmos István, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1973. IV. 24. **Hangzóanyag:** Mgt. 2833–37 (jk. 217.), AP 10 314–321. **Táncfotótár:** 27 090–091, 27 119–121. **Motívumtár:** 6911–6940.

Ft. 819. 2. Ugrós. Táncolták: Fekti József és Ulicza Jánosné Bernáth Rozália.

Ft. 819. 5. Kanászos (bottal). Táncolta: Fekti József.

Ft. 819. 11. Kanásztánc (bottal). Táncolta: Fekti József.

Ft. 819. 15.; 17. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Fekti József és Ulicza Jánosné Bernáth Rozália.

Ft. 819. 18. Kanásztánc. Táncolták: 3 férfi, köztük Fekti József.

Ft. 819. 21. Üvegcsárdás. Táncolták: Fekti József és 2 nő.

Ft. 912. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Perkáta. **Készítette:** a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Mezőföldi táncok” Lengyel Miklós, Szabados Tamás, valamint Ásó István, Gulyás László, Halmos István, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. 1974. IX. 19. **Hangzóanyag:** Mgt. 3241–42 (jk. 254.), AP 10 217–219.

Ft. 912. 1. Kanásztánc. Táncolta: Fekti József. (ugyanaz, mint az Ft. 880. 1.) **Táncírástár:** Tt. 1223.

Ft. 912. 5. Ugrós. Táncolták: két pár, egyikük Fekti József és Ulicza Jánosné Bernáth Rozália.

Ft. 912. 6a. Kanásztánc (üveggel). Táncolták: 3 férfi, egyikük Fekti József.

Ft. 912. 6b–c. Kanásztánc (üveggel). Táncolta: Fekti József.

Ft. 912. 6b. Kanásztánc (üveggel). Táncolták: 3 férfi, egyikük Fekti József.

Ft. 959. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Székesfehérvár – megrendezett filmfelvétel a kultúrotthonban. **Gyűjtők:** Botos József, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1977. II. **Hangzóanyag:** Mgt.: A székesfehérvári István Király Múzeum adattárában.

Ft. 959. 1a–b. Ugrós. Táncolták: 5 pár, köztük Fekti József és Ulicza Jánosné Bernáth Rozália.

Ft. 959. 3a–b. Kanásztánc (bottal). Táncolták: 2 férfi, egyikük Fekti József.

Ugrós

*Fekti József és Ulicza Jánosné Bernáth Rozália. Pesovár Ernő felvétele, 1973.
MTA ZTI Néptánc Archívum Fotótára: Tf. 27 120.*

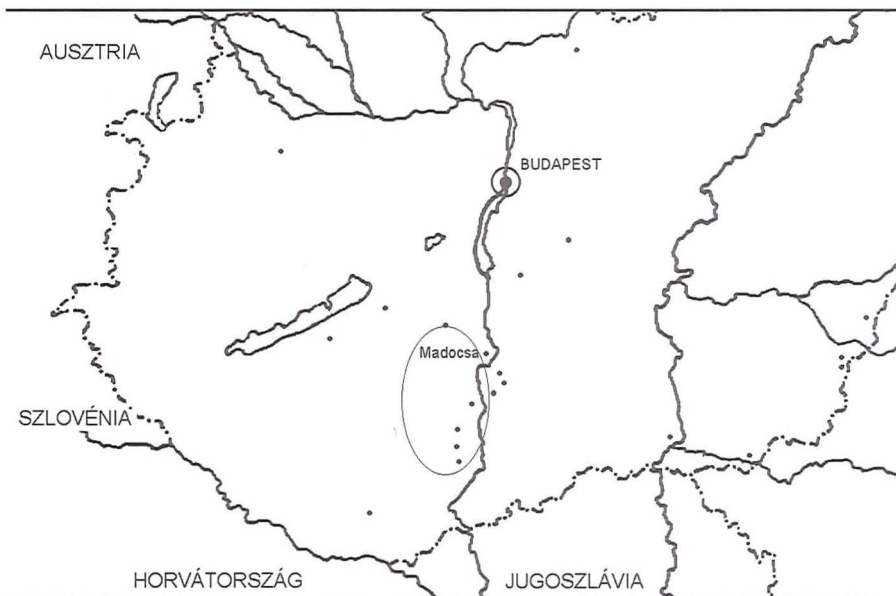

FÖLDESI JÁNOS

(1911–1997)

*Földesi János (középen). Pesovár Ferenc felvétele, 1959.
MTA ZTI Néptánc Archivum Táncfotótára: Tf. 21 740.*

Földesi János (1911. december 31. – 1997. február 10.) a Tolnai megyei Madocsán született református, paraszti családban, de tanulni vágyása és tudatos hagyományápoló munkája révén kiemelkedett közösségéből. A helybeli hagyományörző együttes alapítója, zenésze, táncosa, a helyi hagyományok tudatos gyűjtője és színpadra rendezője. Évtizedeken keresztül bámulatos kitartással és hozzáértéssel végezte ezt a munkát igazi „népművelő”-ként. Falujának hagyományait ő maga is elsajátította és az együttes műsorában Seregi Istvánnal és Boldog Istvánnal, a Népművészet Mestereivel együtt kiválóan be is mutatta. Gyermekéből neves zeneművészek és zenepedagógusok váltak. A *Népművészet Mestere* címet 1986-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirat: AKT 692.

Filmtár:

Ft. 968. Madocsa (Tolna m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Készítette:** a Magyar Televízió, Lengyel Miklós, Szabados Tamás, valamint Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál. 1975. VII. 26.

Ft. 968. 2, 3. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük Földesi János és párja.

Ft. 968. 4. Ugrós. Táncolták: 4 pár, köztük Földesi János és párja.

Ft. 968. 5. Lassú csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük Földesi János és párja.

Ft. 968. 6., 7a-b. Friss csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük Földesi János és párja.

FÜLÖP FERENC

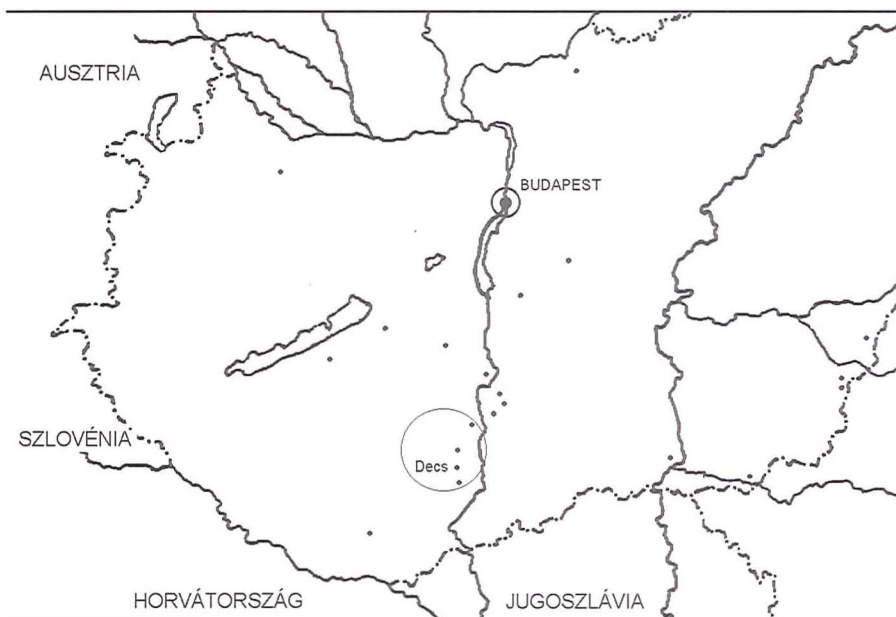
(1885–1962)

Verbunk

Falus Károly felvétele, 1952.

MTA ZTI Néptánc Archivum Táncforótára: Tf. 21 050.

Fülöp Ferenc (Dinnyés, 1885. január 13. – Dunaújváros, 1962. június 2.) Szülei a Velencei tó partjáról költöztek a Sárközbe. Édesapja korai halála után neki kellett eltartania a családot. Viszonylag későn, 13-14 éves korában kezdett el csak táncot tanulni. Az idősebb legényektől elesett mozdulatokat esténként az istállóban, a jászol szélébe kapaszkodva gyakorolta ki. Az 1948-as kultúrverseny vármegyék közötti versenyén Szekszárdon első díjat kapott. Ő őrizte meg a legszebb formában a decsi táncolási mód sajátosságait, különösen verbunkja tette őt országszerte ismertté, elismertté. A Decsi Népi Együttes alapító tagja volt. Neki is köszönhető hogy az 1952–53. évi II. Országos Kultúrversenyen a decsi együttes kiválóan szerepelt a pilisi és bátai együttesel együtt. Szívesen adta át tudását a fiataloknak, így módon több nemzedéket ismerttetett meg a decsi táncok fortélyaival. Fülöp Ferenc a paraszti táncosok közül elsőként nyerte el a *Népművészet Mestere* címet 1953-ban. Egykori lakóháza falán Decsen emléktábla őrzi emlékét.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 199., 200., 221., 255., 275.

Filmtár:

Ft. 164. Decs (Tolna m.) A felvétel helye: Decs, kultúrház. **Gyűjtők:** Erdős Lajos, Igaz Mária, Kovács Gábor, Olsvai Imre, Vadasi Tibor. **Gyűjtés ideje:** 1952. IV. 5. **Hangzóanyag:** Mgt. 1624, AP 5563–64, 10 246–247.

Ft. 164. 1. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 72. **Megjelenés:** Pesovár Ernő-Lányi Ágoston: *A magyar nép táncművészete*. Néptánciskola I–II. 1974. Budapest

Ft. 164. 2. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 72. A₁., Tit. 125. **Motívumtár:** 555–583.

Ft. 164. 3a. Ugrós. Táncolták: 2 férfi, egyikük Fülöp Ferenc.

Ft. 164. 10a–b. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Berekai Éva.

Ft. 164. 11a. Körcsárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és 2 nő.

Ft. 164. 12a. Körcsárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és 4 nő.

Ft. 164. 18a. Verbunk, Lassú és friss csárdás. Táncolta: Fülöp Ferenc, majd Fülöp Ferenc és Bereikai Éva. **Táncírástár:** Tit. 125. **Megjelenés:** Martin György: *Considérations sur l'analyse des relations entre danse et la musique de danse populaires.* Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Tomus VII. 1965. 315–338.; Martin György: *Magyar táncípusok és táncdialektusok.* I. melléklet. 1970. 12. sz. tánc. [1995² Planétás] Budapest

Ft. 164. 18b. Friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 364. Decs (Tolna m.) A felvétel helye: Decs. **Gyűjtők:** Pesovár Ernő, Mádi Sz. Gábor. **Gyűjtés ideje:** 1954. (1–14. sz. tánc); **A felvétel helye:** Budapest. **Gyűjtők:** Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1955. (15–18. sz. tánc).

Ft. 364. 1. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 72A₃. **Megjelenés:** Pesovár Ernő-Lányi Ágoston: *A magyar nép táncművészete.* Néptánciskola I–II. Népművelési Propaganda Iroda. 1974. Budapest

Ft. 364. 2–18. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc.

Ft. 372. Decs (Tolna m.) A felvétel helye: Decs. **Gyűjtők:** Erdős Lajos. **Gyűjtés ideje:** 1952.

Ft. 372. 2a. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc.

Ft. 372. 2b. Friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 372. 3. Huszár verbunk. Táncolták: Fülöp Ferenc és legények.

Ft. 372. 4. Friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 372. 5a–b. Ugrós, majd friss csárdás (körben). Táncolták: Fülöp Ferenc és 2 asszony.

Ft. 403/b. Decs (Tolna m.) A felvétel helye: Decs. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Lányi Ágoston, Maác László, Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1958. VI. 21–22. **Táncfotótár:** 32 067.: Martin György felvétele; **Táncfotótár:** 32 077.: Pesovár Ferenc felvétele.

Ft. 403. 1–3. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc.

Ft. 403. 4. Lassú csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 403. 5. Lassú csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva. **Táncírástár:** Tit. 72. A₃. **Megjelenés:** Pesovár Ernő-Lányi Ágoston: *A magyar nép táncművészete.* Néptánciskola I–II. 1974. Budapest

Ft. 403. 6a, 9d–e. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 403. 6b, 7. Friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 403. 8. Friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva. **Táncírástár:** Tit. 124.

Ft. 403. 9a–c. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc.

Ft. 403. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 734. Decs (Tolna m.) A felvétel helye: Decs. **Gyűjtők:** Rábai Miklós, Sík Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1952.

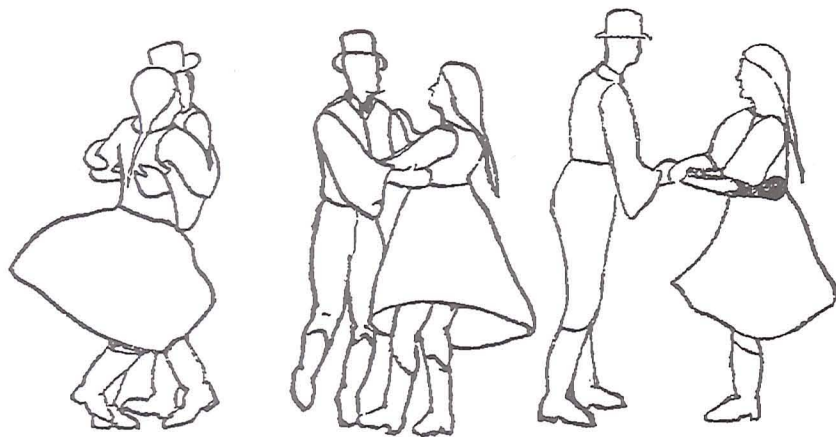
Ft. 734. 17a. Verbunk és lassú csárdás. Táncolta: Fülöp Ferenc.

Ft. 734. 17b. Friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Bereikai Éva.

Ft. 734. 18. Huszár verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc és legények.

Ft. 734. 20. Ugrós. Táncolták: Fülöp Ferenc és 2 nő: Bereikai Éva és Csendes Sára.

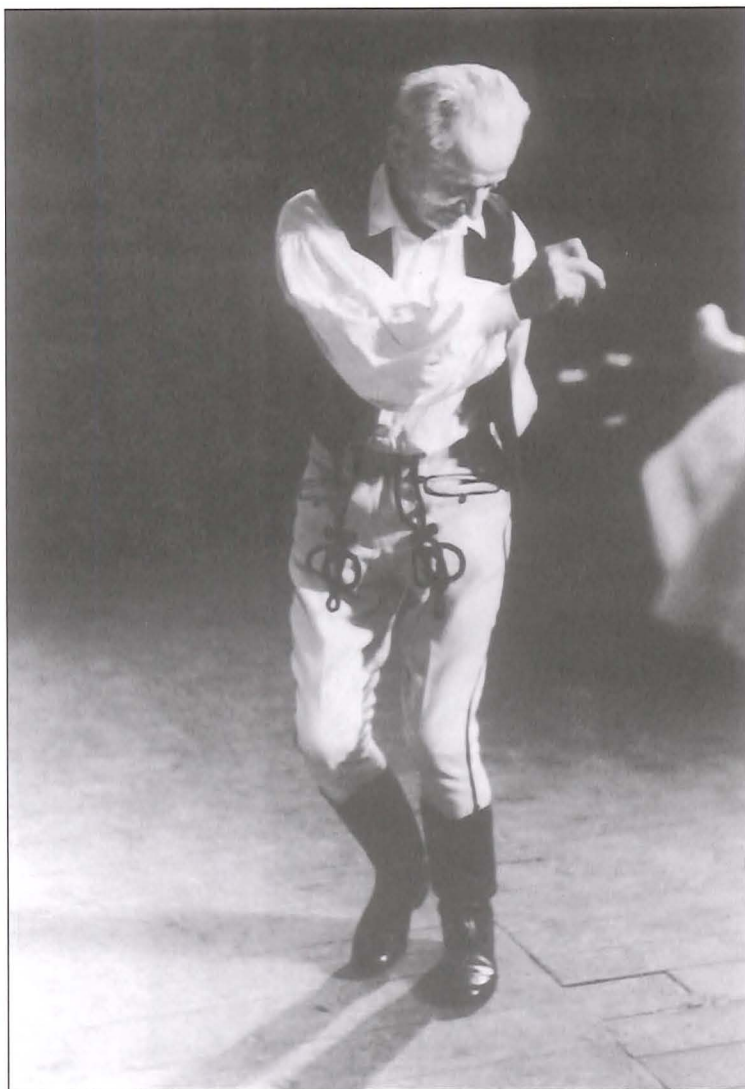
Ft. 734. 21. Friss csárdás (körben). Táncolták: Fülöp Ferenc és 2 nő: Bereikai Éva és Csendes Sára.

Csárdás

*Fülöp Ferenc és Zsíros Ferencné. Pesovár Ernő felvétele, 1955.
Pesovár Ernő tulajdonában*

FÜLÖP FERENC

(1903–1986)

Pontozó

Hidas György felvétele, 1980-as évek

Hidas György hagyatékában

Fülöp Ferenc (Marosbogát, 1903. – Budapest, 1986.) Az erdélyi Torda-Aranyos megyében, szegényparaszt családba született. Az 1940-es években települt át Magyarországra, a Somogy megyei Csurgóra, magával hozva a szülőfalu, Marosbogát táncait. Az 1950-es Országos Kulturális Verseny záró bemutatóján, a Városi (ma Erkel) Színházban láthatta őt először a magyar közönség. 1951-ben elsőként Molnár István kereste fel őt, 1952-ben pedig már Szentpál Olga felkérésére a Színművészeti Főiskolán tartott kurzust a táncpedagógusoknak. Évtizedeken át tanította az amatőr és hivatásos együttesek táncosait a marosbogáti táncokra, pontozóra és csárdásra. Az 1970-es években még a táncházmozgalom fiataljai is megcsodálhatták egyszerűségét, az évek múlásával sem lankadó táncos kedvét. A Hagyományörző Fesztiválok rendszeres résztvevője volt. A külföldi szereplések során Lengyelországban, az akkori Csehszlovákiában, Bulgáriában és Finnországban is gyönyörködtek táncában. Fülöp Ferenc 1956-ban kapta meg a *Népművészet Mestere* kitüntetést.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archivumában:

Kézirattár: AKT 908., **Táncfotótár:** Tf. 41 751–752.

Filmtár:

Ft. 102. Marosbogát (Torda-Aranyos m.) A felvétel helye: Csurgó (Somogy m.) – Kultúrverseny alkalmával. (1–3. sz. tánc); Budapest (4–13. sz. tánc) – Kultúrverseny alkalmával. **Gyűjtők:** Erdős Lajos, Magyarai Gizi, Molnár István. **Gyűjtés ideje:** 1951.

Ft. 102. 1–11. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc.

Ft. 102. 12–13. Csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Fülöp Ferencné.

Ft. 399. Marosbogát (Torda-Aranyos m.) A felvétel helye: Budapest – Népművelési Intézet. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Kápolnai Imre, Lányi Agoston, Maácz László, Martin György, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1958. **Hangzóanyag:** Mgr. 1632, AP 10 276–277.

Ft. 399. 1. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 71.

Ft. 399. 2. Pontozó. Táncolta: Fülöp Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 79.

Ft. 399. 3.; 17–18. Pontozó. Táncolta: Fülöp Ferenc.

Ft. 399. 4.; 15. Korcsos. Táncolták: Fülöp Ferenc és Fülöp Ferencné.
Ft. 399. 5.; 16b.; d. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc.
Ft. 399. 6a–b.; 7.; 13–14. Lassú csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Fülöp Ferencné. (Táncrészlet: 6b. folyamat: Tit. 78.)
Ft. 399. 8–11. Friss csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Fülöp Ferencné.
Ft. 399. 12. Lassú és korcsos. Táncolták: Fülöp Ferenc és Fülöp Ferencné.
Ft. 399. 16a. Verbunk és csárdás. Táncolta: Fülöp Ferenc.
Ft. 399. 16c. Csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Fülöp Ferencné.

Ft. 625. Marosbogát (Torda-Aranyos m.) A felvétel helye: Budapest – Margitszigeti Szabadtéri Színpad. Gyűjtők: Borbély Jolán, Eri Péter, Lányi Agoston, Martin György, Sztanó Pál. Gyűjtés ideje: 1968. VI. 9.

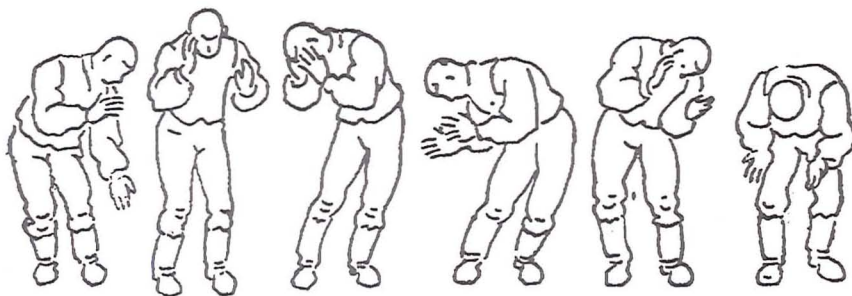
Hangzóanyag: Mgt. „R” 2814–15 (jk. 234.), AP 6703a–g.

Ft. 625. 2.; 9. Pontozás. Táncolta: Fülöp Ferenc.
Ft. 625. 6. Verbunk. Táncolta: Fülöp Ferenc.
Ft. 625. 10. Verbunk. Táncolták: Fülöp Ferenc és Csombor Endre (sz. 1911).
Ft. 625. 13. Pontozás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Karsai Zsigmond (sz. 1920).
Ft. 625. 16. Csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc, 2 férfi és 1 pár.

Ft. 996. Marosbogát (Torda-Aranyos m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. Gyűjtők: Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálfi Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. Gyűjtés ideje: 1978. VII. 26.

Hangzóanyag: Mgt. 3784–91, AP 11 816–22.

Ft. 996. 59. Pontozó. Táncolták: Fülöp Ferenc és Karsai Zsigmond. Táncfotótár: Tf. 41 751–752.
Ft. 996. 60b–c. Csárdás. Táncolták: Fülöp Ferenc és Lázár Katalin.

Pontozás
*Hidas György felvétele, 1984.
Hidas György hagyatékában*

GÁL GYÖRGY

(sz. 1932)

Lunga

Gál György (középen). Ismeretlen fotós felvétele, 1985 körül

Gál György – Gheorghe Galea (Elek, 1932. augusztus 10.) Öt-hat éves kisgyermek lehetett, amikor már felfigyelt a vasárnap délutáni *zsokok*ban az idősebb fiúk és lányok táncára. Az 1947-ben Turla György vezetésével megalakult Eleki Román Nemzetiségi Együttes alapító tagja. Az Állami Népi Együttes is invitálta tagjai sorába, de ő szülőfalujában maradt, és ott folytatta a munka mellett táncos életét. Az 1960-as évek elejétől a faluban a négy fián kívül sok fiatalot tanított meg az eleki táncokra és hagyományokra. Mindig nagy szeretettel látta vendégül házában a népzene és a néptánc iránt érdeklődőket. Szívesen mutatta be táncát feleségével, Marika néniével, aki szlovák származása ellenére szintén kiválóan elsajátította az eleki román táncokat. Táncudása és az eleki hagyományok megőrzésének és továbbadásának elismeréséül több állami kitüntetésben részesült. 1989-ben *Népművészet Mestere* címet kapott. 1996-ban lakóhelye elismerését is megkapta. Ő volt az első táncos, aki az „Elekért” kitüntetés tulajdonosa lett. Munkásságát nemcsak a gyűjtők által felvett filmkockák, hanem rádió- és televízió felvételek, hanglemezek, valamint kiadványok is őrzik.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT. 1503. **Hanglemez:** SLPX 18 077 Sebő Ferenc (szerk.) Hungaroton 1984.

Filmtár:

Ft. 720. Elek (Arad m.) Gyűjtők: Martin György, Németh István, Sztanó Pál, Constantin Costea, Frantz Klaus. **Gyűjtés ideje:** 1970. IX. 20. **Hangzóanyag:** Mgt. 2262 (jk. 189.), Mgt. „R” 2810 (jk. 234.), AP 6713*d-g*, 6714*a-c*.

Ft. 720. 1.; 4.; 7. Lunga. Táncolták: 5 pár, köztük Gál György és Szabó Péterné Szretykó Flóra (sz. 1927). [Balról a 2. pár.]

Ft. 720. 2.; 8.; 11. Măruntău. Táncolták: 5 pár, köztük Gál György és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 720. 3.; 9.; 12. Țiganeasca. Táncolták: 5 pár, köztük Gál György és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 720. 10.; 13. Lunga. Táncolták: 4 pár, köztük Gál György és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 769. Elek (Arad m.) A felvétel helye: Budapest – Fővárosi Művelődési Ház Néptáncosok Bemutató Színpada. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1972. III. 5. **Hangzóanyag:** Mgt. Martin György hagyatéka 97.

Ft. 769. 5.; 9. Lunga. Táncolták: 3 pár, köztük Gál György és Gál Györgyné Wizsnyiczai Mária (sz. 1927) bal szélén.

Ft. 769. 6. Măruntău. Táncolták: 3 pár, köztük Gál György és Gál Györgyné Wizsnyiczai Mária.

Ft. 769. 7–8. Țiganeasca. Táncolták: 3 pár, köztük Gál György és Gál Györgyné Wizsnyiczai Mária.

HOLECZ ISTVÁNNÉ KANYÓ MARGIT
(sz. 1945)

Ismeretlen fotós felvétele, 1997.

Holecz Istvánné Kanyó Margit 1945. május 4-én Rimócon született, katolikus, földműves családban. A Nógrád megyei palóc népzenei és néptáncgyományok ma élő egyik legjobb ismerője és előadója. Tudását szerencsés módon egy olyan falusi közösségben sajátította el, ahol a népszokások és a folklórhagyomány az 1960-as évekig viszonylag elevenen élt. Táncos párja a népművészeti bemutatókon rendszerint Vincze Ferenc, a népművészet táncos mestere. A rimóci verbunkot és csárdást főleg az ő előadásuk alapján ismerhette meg és sajátíthatta el a néptáncmozgalom. Holecz Istvánné emellett a különlegesen gazdag helyi palóc népdalok, népviselet őrzője és továbbvivője is. A rimóci hagyományörző együttes vezetőjeként sokat tesz a hagyományok helybeli őrzése és széles körű terjesztése érdekében. A *Népművészet Mestere* díjat énekes és táncos tudásáért 1999-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 1460.

Filmtár:

Ft. 1164. Rimóc (Nógrád m.) Gyűjtők: Braun Miklós, Nagy Judit, Pálfy Gyula, Pesovár Ernő, Sztanó Pál.
Gyűjtés ideje: 1984. III. 29. **Hangzóanyag:** Mgt. 4841–43. **Táncfotótár:** Tf. 43 439–40, 43 442–50, 43 463–575 (Holecz Istvánné), 43 451–62, 43 469–74 (Vincze Ferenc), 43 481–86.

Ft. 1164. 1. Sarkantyús és csárdás (assú). Táncolták: Holecz Istvánné Kanyó Margit és Jusztin Balázs.

Ft. 1164. 2b. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Holecz Istvánné Kanyó Margit és Jusztin Balázs.

Ft. 1164. 5a. Lassú csárdás. Táncolták: Holecz Istvánné Kanyó Margit és Vincze Ferenc.

Ft. 1164. 5b. Friss csárdás. Táncolták: Holecz Istvánné Kanyó Margit és Vincze Ferenc (sz. 1907). **Táncírástár:** Tit. 1203. **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar páros táncok*. 14. sz. tánc. 152–156. 1997. Budapest

Ft. 1164. 6. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Holecz Istvánné Kanyó Margit és Vincze Ferenc.

Ft. 1164. 9. Fenyegető játék és csárdás. Táncolták: többen, köztük Holecz Istvánné Kanyó Margit és Vincze Ferenc.

Ft. 1164. 10. Karikázó. Táncolták: 6 nő, köztük Holecz Istvánné Kanyó Margit.

Ft. 1164. 11. Falukerülő-kapuzó játék és karikázó. Táncolták: többen, köztük Holecz Istvánné Kanyó Margit és Vincze Ferenc.

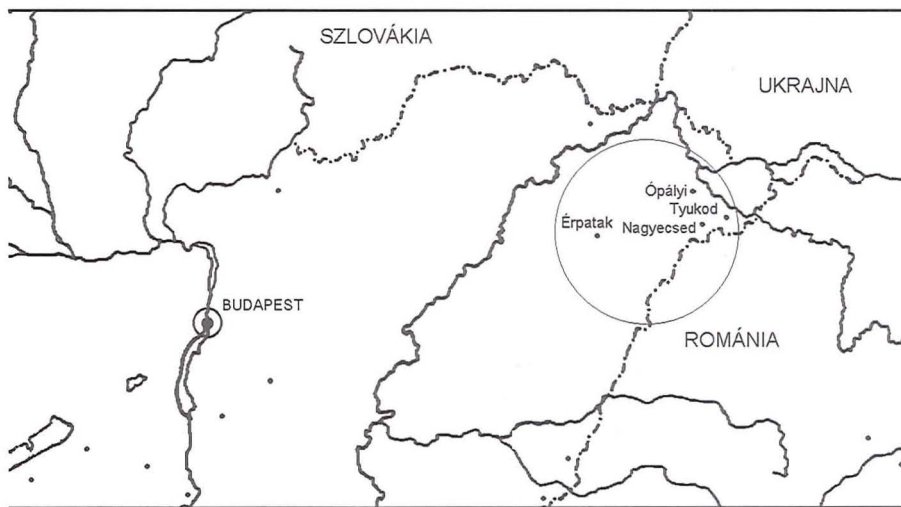

HORPÁCSIK JÁNOS

(1903–1985)

*Martin György és Horpácsik János. Németh István felvétele, 1983.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 42 800.*

Horpácsik János 1903. március 28-án született a Beregszász melletti Bulcsu községben. Apja Horpácsik Márton uradalmi cselédpásztor, anyja Tóth Zsuzsánna. A kis Horpácsik János gyermekéveit hat testvérével együtt Bulcsuban, a Munkács melletti Pothering-tanyán és a Szabolcs megyei Lövöpetriben töltötte. 1920–22 között Nyíregyházán katonáskodott. 1923-ban megnősült. Felesége Sándor Jolán ajaki születésű lány, akivel Papon telepedtek le. Több Szabolcs, Bereg és Ung megyei faluban is és tanyán (Döge, Tiszabездé, Vásárosnamény, Téglás, Baktalórántháza) dolgozott, mint uradalmi pásztor. 1936-ban Nagydobosra költözött, majd 1958-ban a szomszédos Ópályiban telepedett le végleg. Kimagasló tánc- és énektudását 1954-ben fedezte fel Pesovár Ferenc és Földes László. Az első táncfilmet 1955-ben Martin György, Pesovár Ernő és Vargyas Lajos készítették róla. Az 1960-as évek közepén többször megfordult Budapesten az Országos Mezőgazdasági Kiállításon, ahol a felhozott állatokra ügyelt. Az ópályi tangazdaságból ment nyugdíjba 1970-ben. A szervezett néptánc kutatás megindulásával Horpácsik Jánosról folyamatosan készültek néptánc és népzenei felvételek. 1978-ban megkapta a *Népművészet Mestere* kitüntetését. 1955–83 között hatszor készült róla filmfelvétel, ami 18 táncfolyamatot, 455 méter filmet jelent. Ezen kívül kb. 4 óra zenei felvétel, majd 500 cédula szöveges anyag készült róla. 1985 áprilisában halt meg Ópályiban.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 355., 438., 799., 1102.

Filmtár:

Ft. 249. Bulcsu (Bereg m.) – Ópályi (Szatmár m.) A felvétel helye: Nagydobos (Szatmár m.) **Gyűjtők:** Gábor Anna, Kiss Márta, Martin György, Vargyas Lajos. **Gyűjtés ideje:** 1955–1956. **Hangzóanyag:** Mgt. 1621/B. (jk. 146.), AP 5431, 5433–36, 5439–44, 6561. **Táncfotótár:** Tf. 3438, 3456

Ft. 249. 3.; 5–7. Botolás. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 249. 4.; 8. Botolás. Táncolták: Horpácsik János és Martin György.

Ft. 249. 10. Csárdás. Táncolták: Horpácsik János és párja.

Ft. 249. 11., 15. Balrástánc. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 644. Bulcsu (Bereg m.) – Ópályi (Szatmár m.) A felvétel helye: Szatmárökörítő (Szatmár m.) **Gyűjtők:** Ács József, Ács Sándor, Martin György, Pesovár Ferenc, Sárosi Bálint, Vig Rudolf, Sztanó Pál, Waigand Márton. **Gyűjtés ideje:** 1968. X. 13.

Ft. 644. 6. Páros botoló. Táncolták: Horpácsik János és 1 férfi.

Ft. 644. 11.; 16. Botoló. Táncolták: Horpácsik János és 1 férfi.

Ft. 644. 12–13. Magyar csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Horpácsik János és felesége.

Ft. 781. Bulcsu (Bereg m.) – Ópályi (Szatmár m.) A felvétel helye: Budapest – Úri u. 49. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Domokos Mária, Martin György, Lányi Agoston, Pálffy Gyula, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál, Vargyas Lajos. **Gyűjtés ideje:** 1972. X. 1. **Hangzóanyag:** Mgt. 2503–5 (jk. 218.), AP 8643–46.

Ft. 781. 2. Botoló. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 781. 6. Román tánc (bortal). Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 809. Bulcsu (Bereg m.) – Ópályi (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyíregyháza (Szabolcs m.) **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Halmos István, Martin György, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Pálffy Gyula, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1973. III. 3. **Hangzóanyag:** Mgt. 2505, 2795 (jk. 231.), AP 8648–49. **Kéziratár:** AKT 799. **Fotó:** A székesfehérvári István Király Múzeum fotótára.

Ft. 809. 3–4. Pásztorbotoló. Táncolták: 2 férfi, egyikük Horpácsik János.

Ft. 908. Bulcsu (Bereg m.) – Ópályi (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyíregyháza–Bundásbokor (Szabolcs m.) **Készítette:** a Magyar Televízió, Szabados Tamás „Magyarországi néptáncok” sorozat „Nyírségi táncok” Szabados Tamás, valamint Gink Károly, Gulyás László, Halmos István, Martin György, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. 1974. IX. 9–10. **Hangzóanyag:** Mgt. 3234–36 (jk. 254.), AP 10 204, 10 206–7, 10 209–10.

Ft. 908. 2. Botoló. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 908. 4. Rabi Nóta. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 1036. Bulcsu (Bereg m.) – Ópályi (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyíregyháza (Szabolcs m.) **Gyűjtők:** Halmos István, Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ferenc, Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1979. VII. 30. **Hangzóanyag:** Mgt. 3967, 4000, AP 12 369–372.

Ft. 1036. 5a.; 7. Mularás, dalolás. Horpácsik János.

Ft. 1036. 5b; 6. Pásztorbotoló. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 1154. Bulcsu (Bereg m.) – Ópályi (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyírcsaholy és Ópályi. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Gál András, Gál Andrásné, Halmos István, Karácsony Zoltán, Kovalcsik Katalin, Martin György, Németh István, Pálffy Gyula, Ratkó Lujza. **Gyűjtés ideje:** 1983. IX. 24–25. **Hangzóanyag:** Mgt. 4433, 4440, 4671–73. **Táncfotótár:** 42 737–803, 43 386–90.

Ft. 1154. 18. Horpácsik János és Martin György.

Ft. 1154. 19–20. Pásztorbotoló. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 1154. 21–23.; 25. Horpácsik János énekel.

Ft. 1154. 24. Pásztorbotoló. Táncolta: Horpácsik János.

Ft. 1154. 34–35. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Horpácsik János és Magyarai Sándorné Lengyel Ilona (sz. 1934).

Ft. 1154. 47. Csárdás egyedül (lassú). Táncolta: Horpácsik János.

*Martin György és Horpácsik János. Németh István felvétele, 1983.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tjf. 42 799.*

Csárdás egyedül
Hidas György felvétele, 1970-es évek
Hidas György hagyatékában

Botoló
Hidas György felvétele, 1970-es évek
Hidas György hagyatékában

HORVÁTH JÁNOS

(1914–1984)

Kanásztánc

Ismeretlen fotós felvétele, 1978.

Horváth János (1914. augusztus 15. – 1984. december 2.) a somogyi táj jeles falujában, Karádon született módos parasztcsaládban. 20 éves kora óta részt vett a helyi hagyományörző mozgalomban. A *Gyöngyösbokréta* nemzetközi szereplései révén eljutott Európa sok városába: Bécsbe, Cannes-ba, Brüsszelbe és Monte Carlo-ba. A II. világháború után származása miatt egy ideig politikai megkülönböztetésben volt része, de azután tovább folytatta a szereplést és a fiatalok tanítását. 1948-tól kezdődően három alkalommal rögzítették táncát a kutatók. A *Népművészet Mestere* díjat 1979-ben kapta meg, amit haláláig büszkén viselt.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 164, 266, 291. **Motívumtár:** 6885–6899.

Filmtár:

Ft. 146. Karád (Somogy m.) Gyűjtő: Molnár István. **Gyűjtés ideje:** 1951.

Ft. 146. 2a–j. Kanásztánc. Táncolta: 2, majd 3 férfi, köztük Horváth János.

Ft. 207. Karád (Somogy m.) Gyűjtők: Herk Dániel, Kiss Márta, K. Kovács László, Lányi Ágoston, Pesovár Ernő, Vikár László. **Gyűjtés ideje:** 1953. VI. 5–8. **Kézirattár:** AKT 266, 291.

Ft. 207. 4. Karádi páros. Táncolták: 2 pár, egyikük Horváth János és párja. **Táncírástár:** Tit. 661.

Ft. 207. 13, 15. Kanásztánc. Táncolták: 2 pár, egyikük Horváth János és párja.

Ft. 207. 16–17. Kanásztánc. Táncolták: 2 pár, egyikük Horváth János és párja. **Táncírástár:** Tit. 760.

Ft. 319. Karád (Somogy m.) Gyűjtő: Lugossy Emma. **Gyűjtés ideje:** 1948.

Ft. 319. 1a–h. „Hatkopogós” (férfitánc). Táncolta: Horváth János. **Kézirattár:** AKT 164. **Megjelenés:** Lugossy Emma: 39[harmminckilenc] *verbunk-tánc*. 1954. 27–28. Budapest

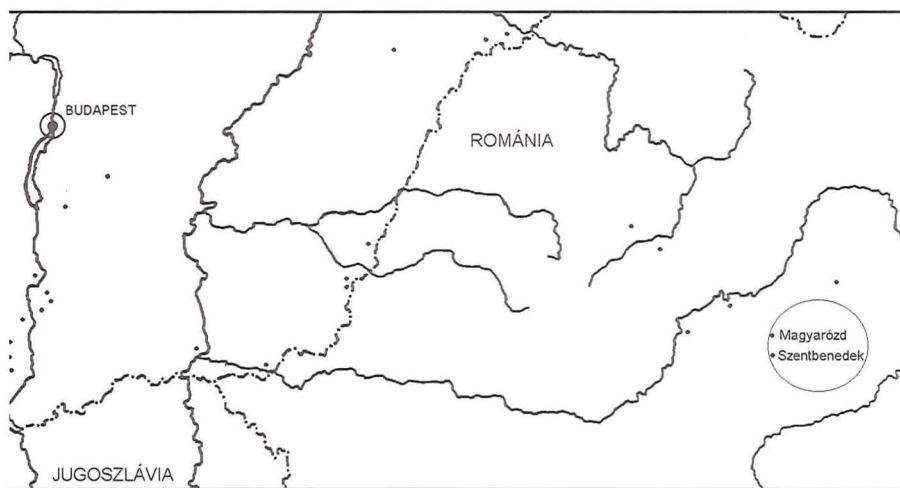

JAKAB JÓZSEF

(sz. 1930)

Szegényes
Stephen Spinder felvétele, 2000.

Jakab József 1930-ba született Magyarorszentbenedeken. Első táncos élményeit szülőfalujában a *Hegymegett* e vegyes lakosságú falujában szerezte. Fiútestvéreit követve 1941-ben, 11 éves korában került el Magyarózdra kisbéresnek. Később pásztor lett, majd itt is házasodott meg, letelepedett, s kitanulta a kőműves mesterséget. Nyolc testvére közül szinte mindegyik jó táncos volt a maga korában, de közülük Jakab Józsefben volt a legerősebb a vonzalom a híresen gazdag magyarózdai tánckincs elsajátítására. Neki még volt alkalma megfigyelni az előző generációk legjobb helybeli táncosait pl. Bács Jánost, Vécsei Ferencet, s elsajátítani tőlük a vidék legjellegzetesebb táncait, a ma is ismert *pontozót*, a ritkábban előforduló s lassan már elfeledett *szegényest* a *lassú pontozót* és a *székely verbunkot*. E két utóbbi tánc a vidék férfitánc-készletének ritka különleges darabjai. Ezen túl Jakab József természetesen kiváló táncosa a vidék lassú és a gyors csárdásának, de ismeri a vidék románságának pontozóját, a *ponturát* is. Táncos kedvét 70 évesen is megőrizte s ma a magyarországi táncházak és fesztiválok egyik leggyakrabban, legszívesebben látott vendége e vidékről. Táncos tudásáról a legelső mozgófilmes dokumentum az 1960-as évek végén készült. Azóta tíz film és számos videofelvétel őrzi táncrögtönzéseit. A *Népművészet Mestere* címet 2000-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Ft. 664. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtő: Timár Sándor. Gyűjtés ideje: 1968. XII. 30. **Hangzóanyag:** Mgt. 3388, AP 11 119–123

Ft. 664. 2.; 5. Pontozó. Táncolták: Jakab József és testvére, Jakab Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1244–45.

Ft. 694. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtők: Horváth István, Martin György. Gyűjtés ideje: 1969. **Kézírtos anyag:** Martin György hagyaték. **Táncfotótár:** Tf. 23 988–24 001

Ft. 694. 11. Csárdás. Táncolták: 6 pár, egyikük Jakab József és párja.

Ft. 694. 18. Pontozó. Táncolta: Jakab József.

Ft. 820. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtők: Balogh Ágnes és Varga Zoltán. Gyűjtés ideje: 1973. IV. **Hangzóanyag:** Varga Zoltán tulajdonában.

Ft. 820. 12. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1246.

Ft. 868. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtők: Balogh Ágnes, Mihály József, Mihály Ferenc és Varga Zoltán.

Gyűjtés ideje: 1974. VIII.

Ft. 868. 1–2. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1247–1248.

Ft. 868. 3. Csárdás. Táncolták: Jakab József és Mihály Ferencné Ballai Katalin (sz. 1920).

Ft. 868. 7–8. Szegényes. Táncolta: Jakab József.

Ft. 1013. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtők: Michaletzky Sándor, Szakács Domokos, Varga Zoltán. **Gyűjtés ideje:** 1979. I–II. **Hangzóanyag:** AP 11 735–744

Ft. 1013. 1. Öreges verbunk. Táncolta: Jakab József.

Ft. 1013. 2. Ritka pontozó (szegényes). Táncolta: Jakab József.

Ft. 1013. 3. Lassú csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Jakab József és Vecsei Ferencné Bíró Irén (sz. 1939). **Táncírástár:** Tit. 1279.

Ft. 1013. 4. Pontozó. Táncolták: 3 férfi, egyikük Jakab József.

Ft. 1013. 5. Ritka pontozó (szegényes). Táncolták: 3 férfi, egyikük Jakab József.

Ft. 1013. 21. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** 1249.

Ft. 1013. 23–24. Lassú csárdás. Táncolták: 6 pár, egyikük Jakab József és párja.

Ft. 1068. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Marosvásárhely – Tánctesziválon. **Gyűjtők:** Könczei Árpád és Tótszegi András. **Gyűjtés ideje:** 1980. VIII. 31. **Hangzóanyag:** Mgt. 4139–41.

Ft. 1068. 1. Öreges pontozó. Táncolta: Jakab József

Ft. 1105. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Lakodalom. **Gyűjtő:** Tótszegi András. **Gyűjtés ideje:** 1981. VIII. 22. **Hangzóanyag:** Mgt. 4275, 4518.

Ft. 1114. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtők: Ádám Gyula, Fodor Béla, Szép Gyula **Gyűjtés ideje:** 1981. III.

Ft. 1114. 1. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1250.

Ft. 1114. 2. Szegényes. Táncolták: 8 férfi, egyikük Jakab József.

Ft. 1114. 3. Csárdás. Táncolták: 3 pár, egyikük Jakab József és Jakab Józsefné Ballai Irma (sz. 1932).

Ft. 1244. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtők: Fügedi János, Könczei Csilla, Pálfy Gyula, Tálás Ágnes és Teszary Miklós. **Gyűjtés ideje:** 1987. I. 1. **Hangzóanyag:** Mgt. 5033, 5251–52.

Ft. 1244/II. 12–15. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1251–1253.

Ft. 1366. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtők: Fügedi János, Németh Artila, Németh Ildikó, Tálás Ágnes. **Gyűjtés ideje:** 1990. VIII. 26.

Ft. 1366. 1. Pontozó. Táncolták: 3 férfi, egyikük Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1254.

Ft. 1366. 2. Szegényes. Táncolták: 2 férfi, egyikük Jakab József.

Ft. 1366. 3. Csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Jakab József és Vecsei Ferencné Bíró Irén.

Ft. 1366. 6. Szegényes. Táncolták: 5 férfi, egyikük Jakab József.

Videótár V19. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtő: Fügedi János. **Gyűjtés ideje:** 1990. VIII. 26. (Párhuzamos és kiegészítő felvételek az Ft. 1366. filmhez.)

V19/1. Jakab József pontozót tanít.

V19/2. Jakab József és párja csárdást tanít.

V19/3. Jakab József szegényest tanít.

V19/4. Csárdás. Táncolták: Jakab József és párja.

V19/6. Pontozó. Táncolták: 3 férfi, egyikük Jakab József.

V19/8. Szegényes. Táncolták: 2 férfi, egyikük Jakab József.

V19/9. Csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Jakab József Vecsei Ferencné Bíró Irén.

V19/12. Szegényes. Táncolták: 5 férfi, egyikük Jakab József.

V19/13–14. Csárdás. Táncolták: 5 pár, egyikük Jakab József és párja.

V19/16a. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1255.

V19/16b. Pontozó. Táncolták: 2 férfi, egyikük Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1256.

V19/17. Pontozó. Táncolták: 2 férfi, egyikük Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1257.

V19/18. Szegényes. Táncolták: 2 férfi, egyikük Jakab József.

V19/19. Pontozó. Táncolták: 5 férfi, egyikük Jakab József.

V19/20. Csárdás. Táncolták: 5 pár, egyikük Jakab József és párja.

V19/21. Szegényes. Táncolták: 5 férfi, egyikük Jakab József.

V19/22. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1258.

V19/23. Pontozó. Táncolták: 2 férfi, egyikük Jakab József.

V19/24. Csárdás. Táncolták: 5 pár, egyikük Jakab József és párja.

V19/25. Csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Jakab József és Mozola Viktória (Budapest).

V19/26. Szegényes. Táncolták: 2 férfi, egyikük Jakab József.

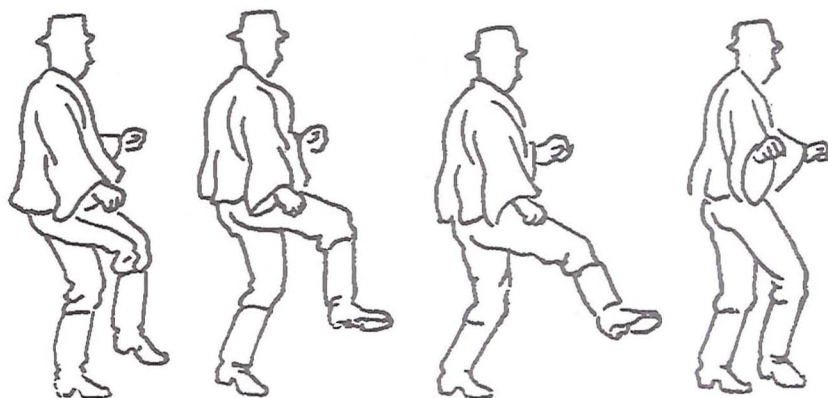
V19/27. Pontozó. Táncolták: 3 férfi, egyikük Jakab József.

Magyar Művelődési Intézet Szakmai Háza VK/B 135. Magyarózd (Alsó-Fehér m.) Gyűjtő: Tótszegi András. **Gyűjtés ideje:** 1985. X.

VK/B. 135. Pontozó. Táncolta: Jakab József. **Táncírástár:** Tit. 1259–60.

Jakab József a legényes-verseny zsűrijében. Stephen Spinder felvétele, 2000.

JASKÓ ISTVÁN

(sz. 1929)

Legényes

Zsuráfszki Zoltán felvétele, 1983.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 42 920.

Jaskó István 'Pitti' a Kolozs megyei – Kalotaszeg és Mezőség mezsgyéjén fekvő – Györgyfalván született 1929-ben, s ma is ott él. Amellett, hogy kiváló táncos előadó egyéniség, községének megbecsült népi verselője és búcsúztató-versírója is. Képességeit már az is sejteti, hogy a földművelés mellett a kőműves és szabó mesterségeket is kitanulta. Táncáról az első filmfelvétel 1972-ben készült, azóta számos néptáncgyűjtésnél működött közre, mint szervező, s mint táncos. Az egyetlen györgyfalvai hangos táncfilm az ő helyi előkészítő munkája nyomán készült el 1983-ban. 1972 és 1993 között 4 alkalommal készült Jaskó István 'Pitti'-ről táncfelvétel, amelyek 13 legényes, 6 csárdás és 3 hétlépés táncfolyamatot tartalmaznak. Ezen kívül mintegy 200 cédulányi szöveges interjú készült vele. A *Népművészet Mestere* címet 1998-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archivumában:

Kézirattár: AKT 1096, 1097, 1103. **Táncfotótár:** Tf. 42 818, 42 821, 44 518.

Filmtár:

Ft. 779. Györgyfalva (Kolozs m.) A felvétel helye: Budapest – Várpark. **Gyűjtők:** Kallós Zoltán, Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő. **Gyűjtés ideje:** 1972. IX. 15. **Hangzóanyag:** Mgt. (play back) 1705, AP 7194. (Nádasdaróci legényes) **Pausz- és kiadványtár:** 7.

Ft. 779. 1–2. Legényes. Táncolta: Jaskó István 'Pitti'. **Táncírástár:** Tit. 1145–1146. **Megjelenés:** Karácsony Zoltán: *A tánc és a zene kapcsolata egy györgyfalvai férfi táncában*. In Virágvolgyi Márta–Pávai István (szerk.): *A magyar népi tánczene*. Tanulmányok. 95–141. (130–134.) 2000. Budapest.

Ft. 779. 3. Lassú csárdás. Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya (sz. 1937).

Ft. 779. 4. Lassú és friss csárdás („szapora”). Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 779. 5. Legényes. Táncolta: Jaskó István 'Pitti'. **Táncírástár:** Tit. 1147. **Megjelenés:** Karácsony Zoltán: *A tánc és a zene kapcsolata egy györgyfalvai férfi táncában*. In Virágvolgyi Márta–Pávai István (szerk.): *A magyar népi tánczene*. Tanulmányok. 2000. 95–141. (135–137.) Budapest.

Ft. 779. 6. Gólya. Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 779. 7. Pegatti (3/4) (Négyes). Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 779. 8. Hétlépés. Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 779. 9. Paplan alatt zörög a tojás. Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 779. 10. Gyors. Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 779. 11. Legényes. Táncolta: Jaskó István 'Pitti'.

Ft. 1153. Györgyfalva (Kolozs m.) Gyűjtők: Martin György, Nagy Judit, Németh Ildikó, Németh István, Pálffy Gyula, Kallós Zoltán, Karácsony Zoltán. **Gyűjtés ideje:** 1983. IX. 11. **Hangzóanyag:** Mgt. 4662–64, AP 13 281–84. **Táncfotótár:** Tf. 42 804–981. **Pausz- és kiadványtár:** 7.

Ft. 1153. 14. Legényes. Táncolta: Jaskó István 'Pitti'. **Hangzóanyag:** Mgt. 46623, AP 13 281–282. **Táncírástár:** Tit. 1144. **Megjelenés:** Karácsony Zoltán: *A tánc és a zene kapcsolata egy györgyfalvai férfi táncában*. In Virágvolgyi Márta–Pávai István (szerk.): *A magyar népi tánczene*. Tanulmányok. 95–141. (138–139.) 2000. Budapest.

Ft. 1153. 23. Legényes. Táncolták: 10 férfi, köztük Jaskó István 'Pitti'. **Hangzóanyag:** Mgt. 46631, AP 13 282.

Ft. 1294. Györgyfalva (Kolozs m.) A felvétel helye: Budapest – MTA ZTI Kodály terem. **Gyűjtők:** Karácsony Zoltán, Manno Andrea, Németh István, Teszáry Miklós. **Gyűjtés ideje:** 1987. IX. 1. **Hangzóanyag:** Mgt. 5650.

Ft. 1294. 1–2. Lassú csárdás és gyors csárdás. Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 1294. 3a–b. Gólya–Hétlépés. Táncolták: Jaskó István 'Pitti' és Jaskó Istvánné Jaskó Ibolya.

Ft. 1294. 4–6. Legényes (13; 10; 6 pont). Táncolta: Jaskó István 'Pitti'.

JÓZSA GERGELY

(1910–1997)

Verbung (Ugrós)

Józsa Gergely Lázár Katalinnal. Németh István felvétele, 1981.

MZA ZTI Néptánc Archívum Fotótára: Tf. 41 690.

Józsa Gergely 1910. december 2-án született a Baranya megyei Egerágon, későbbi lakóhelyéhez, Kozármislenyhez közel. Táncoz tudását a helyi hagyományban felnőve sajátította el. Ő volt a dél-dunántúli ugrós táncok egyik legtehetségesebb előadója és terjesztője élete végéig. Mindig szívesen foglalkozott a fiatalok tanításával saját falujában, a megyéjében és szerte az országban is. Táncait a néptáncmozgalom fiatal táncosai szerte a világon bemutatták. Idős korában szívesen táncolt unokájával és más fiatal táncosokkal. Táncait a Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában 3 film, szöveges gyűjtés és fotó őrzi. A *Népművészet Mestere* címet 1977-ben kapta meg. 1997. február 9-én halt meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 335.

Filmtár:

Ft. 817. Egerág (Baranya m.) – Kozármisleny (Baranya m.) A felvétel helye: Magyaregregy. Gyűjtők: Andrásfalvy Bertalan, Bodai József, Csapó Károly, Halmos István, Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Rábai Miklós, Sztanó Pál. Gyűjtés ideje: 1973. IV. 22. Hangzóanyag: Mgt. 2829–30 (jk. 217.), AP 10 307–309. Kéziratár: AKT 335.

Ft. 817. 5. Verbunk (páros). Táncolták: Józsa Gergely és Koller Istvánné Panta Anna (sz. 1948. Józsa Gergely unokája). Megjelenés: Pesovár Ernő: *Az ugrós páros*. Táncstudományi Tanulmányok 1976–1977. 243–263. Táncírásár: Tit. 881. 251–253.

Ft. 817. 7a–b. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Józsa Gergely és Koller Istvánné Panta Anna.

Ft. 907. Egerág (Baranya m.) – Kozármisleny (Baranya m.) A felvétel helye: Sióagárd. Készítette: a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Dunántúli ugrós és karikázó” Lengyelffy Miklós, Szabados Tamás, valamint Andrásfalvy Bertalan, Bogár István, Gink Károly, Gulyás László, Olsvai Imre, Pesovár Ferenc, Szabadi Mihály. 1974. IX. 5. Hangzóanyag: Mgt. 3232 (jk. 254.), AP 10 200.

Ft. 907. 3. Ugrós. Táncolták: Józsa Gergely és Koller Istvánné Panta Anna.

Ft. 996. Egerág (Baranya m.) – Kozármisleny (Baranya m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklor Fesztivál. Gyűjtők: Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálffy Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. Gyűjtés ideje: 1978. VII. 26–27. Hangzóanyag: Mgt. 3784–91, AP 11 816–22.

Ft. 996. 54. Verbung. Táncolták: Józsa Gergely és párja.

Ft. 996. 55. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Józsa Gergely és párja.

Ft. 1101. Egerág (Baranya m.) – Kozármisleny (Baranya m.) A felvétel helye: Kalocsa – VII. Duna menti Folklor Fesztivál. Gyűjtők: Csapó Károly, Németh István, Martin György, Lányi Agoston, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. Gyűjtés ideje: 1981. VII. 23–25. Hangzóanyag: Mgt. 4666–71, AP 14 841. Táncfotótár: 41 656–98.

Ft. 1101. 34. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Szentes Varga Ferenc és Simon Krisztina, majd 2 pár: Józsa Gergely és Lázár Katalin, valamint egy ifjú népművész pár.

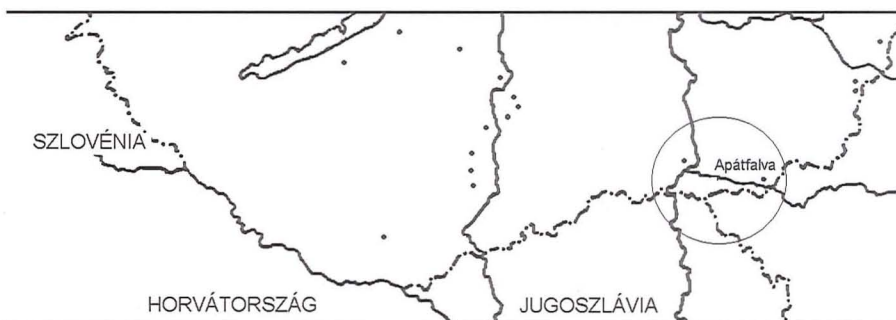
KARDOS ISTVÁN

(1897–1984)

Csárdás

*Kardos István és Kardos Istvánné Baka Julianna. Kápolnai Imre felvétele, 1956.
MTA ZTI Néptánc Archívum Fotótára: Tf. 244.*

Kardos István (1897. december 13. – 1984. október 1.) a Csanád (ma Csongrád) megyei Apátfalva egyik legkiválóbb táncos egyénisége volt, aki a Dél-Alföld töredékes, gyorsan átalakuló táncgyománnyában a többi táncos egyéniséghez, a sándorfalvi Kiss Mátyáshoz, a tápéi Ács Györgyhez és feleségéhez képest sajátos szintet képvisel. Az 1950-es években három alkalommal rögzítették filmre táncát. A filmekkel párhuzamosan több fénykép is készült róla tánc közben. Ezek a filmek, fényképek a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Néptánc Archívumában találhatóak, s a dél-alföldi mars és csárdás legtöbbet idézett, leggyakrabban forgatott dokumentumai. Az 1960-as évektől szinte egyedül képviselte az apátfalvi táncgyományt. Híres vőfély, valamint helyi dalok és táncok kiváló ismerője és előadója volt, aki 1971-ben kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 652., 782. **Táncfotóár:** Tf. 20 536–642. Timár Sándor felvételei, 1956.; Tf. 7094–7137. Martin György felvételei, 1958.

Filmtár:

Ft. 251. Apátfalva (Csanád m.) Gyűjtő: Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1955.

Ft. 251. 2–3. Csárdás. Táncolták: Kardos István és Kardos Istvánné Baka Julianna (sz. 1896)

Ft. 277. Apátfalva (Csanád m.) Gyűjtők: Ács Sándor, Kápolnai Imre, Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1956. II. 24. **Hangzóanyag:** AP 5501–5510. **Táncfotóár:** 239–276.

Ft. 277. 1. Csárdás. Táncolták: Kardos István és Kardos Istvánné Baka Julianna (sz. 1896). **Hangzóanyag:** AP 5501a. **Táncfotóár:** Tf. 243. **Táncírástár:** Tít. 70. **Megjelenés:** Lányi Ágoston: *Lippentős* (A friss csárdás domináns motívumainak formai sajátosságai). Táncudományi Tanulmányok 1961–1962. (1962) 99–136. Tf. 243. Budapest; Martin György: *A magyar tánc típusok és táncdialektusok*. A tiszai dialektus táncjai. 1971. II. sz. melléklet 15. sz. tánc.

Ft. 277. 7. Mars. Táncolták: 4 férfi, köztük Kardos István.

Ft. 365. Apátfalva (Csanád m.) Gyűjtő: Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1955.

Ft. 365. 3. Csárdás. Táncolta: Kardos István és Kardos Istvánné Baka Julianna.

Ft. 365. 4. Mars. Táncolták: Idős férfiak és asszonyok, köztük Kardos István (középen).

Ft. 365. 5. Mars. Táncolták: Idős asszonyok és Kardos István.

Ft. 365. 6. Csárdás. Táncolta: Kardos István.

Ft. 365. 7a–b. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Kardos István és Kardos Istvánné Baka Julianna.

Ft. 892. Apátfalva (Csanád m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1975. VII. 25.

Hangzóanyag: Mgt. 3355 (jk. 243.)

Ft. 892. 4–5. Lassús és frisses. Táncolták: Kardos István és Deszpot Istvánné Kardos Ilona (sz. 1911).

Ft. 996. Apátfalva (Csanád m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26–27.

Hangzóanyag: Mgt. „R” 3784–91, AP 11 816–822.

Ft. 996. 89. Mars, Lassús, Frisses. Táncolták: Kardos István és szegedi fiatalok. **Táncfotóár:** Tf. 38 653–655.

Irodalom: Felföldi László–Gombos András: *Kardos István 1897–1984. A népművészet táncos-énekes mestere*. Apátfalva, 1997.

KARSAI ZSIGMOND

(sz. 1920)

Pontozó
Falvay Károly felvétele, 1985.

Karsai Zsigmond (sz. Lőrincréve – Leorinti, Románia. 1920. X. 4.) református, földműves családból származik. Lőrincréve és a Maros–Küküllő köze kiemelkedő táncos egyénisége, akinek táncstudása európai viszonylatban is rendkívül gazdag. Kivételes memóriájú megőrző egyéniség. Táncanyagát 1943 óta folyamatosan követik figyelemmel a tánckutatók, s máig több mint 60 táncrögtönzését őrzi az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívuma, továbbá számos film és videofelvétel található a Magyar Televízió, a különféle táncegyüttesek és magánemberek gyűjteményében. Tőle származik e vidék népzenei hagyományáról készült legteljesebb gyűjtemény, mintegy 800 énekelt és füttyült dallam. Húsz éves koráig élte a falusi fiatalok szokásos életét, s alig jutott túl szülőfaluja, az Alsó-Fehér megyei Lőrincréve határain. 1942-ben a politikai változások hatására szakadt ki hagyományos paraszti közösségből s vált városlakóvá. Először Kolozsvárra, majd 1943 őszén Budapestre került. Végül Pécelen telepedett le. Elvégezte a Képzőművészeti Főiskola festő szakát, s életét később a festés, az amatőr művészeti mozgalmak szervezése s a folklór hagyományőrző mozgalomban való részvétel töltötte ki. Megfestette emlékeit szülőfaluja táncéletéről, s visszaemlékezéseit alapos néprajzi leírásokban fogalmazta meg. Az általa őrzött lőrincrévi táncokat, dalokat hagyományőrző fesztiválokon, táncházakban mutatta be, tanfolyamokon tanította. Táncából számos együttes készített koreográfiát, köztük a Magyar Állami Népi Együttes és a Mojszejev Együttes is. A *Népművészet Mestere* címet 1962-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 399., 1181.

Filmtár:

Ft. 15. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Érd – Népfőiskola. **Gyűjtő:** Molnár István. **Gyűjtés ideje:** 1943. **Hangzóanyag:** Mgt. 4528.

Ft. 15. 1-4. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1036-1039.

Ft. 224. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Pécel (Pest m.) **Gyűjtők:** Bodnár Sándor, Kiss Márta, Martin György, Vásárhelyi László. **Gyűjtés ideje:** 1954. III.

Ft. 224. 1-14. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 61, 1043-1057.

Párhuzamos filmfelvétel a Martin György hagyatékban: M 6.1-25. **Táncírástár:** Tit. 1065, 1079, M 7-12, Tit. 1066-1076.

Ft. 224. 15-17. Őreges csárdás-Friss csárdás-Hategana. Táncolták: Karsai Zsigmond és Korobán Erzsébet budapesti táncos. **Motívumtár:** 15. sz. tánc: 9681, 9683, 9685, 9687, 9689, 9691, 9693, 9695, 9771, 9773, 9775, 9785.

Ft. 525. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Pécel (Pest m.) **Gyűjtők:** Falvy Károly, Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1963. VII.

Ft. 525. 1-2. Őreges csárdás és friss. Táncolták: Karsai Zsigmond és Bárdi Magdolna (sz. 1947), ill. Karsai Zsigmond és Bárdi Mihályné Székely Emma (sz. 1927). **Táncírástár:** 1093-1094.

Ft. 525. 3. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1028. **Motívumtár:** 9593-95, 9620-22, 9757-59, 10 171-174, 10 338-343, 10 416, 10 448, 10 483-485, 10 573-574, 10 620-622, 10 712, 10 759-761, 10 828, 10 878, 10 946-947, 10 986, 11 044-045, 11 063.

Ft. 625. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Budapest – Margitszigeti szabadtéri színpad. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Éri Péter, Lányi Ágoston, Martin György, Sztanó Pál. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 2814-15, AP 6703a-g

Ft. 625. 1., 5., 8., 12. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1029-1032, 1063. **Motívumtár:** 1. sz. tánc: 10 010-13, 10 064-65, 10 080-83, 10 119-22, 10 175-76, 10 236-38, 10 287-90, 10 344-47, 10 368, 10 417, 10 597-98, 10 713-14, 10 762, 10 790, 10 829-30, 10 866, 10 930-31, 10 987-92, 11 034, 11 046-47, 11 064; 5. sz. tánc: 9379-84, 9416-18, 9449-56, 9504-06, 9528-29, 9540, 9562, 9843-54, 9901-08, 10 177-78, 10 486-88, 10 518, 10 575, 10 599-600, 10 715, 10 763, 10 909, 10 993-95; 8. sz. tánc: 9541, 9596-9601, 9623-25, 9629, 9709-16, 9909-16, 10 014-15, 10 084-85, 10 180-82, 10 440-41, 10 638-639, 10 655, 10 716, 10 764-65, 10 794, 10 831-32, 10 867, 10 893-95, 10 947, 10 996, 11 048-49, 11 065; 12. sz. tánc: 9335-40, 9457-60, 9530, 9552-54, 9568, 9572-76, 10 183-84, 10 314-19, 10 335, 10 489-91, 10 519, 10 576-77, 10 623, 10 717-20, 10 795, 11 075-76.

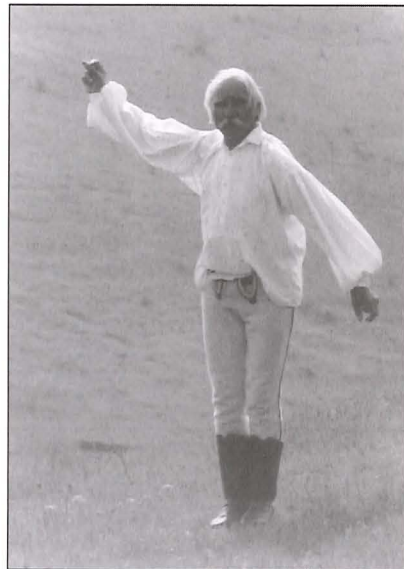
Ft. 625. 13. Pontozó. Táncolták: Karsai Zsigmond és Fülöp Ferenc (sz. 1903) **Táncírástár:** Tit. 1064. **Motívumtár:** 9348, 9461-65, 9531, 10 016-23, 10 086-88, 10 185-86, 10 348-51, 10 354-55, 10 418-20, 10 578, 10 721-22, 10 766, 10 833-34, 10 999, 11 050-51, 11 066, 11 074.

Ft. 625. 15. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1032. **Motívumtár:** 9341-47, 9385-87, 9466-73, 9507-09, 9532-33, 10 187, 10 492-94, 10 520, 10 531-33, 10 579-83, 10 640, 10 723-25, 11 000.

Ft. 848. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Lőrincréve – lakodalomban. **Gyűjtők:** Karsai Zsigmond, Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1974. VI. 8-9. **Hangzóanyag:** Mgt. 3169-70 (jk. 261.), AP 9033-9102, 9126-30. **Foto:** Martin György hagyatékában.

Ft. 848. 17. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1059. **Motívumtár:** 10624, 10 726-27, 10 767, 10 835, 11 052-53, 11 067.

Ft. 861. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Budapest – Fővárosi Művelődési Ház Táncháza; Pécel (Pest m.) **Készítette:** Magyar Televízió. Szerkesztő: Soós Anna, gyártásvezető: Ivanov Péter. 1974. tavaszán.

Pontozó
Falvy Károly felvétele, 1985.

Ft. 861. 1, 2, 5, 8, 10–11. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1060, 1061, 1062, 1040, 1042. **Motívumtár:** 1. sz. *tánc:* 9474–81, 9510–12, 9534–36, 9563–64, 9602–04, 9626–28, 10 024–27, 10 066, 10 070, 10 089, 10 188–89, 10 421–422, 10 495–497, 10 521, 10 534–35, 10 584–85, 10 601–602, 10 625–26, 10 728–33, 10 768, 10 836, 10 879, 10 880, 11 001–003, 11 054–55, 11 068, 2. sz. *tánc:* 9482–85, 9537, 9542, 9717–24, 9855–63, 9873, 9917–21, 10 028–31, 10 045, 10 090, 10 240–42, 10 291–94, 10 442, 10 536–37, 10 588, 10 656, 10 734–36, 10 778, 10 791, 10 896–98, 10 910, 10 932–33, 11 004–05, 11 035; 5. sz. *tánc:* 9349–52, 9388–90, 9405, 9605–07, 10 190, 10 320–325, 10 336, 10 431, 10 498–500, 10 522, 10 641–42, 10 737, 10 757, 11 006–08, 11 071–72, 11 077–78; 8. sz. *tánc:* 9392, 9394, 9396, 9398, 9400, 9402, 9404, 9726, 9728, 9730, 9732–33, 9736–37, 9739, 9741, 9743, 9745, 9748, 9777, 9779, 9781, 9787, 10 192, 10 445, 10 643, 10 646–67, 10 657, 10 741, 10 743, 10 837, 10 839, 10 841, 11 009, 11 011, 11 013; 3/0. sz. *tánc:* 9391, 9393, 9395, 9397, 9399, 9401, 9403, 9725, 9727, 9729, 9731, 9734–35, 9738, 9740, 9742, 9744, 9746, 9747, 9778, 9780, 9782, 9788, 10 191, 10 444, 10 644–45, 10 648, 10 738–40, 10 742, 10 769, 10 838, 10 840, 10 842, 11 014; 11. sz. *tánc:* 9419–20, 9486–93, 9538–39, 10 032–35, 10 091, 10 193, 10 243–45, 10 295–98, 10 352–53, 10 369, 10 423–24, 10 501–03, 10 523, 10 746–47, 10 770–71, 10 792, 10 843–44, 10 934–35, 11 010–12, 11 015–17, 11 036, 11 056–57, 11 069.

Ft. 861. 3–4, 6–7, 9. Csárdás. Táncolták: Karsai Zsigmond és Karsai Zsigmondné Rózsa Mária (sz. 1920).

Ft. 996. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folkklórfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálffy Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26. **Hangzóanyag:** Mgr. 3784–91, AP 11 816–822. **Táncfotótár:** Tf. 38 684–690.

Ft. 996. 57. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1033. **Motívumtár:** 10 649, 10 772, 10 798, 10 899–900, 11 018, 11 073.

Ft. 996. 59. Pontozó. Táncolták: Karsai Zsigmond és Fülöp Ferenc (sz. 1903). **Táncírástár:** Tit. 1034. **Motívumtár:** 9749–56, 9925, 10 034–41, 10 194, 10 446–47, 10 627–29, 10 650–51, 10 658, 10 747–49, 10 773, 10 845–47, 10 907–08, 11 019.

Ft. 996. 60a–c. Öreges csárdás. Táncolták: Karsai Zsigmond és Karsai Zsigmondné.

Ft. 996. 102. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1035. **Motívumtár:** 9565–66, 9864–71, 9922–24, 10 067–69, 10 195–96, 10 425–28, 10 750–55, 10 848–49. **Táncfotótár:** Tf. 38 666–82.

Ft. 1103. Lőrincréve (Alsó-Fehér m.) A felvétel helye: Budapest-Rákoskeresztúr. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Pálffy Gyula. **Gyűjtés ideje:** 1981. VIII. 17. **Hangzóanyag:** Mgr. 4272–73. **Táncfotótár:** Tf. 42 014–15.

Ft. 1103. 12. Pontozó. Táncolta: Karsai Zsigmond. **Táncírástár:** Tit. 1080. **Motívumtár:** 10 042–43, 10 092–94, 10 123–24, 10 197–98, 10 246–48, 10 299–302, 10 429–30, 10 504–06, 10 538–39, 10 589–90, 10 603–04, 10 630, 10 752–56, 10 774, 10 793, 10 796–97, 10 850–51, 10 936–37, 11 020–24, 11 037, 11 058–59.

Irodalom: Kiss Lajos: *Lőrincréve népzeneje*, Karsai Zsigmond dalai. Budapest, 1982; Karsai Zsigmond–Martin György *Lőrincréve tánclete és táncai*. Budapest, 1989; Martin György: *Karsai Zsigmond és a pontozó Magyarországon*. Táncművészeti Dokumentumok 1982. 211–220.; Kürti László: *Hungarian Dance Structure: A Linguistic Approach*. Journal for Anthropological Study of Human Movement I. 1980. 1. 45–62. New York

Pontozó
Falvai Károly felvétele, 1985.

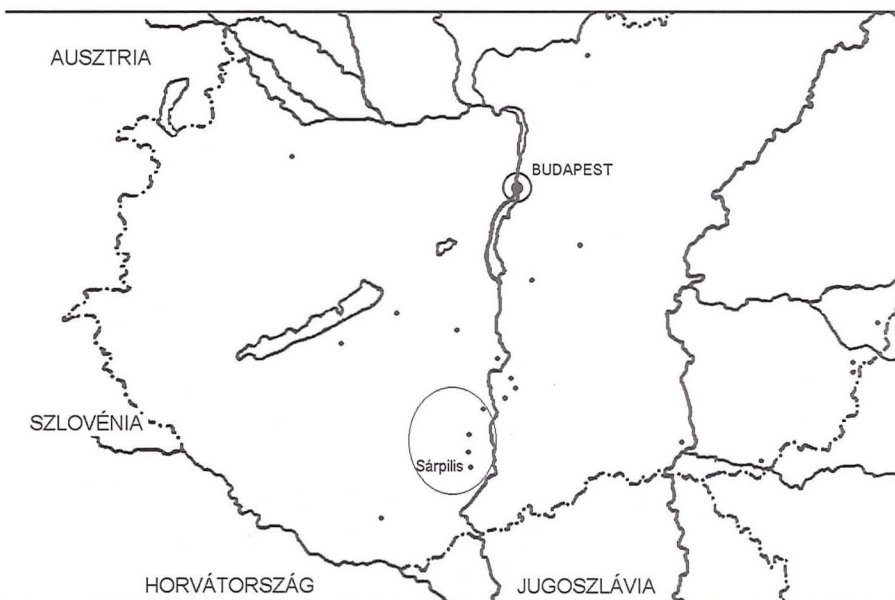
K. KOVÁCS JÁNOS

(1885–1967)

Csárdás

*K. Kovács János és Szőke Pálné Császár Erzsébet. Kertész Gyula felvétele, 1952.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 36 568.*

K. Kovács János (Alsónyék 1885. – Sárpilis 1967.) a sárközi néphagyomány őrzőinek kiemelkedő személyisége. Faluja nótafajaként is számon tartották, és több mint 200 népdal följegyzése is az ő nevéhez fűződik. Mestere volt a táncnak is, amit gyermekkorában elsősorban lakodalmakban lesett el az idősebb generáció tagjaitól. Híres volt verbunkja, de szívesen járta a libbenőst vagy az ugrózt is. Mindenkit elbűvölt könnyed mozgásával és táncfiguráival. Az 1946-ban alakult Sárpilisi Népi Együttes egyik alapítója és haláláig tagja volt. Többször láthatták Budapesten is kivételes táncudását és előadásmódját. A sárpilisi Polgármesteri Hivatal falán emléktábla őrzi a hírneves mesemondó, táncos, a sárpilisi néphagyományok gyűjtője és továbbadója emlékét. A *Népművészet Mestere* címet, mint táncos és mesemondó nyerte el 1957-ben.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 157, 197, 210, 251. **Motívumtár:** 597–687/b.

Filmtár:

Ft 174. Alsónyék (Tolna m.) – Sárpilis (Tolna m.) Gyűjtők: Bogár István, Erdős Lajos, Katona Imre, Kerényi György, Kertész Gyula, Lányi Ágoston, Lugossy Emma, Morvay Péter. **Gyűjtés ideje:** 1952. II. 9. **Hangzóanyag:** Mgt. 33, AP 5561–62, 5671–77, 5703–4, 5720–23. **Táncfotótár:** Tf. 36 567–568.

Ft. 174. 20. Ugrós. Táncolták: 3 férfi + 1 nő, egyikük K. Kovács János.

Ft. 174.VI. 18. Verbunk. Táncolta: K. Kovács János. **Táncírastár:** Tit. 128.

Ft. 174.VI. 29. Friss csárdás. Táncolták: K. Kovács János és Szőke Pálné Császár Erzsébet (sz. 1897).

Ft. 174.VI. 31. Friss csárdás. Táncolták: 3 pár, köztük K. Kovács János és Dávid Éva.

MARES GYÖRGY

(1903–1982)

„Dedoj”

Mares György és Jankó Mihályné. Ismeretlen fotós felvétele, 1965.

Mares György 1903-ban született Klézsén, a moldvai csángók egyik közismerten hagyományőrző településén. Földműves családban nőtt fel. Öten voltak testvérek, 3 leány, 2 fiú (6 volt az idősebb). Nagypja és édesapja neves táncosok, mesemondók, valamint furulyások voltak, akiktől jól elsajátította a moldvai csángómagyar énekeket, táncokat, meséket. A család 1941-ben indult el Bácskába, ahonnan 1944-ben menekülniük kellett. Előbb Vaskúton telepedtek le, majd a Baranya megyei Egyházaskozárra költöztek, ahol 1982-ben hunyt el. Családjukban öt gyermek született, akiket második feleségével nevelt fel. Alapító tagja volt az 1948-ban Egyházaskozáron szervezett Hagyományőrző Együttesnek. Az együttes tagjai közül 9 fő kapta meg a *Népművészet Mestere* kitüntetést, így Mares György is 1978-ban. Meséit, furulyajátékát számos hang- és filmfelvétel őrzi. Kedves tánca volt a „didój” páros tánc, amelyet rendszeresen az 1990-es években elhunyt Jankó Mátyásné énekes-táncos népművésszel táncolt. Rendszerint felkeresték Egyházaskozáron a néprajzosok, zenészek, s mint a *Népművészet Mesteréről* TV-film is készült róla.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 215, 220, 296, 1210.

Filmár:

Ft. 215. Klézse (Moldva) – Egyházaskozár (Baranya m.). Gyűjtő: Szóts István. Gyűjtés ideje: 1953. VIII. Hangzóanyag: AP 5515–5522, 5689–5700. **Kéziratár:** AKT 215.

Ft. 215. 10. De doi. Táncolták: 2 pár, köztük Mares György és Dávid Illésné.

Ft. 953. Klézse (Moldva) – Egyházaskozár (Baranya m.) A felvétel helye: Pécs. **Gyűjtők:** Andrásfalvy Bertalan, Bodai József, Mészáros István. **Gyűjtés ideje:** 1977. I. 30., II. 27.

Ft. 953. 1. Lassú vagy lapos magyaros. Táncolták: Mares György, Dávid Illés és Dávid Illésné.

Ft. 953. 3. Édes Gergelem. Táncolta: Mares György.

Ft. 953. 4.; 6.; 7b. Sebes magyaros; „Ruszos” (ugrálós); kezes. Táncolták: Mares György és Dávid Illésné.

Ft. 953. 5. Lapos magyaros. Táncolták: Mares György, Dávid Illés és Dávid Illésné.

Ft. 953. 8. Ardeleanka. Táncolta: 2 pár, köztük Mares György és Dávid Illésné.

Ft. 953. 9. „Dedoj” v. Kettes. Táncolta: 2 pár, köztük Mares György és Dávid Illésné.

Ft. 953. 10. Öves. Táncolta: 2 pár, köztük Mares György és Dávid Illésné.

MOLNÁR LAJOS

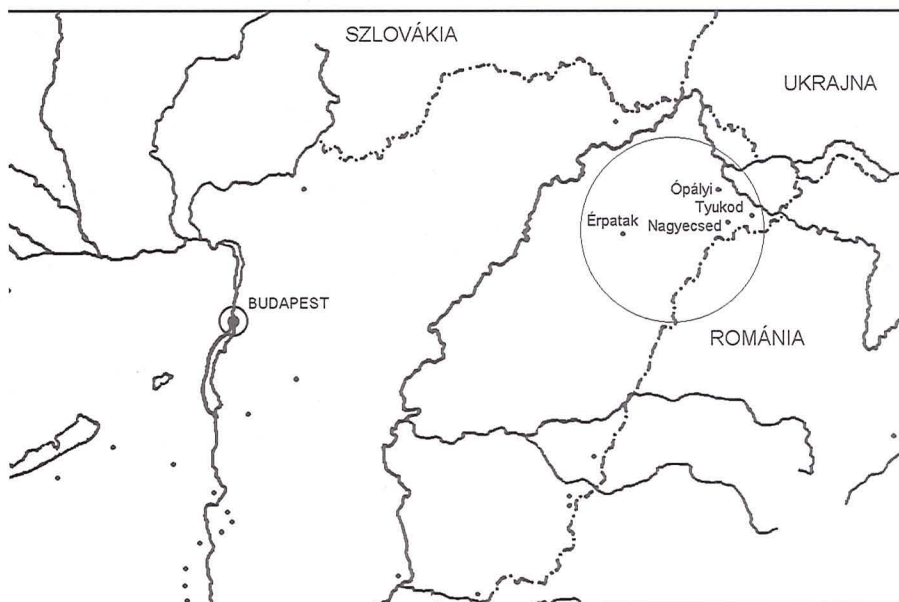
(1889–1970)

Magyar verbunk

Vásárhelyi László felvétele, 1956.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 1501.

Molnár Lajos 'Lasa' 1889-ben született és 1970-ben halt meg a Szatmár megyei Nagyecsedben. Alapító tagja, kiváló szőlőtáncosa volt a nagyecsedői népi együttesnek. Az együttes műsorához virtuóz verbunk táncával és a fiatalok állandó tanításával járult hozzá. 1948-ban, az első országos néptáncfesztiválon, Gyulán már szerepelt. Akik látták, soha nem felejtik el a Kossuth kalapos, darutollas, ősz bajuszú Molnár Lajost, aki súlyos keménységgel, korát meghazudtoló frissességgel, olykor könnyed játékosággal járta *magyar verbunkját*. Molnár Lajos a szatmári Ecsedi láp vidékének s egyben a Kárpát medence egyik legszebb, leggazdagabb férfítáncának különleges változatait hagyományozta ránk, amelyet két alkalommal sikerült filmre venni a néptáncutatóknak. E filmek és személyes tanításai révén e hagyomány szerte Magyarországon elterjedt a néptáncmozgalomban a hivatásos és az amatőr együttesek körében s később a táncházakban is. A *Népművészet Mestere* címet 1963-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Ft. 246. Nagyecsed (Szatmár m.) Gyűjtők: Kiss Márta, Martin György, Vargyas Lajos, Vásárhelyi László. **Gyűjtés ideje:** 1955. V. 8. **Hangzóanyag:** AP 5433–36. **Táncfotótár:** 1500–1501.

Ft. 246. 2. Magyar verbunk. Táncolták: Molnár Lajos 'Lasa' és Bulyáki Gergely (sz. 1906).

Ft. 246. 4. Magyar verbunk. Táncolták: Molnár Lajos 'Lasa' és Murguly Sándor (sz. 1945).

Ft. 246. 6. Magyar verbunk (páros). Táncolták: Molnár Lajos 'Lasa' és Bíró Lajosné Erdélyi Erzsébet (sz. 1897).

Ft. 246. 7. Magyar verbunk (páros). Táncolták: 2 pár, egyikük Molnár Lajos 'Lasa' és Asztalos Bálintné (sz. 1892). **Táncírástár:** Tit. 787.

Ft. 246. 9. Kisoláhos. Táncolták: Molnár Lajos 'Lasa' és Bulyáki Gergely.

Ft. 246. 10. Kisoláhos. Táncolták: 2 pár, egyikük Molnár Lajos 'Lasa' és Asztalos Bálintné. **Táncírástár:** Tit. 549.

Ft. 403/A. Nagyecsed (Szatmár m.) A felvétel helye: Gyulai táncfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Lányi Ágoston, Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1958. VI. 21–22.

Ft. 403/A. 1–4. Magyar verbunk. Táncolta: Molnár Lajos 'Lasa'.

Irodalom: Martin György: *A népművészet mesterei*. Molnár Lajos táncos. 1963. Népművelés X. 10. 34–35.

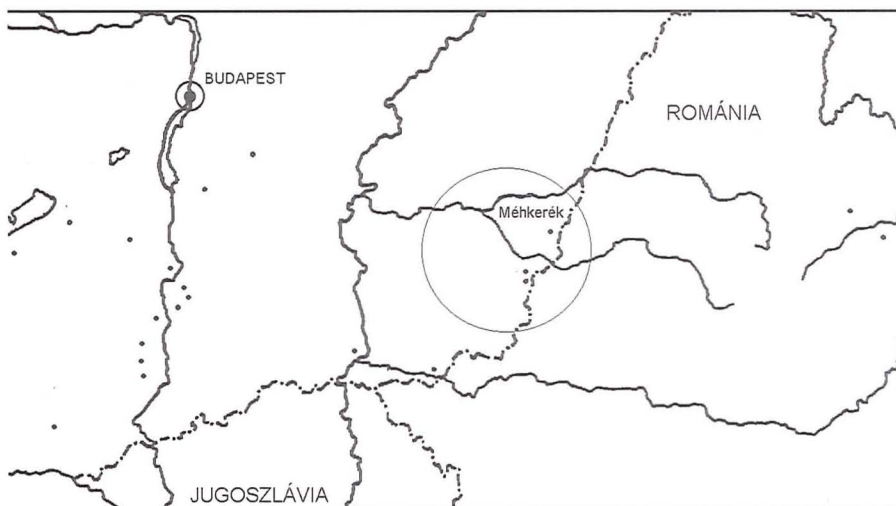
NYISZTOR GYÖRGY

(1922–1987)

Ardeleana

*Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária. Németh István felvétele, 1981.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 732.*

Nyisztor György – Gheorghe Nistor (1922. május 6. – 1987. augusztus 30.) a Békés (korábban Bihar) megyei Méhkerék – Micherechi, a magyarországi románok által legnagyobb arányban lakott falu egyik legkiválóbb táncos egyénisége. A magyarországi román táncagyomány bihari dialektusának egyik legjobb ismerője, művelője és terjesztője volt. Az 1945 után megindult gyűjtőmunka, majd az ötvenes évektől a néptánc- és népi együttes mozgalom révén ismerte meg előbb az ország, majd később a világ is. Szálegyenes tartása, gazdag mozgáskincse és sajátosan bonyolult, de kristálytisza ritmikája táncosaink egyik példaképévé tette. Sokan és sokszor jártak hozzá tanulni. Mindig nyitott és segítőkész volt. Szerénysége, emberi közvetlensége máig emlékezetes. Elmaradhatatlan szereplője volt a nemzetiségi fesztiváloknak. Szívesen lépett fel népművész barátaival és fiatal tanítványaival együtt. 1972-ben a magyarországi nemzetiségek köréből elsőként kapta meg a *Népművészet Mestere* kitüntetést.

Dokumentum a Néprajzi Múzeum Filmtárában:

NM Ft. 32/b. Méhkerék (Bihar m.) A felvétel helye: Tótkomlós. Gyűjtők: Bereczki Imre, K. Kovács László, Szentpál Mária. Gyűjtés ideje: 1949.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 428b, 705,1444. **Hanglemez:** SLPX 18 077 Sebő Ferenc (szerk.) Hungaroton 1984.

Filmtár:

Ft. 373. Méhkerék (Bihar m.) Gyűjtők: Maác László, Kápolnai Imre. **Gyűjtés ideje:** 1956.

Ft. 373. 4a–b. Ardeleana. Táncolták: 2 férfi, egyikük Nyisztor György.

Ft. 373. 6a–c. Menettánc. Táncolták: lakodalmas vendégek, közöttük Nyisztor György

Ft. 373. 10. Menettánc. Táncolták: 5 férfi, egyikük Nyisztor György

Ft. 381. Méhkerék (Bihar m.) Gyűjtők: Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1954. Helybéli román táncok a kultúr-csoport előadásában.

Ft. 381. 1. Minijelul (tapsos). Táncolta: Nyisztor György.

Ft. 381. 2. Minijelul (tapsos) Táncolták: Táncolták: 3 férfi, közöttük Nyisztor György.

- Fr. 381. 3. Ardeleana. Táncolta: Nyisztor György.
 Fr. 381. 5. Minințelul. Táncolták: 5 pár, köztük Nyisztor György és párja.
 Fr. 381. 6a-c. Ardeleana. Táncolták: 5 pár, köztük Nyisztor György és párja, majd 2 férfi, egyikük Nyisztor György (6b-c).
- Ft. 388. Méhkerék (Bihar m.) Gyűjtők:** Maác László, Manning György, Martin György, Pesovár Ferenc, Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1958. IV. 14. **Hangzóanyag:** Mgt. 3397, AP 9083-88. **Táncfotótár:** Tf. 5276-5292, 31 085-31356.
- Fr. 388. 1a-c. Minințelul. Táncolták: 5 férfi, köztük Nyisztor György.
 Fr. 388. 2a. Ardeleana és tapsos. Táncolták: 5 pár, majd 2 férfi, egyikük Nyisztor György. **Táncrészlet:** Tit. 66. **Mejelenés:** Martin György. *Magyar táncipisok kelet-európai kapcsolatai.* MTA I. Osztályának Közleményei 21. 67-96. 5. tánc. 1964., Martin György: *East-European Relations of Hungarian Dance Types.* In *Congressus Ethnographicus in Hungaria.* (1963.) 469-515. 5. tánc, 1965.
 Fr. 388. 2b. Ardeleana és tapsos. Táncolták: 3 férfi, köztük Nyisztor György.
 Fr. 388. 2c. Ardeleana és tapsos. Táncolták: 3 pár, köztük Nyisztor György és párja.
 Fr. 388. 2d. Ardeleana és tapsos. Táncolta: Nyisztor György.
 Fr. 388. 3. Minințelul. Táncolták: 5 pár, köztük Nyisztor György és párja. **Táncrészlet:** Tit. 65.
 Fr. 388. 7a-b. Ardeleana. Táncolták: 3 férfi, köztük Nyisztor György. **Táncrészlet:** Tit. 826.
 Fr. 388. 8. Ardeleana. Táncolták: 3 férfi, köztük Nyisztor György. **Táncrészlet:** Tit. 827.
 Fr. 388. 9a-c. Ardeleana. Táncolták: 3 férfi, köztük Nyisztor György.
 Fr. 388. 10a-b. Minințelul. Táncolták: 3 férfi, köztük Nyisztor György.
- Ft. 587. Méhkerék (Bihar m.) Gyűjtők:** Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1966. X. 28-30. **Hangzóanyag:** Mgt. 1762-66. (jk. 142.)
 Fr. 587. 2a-b. Lakodalmi menettánc. Táncolták: férfiak, köztük Nyisztor György.
- Ft. 649. Méhkerék (Bihar m.) Gyűjtők:** Gulyás László, Maác László, Manning György. **Gyűjtés ideje:** 1954. Helybéli román táncok a kultúrcsoport előadásában.
- Ft. 719. Méhkerék (Bihar m.) Gyűjtők:** Constantin Costea, Frantz Klaus, Martin György, Németh István, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1970. IX. 19-20. **Hangzóanyag:** Mgt. 2261-62. (jk. 189.) **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 2809-10 (jk. 234.), AP 6714a-i, 6715a-i.
 Fr. 719. 1-4. Mărunțaua: Ardeleana: Chimpinescu; Mărunțaua. Táncolták: 11 pár, köztük Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária.
 Fr. 719. 5.; 7. Ardelescu. Táncolták: férficsoport, köztük Nyisztor György.
 Fr. 719. 6. Mărunțaua. Táncolták: Nyisztor György és Nyisztor Mihály.
 Fr. 719. 8a. Férfiak menettánc. Táncolta: Nyisztor György.
 Fr. 719. 8b-d. Mărunțaua-Ardelescu-Mărunțaua. Táncolták: Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária.
 Fr. 719. 9a. Ardeleana. Táncolta: Nyisztor György.
 Fr. 719. 9b. Ardeleana. Táncolta: Nyisztor György.
 Fr. 719. 9c. Ardelescu és tapsos. Táncolta: Nyisztor György.
 Fr. 719. 11.; 12. Ardelescu; Mărunțaua. Táncolták: 4 pár, köztük Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária.
- Ft. 861. Méhkerék (Bihar m.) A felvétel helye:** Budapest – Fővárosi Művelődési Ház tánc háza. **Készítette:** a Magyar Televízió. Sós Anna, Ivanov Péter. 1974.
 Fr. 861. 4. Népművészet Mesterei bemutatója, köztük Nyisztor György énekel.
- Ft. 874. Méhkerék (Bihar m.) Készítette:** a Magyar Televízió. Székely Orsolya, Halász Mihály. „Hajnalban indultunk” c. film néprajzi részletei. 1973.
- Ft. 920. Méhkerék (Bihar m.) A felvétel helye:** Gyula. **Készítette:** a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Méhkeréki román táncok” Lengyelfi Miklós, Szabados Tamás, valamint Gulyás László, Martin György, Olsvai Imre. 1974. IX. 7. **Hangzóanyag:** Mgt. 3233, AP 10 202-203. **Táncfotótár:** Tf. 31 083-356.
 Fr. 920. 1.; 5. Minințelul. Táncolták: 5 pár, köztük Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária.
 Fr. 920. 2-4. Ardeleana-Chimpinescu-Duba. Táncolták: 5 pár, köztük Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária.
- Ft. 973. Méhkerék (Bihar m.) Gyűjtők:** Bogár Csaba, Duló György, Nyisztor György, Pálfi Csaba, Sebő Ferenc, Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1977. VI. 5. **Hangzóanyag:** Mgt. 3910-12. **Táncfotótár:** Tf. 36 619-620, 36 625-627.
- Ft. 996. Méhkerék (Bihar m.) A felvétel helye:** Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálfi Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26. **Hangzóanyag:** Mgt. 3784-91, AP 11 816-22.
 Fr. 996. 60. Idős népművészek között Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária.
 Fr. 996. 94-96. Minințelul. Ardelescu, Minințelul. Táncolták: Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária ifjú népművészek társaságban.
- Ft. 1101. Méhkerék (Bihar m.) A felvétel helye:** Kalocsa – VII. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Lányi Ágoston, Martin György, Németh István, Pálfi Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1981. VII. 23-25. **Hangzóanyag:** Mgt. 4266-71, AP 14 841.
 Fr. 1101. 40. Minințelul. Táncolták: Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária. **Táncfotótár:** Tf. 41 728-738.
 Fr. 1101. 41. Ardelescu. Táncolták: Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária. **Táncfotótár:** Tf. 41 728-738.

Irodalom: Martin György: *Magyar táncípusok kelet-európai kapcsolatai*. MTA I. Osztályának Közleményei 21. 1964. 67–96.; Martin György: *East-European Relations of Hungarian Dance Types*. In: *Europa et Hungaria. Congressus Ethnographicus in Hungaria* (1963) 469–515. 1965.; Béres András: *A méhkeréki táncház*. *Ethnographia* XCII. (1981) 481–486.; Felföldi László–Gombos András: *Nyisztor György 1922–1987. A népművészet táncos mestere* 1998. Szeged

Míníngelul

*Nyisztor György és Nyisztor Györgyné Buta Mária
Németh István felvétele, 1981.*

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 730.

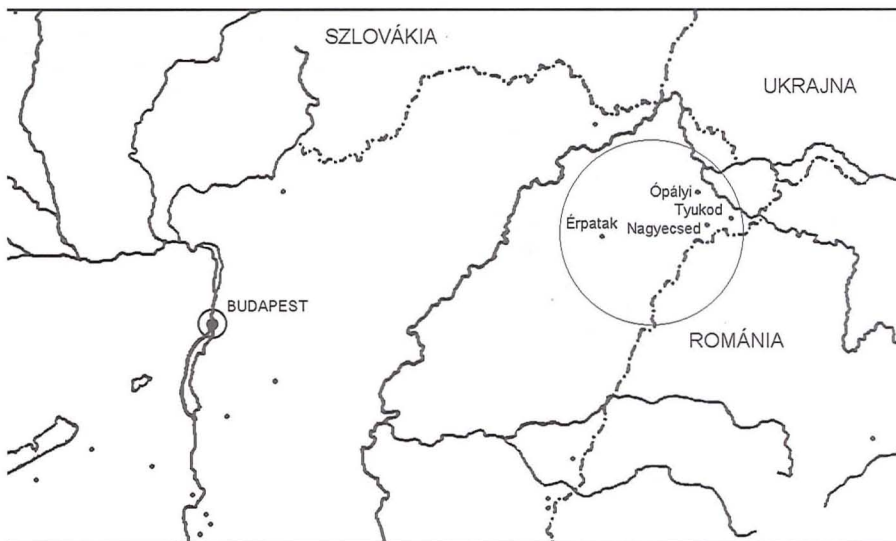
OROSZ SÁNDOR

(sz. 1922)

Csárdás

Orosz Sándor és Németh Ildikó. Ismeretlen fotós felvétele, 1978.

Orosz Sándor 1922. augusztus 18-án született Érpatakon. Egy olyan terület kiemelkedő táncos egyénisége, amely csak a nyolcvanas évek legvégén, a hagyományos táncok végső kihalása előtti utolsó pillanatban került a néptáncmozgalom érdeklődési körébe. Azért is jelentős az ő alakja, mert szinte egyedüli férfi táncosként képviseli a Nyírség egykor oly gazdag tánc kultúráját. Csárdásában a vidékre jellemző motívumanyag sűrítetten és roppant sokszínűen jelenik meg. Mindenekelőtt változatos szóló és páros figurázása, gazdagon variált bokázói és kopogói, virtuóz csapásolói teszi különlegessé. Egyedi ízt, sajátos hangulatot kölcsönöz táncának lendületes, energikus előadásmódja, ami az átlagnál jóval változatosabb térbeli mozgással párosul. Táncos egyéniségében a nyírségi csárdáshagyomány legszebb tradíciói öltének testet. A *Népművészet Mestere* címet 1990-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Ft. 917. Érpaták (Szabolcs m.) Gyűjtők: Dalanics György, Farkas Zoltán, Timár Sándor, Timár Sándorné, Zsuráfszki Zoltán. **Gyűjtés ideje:** 1975. X. 26. **Hangzóanyag:** Mgt. 3400, AP 11042–45.

Ft. 917. 2a. Hajlikázás („Faluhozza” = falumérő futás). Táncolták: az érpataki pávakör tagjai, köztük Orosz Sándor és Darabos Sándorné.

Ft. 917. 2b. Körjáték és hajlika. Táncolták: az érpataki pávakör tagjai, köztük Orosz Sándor és Darabos Sándorné.

Ft. 917. 3a–b. Kapuzós. Táncolták: az érpataki pávakör tagjai, köztük Orosz Sándor és Darabos Sándorné.

Ft. 917. 4. Csárdás (ugros). Táncolták: Orosz Sándor és három nő, közülük az első Darabos Sándorné.

Ft. 917. 8. Csárdás. Táncolták: Orosz Sándor és Tóth Miklósné Orosz Anna (sz. 1925).

Ft. 917. 9–10. Csárdás. Táncolták: Orosz Sándor és Nyitrai Julianna (sz. 1905).

Ft. 1035. Érpaták; Geszteréd (Szabolcs m.) Gyűjtők: Gaug Ágnes, Dancs Lajos, Halmos István, Martin György, Michaleczky Sándor, Pálffy Gyula. **Gyűjtés ideje:** 1979. VII. 29. **Hangzóanyag:** Mgt. 3966. **Hangzóanyag:** Mgt. 3999–4000, AP 12367–370.

Ft. 1035. 1. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Többek között Orosz Sándor és párja, később csatlakozva Darabos Sándorné és Ladik Sándor (1954).

Ft. 1035. 2. Hajlikázás. Táncolták: Orosz Sándor és 7 nő (párváltással, a háttérben a női karéj).

Ft. 1035. 3. Énekes körjáték. Táncolták: 2 férfi, egyikük Orosz Sándor és 6 nő.

Ft. 1035. 4. Énekes körjáték, a 3. sz. felvétel folytatása. Táncolták: 2 férfi: Orosz Sándor és Ladik Sándor (1954), valamint 7 nő.

Ft. 1035. 5. Falukertülő kigyázó–kapuzó játék. Táncolták: Orosz Sándor és Ladik Sándor (1954), valamint 7 nő.

Ft. 1035. 7. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 7 pár, köztük Orosz Sándor és Darabos Sándorné.

PROGLI FERENC

(1893–1960)

Kanásztánc

Filmrészlet, 1942.

MTA ZTI Néptánc Archivum Filmtára: Ft. 6.

Progli Ferenc (1893. Drénya, Horvátország, – 1960. Mezőkomárom) pásztoremerként került a Fejér megyei Mezőkomáromba és itt bukkant rá Molnár István koreográfus. 1942-ben részletes filmfelvétel készült az ő és családja táncos tudásáról. Ezek a táncok mind a mai napig értékes leletei a dunántúli néptánc kutatásnak és nagyban hozzájárultak a tánc hagyomány újjáélesztéséhez, mai népszerűségéhez. Különösen érdekesek a földön keresztbe tett botok, ill. üvegek felett járt eszközös tánca, s a „Mezőkomáromi kopogós”-ként számontartott ugrós, amelynek alapján néptáncosok nemzedékei tanulhatták meg a Dunántúl jellegzetes táncait. Leányával együtt több mint egy évtizeden át részt vett a hagyományörző mozgalomban. A *Népművészet Mestere* címet 1960-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 6. Mezőkomárom (Fejér m.). Gyűjtők: Molnár István. Gyűjtés ideje: 1942. III. 15. (Néprajzi Múzeum Filmtára Ft. 13.)

Ft. 6. 1a–c. Kanásztánc (két bot felett). Táncolta: Progli Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 114. Molnár István: *Magyar táncgyománnyok*. 1947. 392–395. (szöveges leírás és dallam); Pesovár Ferenc: *Kanásztánc, seprítánc*. Tánc tudományi Tanulmányok 1967–1968. (1969) 93–126. (117: táncírás); Pesovár Ferenc: *Mutatványos szőlőtáncok*. Kanásztánc, seprítánc. Magyar néptáncgyománnyok. 1980. 146–168. (161–162. táncírás).

Ft. 6. 2a–c. Söprítánc. Táncolta: Progli Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 115. **Megjelenés:** Molnár István: *Magyar táncgyománnyok*. 1947. 397–399.; Pesovár Ferenc: *A juhait kereső pásztor*. 1983. 211–256. 9. sz. tánc. Székesfehérvár.

Ft. 6. 4a–b. Ugrós „Kopogó”. Táncolta: Progli Ferenc. **Táncírástár:** Tit. 113. **Megjelenés:** Molnár István: *Magyar táncgyománnyok*. 1947. 401–403. (szöveges leírás és dallam); 4a „Kopogó” motívumok táncjelírással, Szentpál Olga: *A magyar néptánc formái elemzése*. Ethnographia. LXXII. (1961) 3–55.; Pesovár Ernő: *Csalogató csárdás*. Tánc tudományi Tanulmányok 1965–1966. (1967) 115–142. (táncírás: 133–134.); Martin György: *Magyar táncpusok és táncdialektusok*. 1970. Budapest, I. melléklet 5. sz. tánc; Pesovár Ferenc: *A juhait kereső pásztor*. Székesfehérvár, 1983. 211–256. 13. sz. tánc.

Ft. 6. 7a–b. Ugrós „Mezőkomáromi csárdás”. Táncolták: Progli Ferenc és leánya. **Táncírástár:** Tit. 118. **Motívumtár:** 12 529–31, 12 564–66, 12 576–94. **Megjelenés:** Molnár István: *Magyar táncgyománnyok*. 1947. 407–408.; Pesovár Ernő: *Csalogató csárdás*. Tánc tudományi Tanulmányok 1965–1966. (1967) 115–142. (táncírás: 133–134.); Martin György: *Magyar táncpusok és táncdialektusok*. 1970. Budapest, I. melléklet 5. sz. tánc; Pesovár Ferenc: *A juhait kereső pásztor*. Székesfehérvár, 1983. 211–256; 14. sz. tánc. (217–219, 257.)

Ft. 6. 8. „Mezőkomáromi csárdás”. Táncolták: Progli Ferenc és leánya. **Táncírástár:** Tit. 118.

PÜNKÖSDI ISTVÁN

(1901–1980)

Ceiler József felvétele, 1974.

Pünkösdt István – Stephan Pünkösdt 1901. december 10-én született Ceglédbercelen és 1980. november 15-én halt meg. A helyi német tánc- és szokáshagyományok egyik legjobb ismerője volt. Szép táncára és bőséges népdalismeretére a hazai magyar, német és a németországi folklórkutatás is felfigyelt. A róla készült dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában és a Lipcsei *Tanzarchiv*-ban is megtalálhatók. A hagyományörző német nemzetiségi együttesnek alapításától haláláig aktív tagja volt. A magyarországi német nemzetiségi néptáncmozgalom sokat köszönhet neki. Táncait legjobb színvonalon Manninger György koreográfus állította színpadra. A *Népművészet Mestere* kitüntető címet 1978-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 827. Ceglédbercel (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – IV. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1973. VIII. 18. **Hangzóanyag:** Mgt. 2894 (jk. 241.), AP 10817. **Táncfotótár:** Tf. 27 392–394.

Ft. 827. 3. Polka. Táncolták: 7 pár, köztük Pünkösdt István és párja.

Ft. 901. Ceglédbercel (Pest m.) Gyűjtők: Kiss Gáborné, Kurt Petermann. **Gyűjtés ideje:** 1972. X. 3. **Kézírtatár:** AKT 789.

Ft. 901. 1. Maria-Walzer. Táncolták: 4 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna.

Ft. 901. 6. Koksasch. Táncolták: 5 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna.

Ft. 901. 7. Hupfereischer. Táncolták: 4 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna.

Ft. 901. 10. Zeppe-Polka. Táncolták: 5 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna.

Ft. 926. Ceglédbercel (Pest m.) Készítette: a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Ceglédberceli német táncok” Szabados Tamás, valamint Pesovár Ernő, Olsvai Imre. 1974. IX. 23. **Hangzóanyag:** Mgt. 3244_{20–26} (jk. 254.), AP 10 221. **Táncfotótár:** Tf. 28 085–101.

Ft. 926. 1. Ugrós polka. Táncolták: 12 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna. **Táncfotótár:** Tf. 27 685–691.

Ft. 926. 2. Keringő. Táncolták: 12 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna. **Táncfotótár:** Tf. 27 701–705.

Ft. 926. 3. Zeppe-polka. Táncolták: 12 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna és 7 gyermekpár.

Ft. 926. 4. „Kis-keringő”. Táncolták: 12 pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna. **Táncfotótár:** Tf. 27 707–714.

Ft. 926. 5. Ugrós polka. Táncolták: 5 idősebb pár, köztük Pünkösdt István és Pünkösdt Istvánné Gumpl Magdolna, majd 7 fiatalabb pár. **Táncfotótár:** Tf. 27 715–720.

RIDEG FERENCNÉ CSÓTI BORBÁLA

(1899–1979)

Menettánc a Kalocsai Folklórfesztiválon

Manno Andrea felvétele, 1978.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 38 509.

Rideg Ferencné Csóti Borbála (1899. november 17. – Szakmár – 1979.) a Kalocsai Sárköz egyik jeles községében, Szakmáron született református, földműves családban. Kilenc gyermeket nevelt föl s eközben jó kedélye, táncos-dalos kedve idős koráig soha nem hagyta el. A kalocsai népi együttesnek megalakulása óta tagja volt s ily módon táncaival, dalaival, régi szokások és gyermekjátékok felelevenítésével hozzájárult e vidék hagyományos kultúrájának továbbéléséhez. A tudományos kutatás 1970 óta követte folyamatosan Rideg Ferencné táncos pályafutását, s azóta öt alkalommal rögzítette filmre táncait. A *Népművészet Mestere* kitüntetését 1976-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 465, 549. **Táncfotótár:** Tf. 38 508–509.

Filmtár:

Ft. 721. Szakmár (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa (Pest) – Művelődési Ház udvarán. **Gyűjtők:** Pécsi Erzsébet, Timár Sándor, Tóth Ferenc, **Gyűjtés ideje:** 1970. X. 4.

Ft. 721. 1–2. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 721. 4.; 6.; 8.; 10. Friss csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 721. 7. Arcok, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 721. 9. Arcok, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 721. 13. Mars. Táncolták: 2 nő, egyikük Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 721. 14–15. Óreges és (és fiatalos) mars. Táncolták: 2 férfi, 2 nő, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 721. 18. Fércelő és körcsárdás. Táncolták: 2 férfi, 2 nő, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 743. Szakmár (Pest m.) A felvétel helye: Budapest – Vasas Művész Együttes Székháza. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Timár Sándor, Tóth Ferenc, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1970. XII. 5. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 2811 (jk. 234.)

Ft. 743. 1a–c. Lassú és friss csárdás–Mars. Táncolták: 2 pár, egyikük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 743. 6a–b–7. Lassú és friss csárdás (körcsárdás). Táncolták: 2 pár, egyikük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 743. 8. Mars. Táncolták: 2 pár, egyikük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 913. Szakmár (Pest m.) Készítette: a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Kalocsavidéki táncok”. Lengyelfi Miklós, Szabados Tamás, valamint Cserey József, Gulyás László, Kalapos Istvánné, Martin György, Olsvai Imre, Pálfi Csaba. 1974. **Hangzóanyag:** Mgt. 3243–44 (jk. 254.), AP 10 220–21.

Ft. 913. 4. Ugrós. Táncolták Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 913. 8–9. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Több pár, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 913. 12. Mars (párnástánc). Táncolták: Többben, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 974. Szakmár (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Készítette:** a Magyar Televízió. Soós Anna, Szabados Tamás, valamint Borbély Jolán. 1975. VII. **Táncfotótár:** Tf. 38 509–618.

Ft. 974. 1. Lassú csárdás. Táncolták: Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc (középen) és több fiatal pár hátul.

Ft. 974. 3. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 996. Szakmár (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálfi Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26–27. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 3784–91, AP 11 816–22.

Ft. 996. 51. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc. **Táncfotótár:** Tf. 38 739.

Ft. 996. 52. Mars. Táncolták: Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

ROSTÁS FERENC

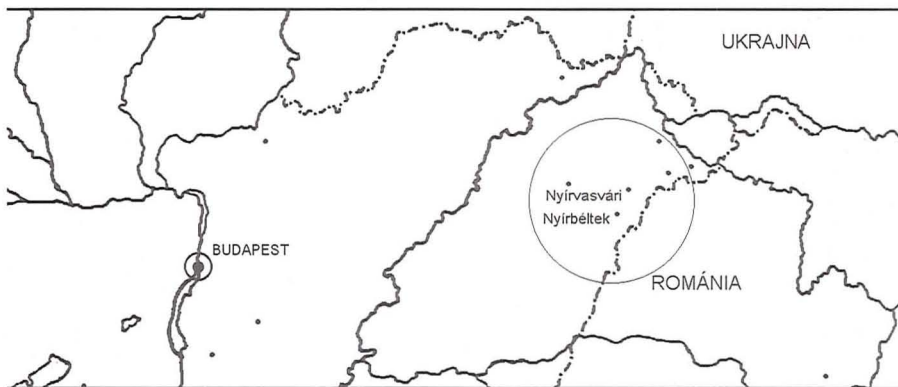
(sz. 1919)

Botoló

Martin György felvétele, 1981.

MTA ZTI Néptáncarchívum Fotótára: Tf. 41 535.

Rostás Ferenc 1919-ben született Nyírbélteken s a közeli Nyírvasváriban nőtt fel Szabolcs-Szatmár megyében, cigány családban. Édesapjától a bádigos mesterséget tanulta, nagypapjától pedig a botolást (a bottal való táncot) sajátította el. Így vált a vidék egyik elismert táncosává és megbecsült mesteremberévé. Közösségében tekintélyt vívott ki magának cigánybíróként is. Ő és családja a felső-Tisza-vidéki magyar és cigány táncagyomány egyik legtehetségesebb képviselője. Az 1950-es évek óta részt vesznek a magyarországi hagyományörző mozgalmakban. Szerepléseik és tanító tevékenységük nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a botlót fiatal táncosok százai sajátították el Magyarországon. Táncairól számos filmfelvétel készült. A *Népművészet Mestere* címet 1997-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmár:

Ft. 463. Nyírbéltek (Szabolcs m.) – Nyírvasvári (Szatmár m.) A felvétel helye: Budapest – Építők Szabadtéri Színpada. Gyűjtők: Berkes Eszter, Borbély Jolán, Eröss László, Lányi Ágoston, Martin György, Pesovár Ferenc. Gyűjtés ideje: 1960. Hangzóanyag: Martin György hagyatéka Mgt. 75/Á.

Ft. 463. 2a–b. Botoló. Táncolták: Rostás Ferenc és Rostás István.

Ft. 463. 9. Cigánytánc. Táncolták: többen, köztük Rostás Ferenc.

Ft. 894. Nyírbéltek (Szabolcs m.) – Nyírvasvári (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyírvasvári. Gyűjtők: Anca Giurchescu, Martin György, Varga Zoltánné. Gyűjtés ideje: 1975. IX. 7. Hangzóanyag: Mgt. 3377–78 (jk. 174.), AP 11 063–65. Táncfotó: Martin György hagyatéka.

Ft. 894. 17. Botoló. Táncolták: Rostás Ferenc és Rostás Péter (sz. 1926).

Ft. 894. 20. Botoló. Táncolták: Rostás Ferenc és Rostás Tibor (sz. 1951).

Ft. 894. 25.; 30. Cigánytánc. Táncolták: Rostás Ferenc és Rostás Ferencné (sz. 1924).

Ft. 1034. Nyírbéltek (Szabolcs m.) – Nyírvasvári (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyírvasvári – Rostás Ferenc bíró háza mellett. Gyűjtők: Halmos István, Martin György, Michaletzky Sándor, Pálffy Gyula, Timár Sándor. Gyűjtés ideje: 1979. VII. 28. Hangzóanyag: Mgt. 3965, 3999, AP 12 367–68.

Ft. 1034. 3. Botoló. Táncolták: Rostás Ferenc és Rostás Tibor.

Ft. 1034. 5. Botoló. Táncolták: 2 férfi, egyikük Rostás Ferenc és 1 nő.

Ft. 1092. Nyírbéltek (Szabolcs m.) – Nyírvasvári (Szatmár m.) A felvétel helye: Tata. (Az I. Országos Cigány Folklorálalkozó alkalmával.) Gyűjtők: Csapó Károly, Erdélyi Tibor, Kovalcsik Katalin, Martin György, Sztano Pál. Gyűjtés ideje: 1981. V. 22–24. Hangzóanyag: Mgt. 42567–10, AP 14 331–33. Táncfotótár: Tf. 41 441–549.

Ft. 1092. 53. Botoló. Táncolták: 2 férfi, egyikük Rostás Ferenc, majd 1 nő, majd 2 férfi.

Ft. 1092. 54. Cigánytánc. Táncolták: többen, egyikük Rostás Ferenc.

Ft. 1205. Nyírbéltek (Szabolcs m.) – Nyírvasvári (Szatmár m.) A felvétel helye: Nyíregyháza. Gyűjtők: Felföldi László, Kovalcsik Katalin, Kubinyi Zsuzsa, Pálffy Gyula. Gyűjtés ideje: 1985. VI. 29. Hangzóanyag: Mgt. 4981.

Ft. 1205. 33. Cigánytánc. Táncolták: férfiak és nők, elől Rostás Ferenc és Rostás Józsefné Lakatos Anna 'Biszerka' (sz. 1952).

SEBESTYÉN FERENC 'BADA'

(sz. 1902)

Megyeri István felvétele, 1997.

Sebestyén Ferenc 'Bada' 1902. június 19-én született a bukovinai Andrásfalván egy földműves család nyolcadik gyermekeként. A Tolnába települt bukovinai székelyek tánc-kultúrájának legidősebb és egyik legszebben táncoló képviselője. A helybeli hagyományos táncok legjobb ismerője. A későbbi generációk a sillardrit, a bukovinai székelyek szőlőban, párban, változatos formában járt ugrós táncát mind tőle és *Darabos Ambrustól* tanulták. Táncos tudását még a század első éveiben Andrásfalván, saját közösségében sajátította el az előző generáció legjobb táncosaitól és kortársaitól (Kerekes Antal, Kerekes Ferenc, Mátyás Sándor). Táncos kedvét a kényszerű áttelepülés után (1941) Magyarországon is megőrizte. A bukovinai székely táncegyüttesek kérésére ma, még 98 évesen is szívesen táncol. A néptánc kutatás az 1970-es évek óta követi nyomon Sebestyén Ferenc táncait. Filmen rögzített táncai és hangszalagra vett terjedelmes visszaemlékezései a bukovinai székely táncok történetének beszédes forrásai. A *Népművészet Mestere* címet 1984-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 1253.

Filmtár:

Ft. 986. Andrásfalva (Bukovina) – Kakasd (Tolna m.) A felvétel helye: Szekesfehérvár – Művelődési Ház.

Gyűjtők: Botos József, Deák Péter, Kalász István, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1978. II. 26. **Hangzóanyag:** Mgt. A szekesfehérvári István Király Múzeumban.

Ft. 986. 1. Hazai nóta (Csárdás, Verbunk-féle). Énekelte: Sebestyén Ferenc 'Bada'.

Ft. 986. 2–3. Silladri. Táncolta: Sebestyén Ferenc 'Bada'.

Ft. 990. Andrásfalva (Bukovina) – Kakasd (Tolna m.) A felvétel helye: Szekszárd – Babits Mihály Művelődési Ház. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Manno Andrea, Martin György, Pálffy Gyula, Szabadi Mihály, Szabó Jenő.

Gyűjtés ideje: 1978. VI. 17–18. **Hangzóanyag:** Mgt. 3773–77, AP 12 161–170.

Ft. 990. 16. Verbunk. Táncolták: 4 férfi, köztük Sebestyén Ferenc 'Bada'.

Ft. 990. 18. Verbunk. Táncolták: 3 férfi, köztük Sebestyén Ferenc 'Bada'.

Ft. 990. 19. Verbunk és Silladri. Táncolták: 3 férfi és 3 nő, majd 1 férfi kilép és 2 pár bejön, egyik férfi Sebestyén Ferenc 'Bada'.

Ft. 1101. Andrásfalva (Bukovina) – Kakasd (Tolna m.) A felvétel helye: Kalocsa – VII. Duna menti Folklórfesztivál. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Lányi Ágoston, Martin György, Németh István, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1981. VII. 23–25. **Hangzóanyag:** AP 14 841. **Táncfotótár:** 41 656–836.

Ft. 1101. 42. Silladri. Táncolták: Sebestyén Ferenc 'Bada' és Darabos Ambrus. **Táncfotótár:** Tf. 41 744–745, 41 747.

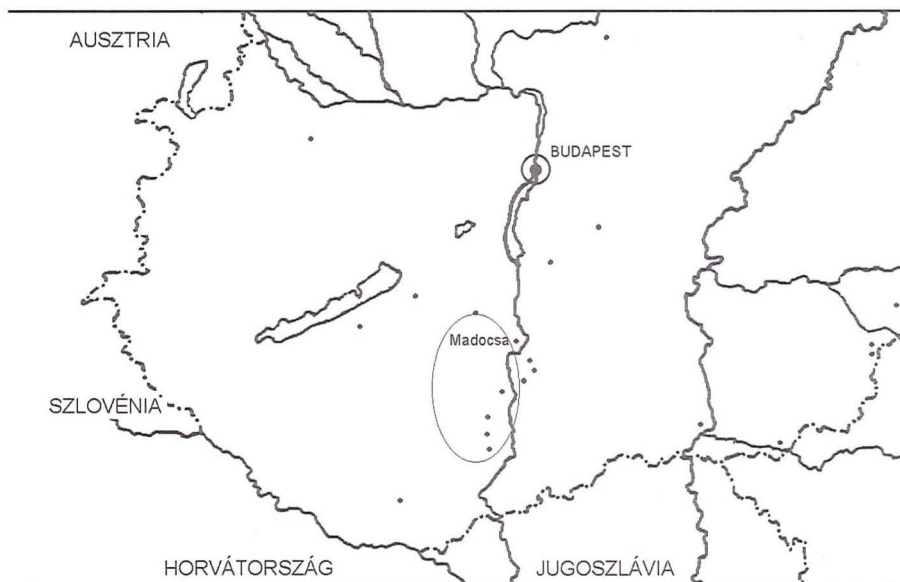
SEREGI ISTVÁN

(1903–1983)

Csárdás

*Seregi István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia. Andrásfalvy Bertalan felvétele, 1959.
MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 21 755.*

Seregi István (1903. szeptember 30. – Madocsa – 1983. november 21.) Boldog István 'Birkás'-sal és Földesi Jánossal a népművészet mestereivel együtt ő is alapítója és élete végéig aktív tagja volt a helyi hagyományörző együttesnek. A Sárköz–Duna mente hagyományos tánckészletéhez tartozó, sajátos madocscsai táncoknak egyik legkiválóbb előadója volt. Különösen a csárdás aprózó, mártogatós, friss részét táncolta fejlett variációs készséggel. Az együttesrel számos magyarországi és külföldi fesztiválon mutatta be és tanította az általa ismert táncokat. Táncos tudásáról a néptáncutatók 1959 óta többször készítették filmfelvételt, amelyeken számos szépen megformált táncfolyamatot rögtönzött. A *Népművészet Mestere* címet 1968-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 692.

Filmtár:

Ft. 414. Madocsa (Tolna m.) Gyűjtők: Andrásfalvy Bertalan, Kiss Lajos, Maácz László, Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1959. III. 14. **Hangzóanyag:** Mgt. Martin György hagyaték, AP 5655–56.

Ft. 414. 3a–d. „Lassú és friss csárdás”. Táncolták: Seregi István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia (sz. 1913). **Táncírástár:** Tit. 132. **Motívumtár:** 949–1017 (1–9. sz. tánc).

Ft. 414. 9. Ugrós. Táncolták: 3 férfi, egyikük Seregi István és 1 nő.

Ft. 414. 15e. Ugrós. Táncolták: 6 férfi, köztük Seregi István.

Ft. 414. 16b. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 3 pár, egyikük Seregi István és Boldog Istvánné Kecskeméti Lídia.

Ft. 484. Madocsa (Tolna m.) Gyűjtők: Novák Ferenc, Pesovár Ferenc, Szarka György, Szigeti Károly. **Gyűjtés ideje:** 1961. IV. 22. **Motívumtár:** 1740–1757. 1–3., 5–6., 11. **Megjelenés:** Martin György: *Motívumkutatás, motívumrendszerezés. A sárközi-Duna menti táncok motívumkincse.* 1964. [1999² Planétás] Budapest

Ft. 484. 3a–d. Ugrós. Táncolták: 3 férfi, köztük Seregi István.

Ft. 484. 10a. Lassú csárdás. Táncolták: Seregi István és Szántó Margit (sz. 1944)

Ft. 484. 11a–c. Ugrós. Táncolták: 4 férfi, köztük Seregi István. **Táncírástár:** Tit. 180, 181, 182.

Ft. 624. Madocsa (Tolna m.) Gyűjtők: Andrásfalvy Bertalan, Kiss Lajos, Maác László, Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1968. V. 12. **Hangzóanyag:** Mgt. 2448–49 (jk. 208.), AP 6645–46. **Táncfotótár:** Martin György hagyaték (82. tek.), Székesfehérvári István Király Múzeum és Dunántúli Tudományos Intézet, Pécs.

Ft. 624. 1. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 6 pár, köztük Seregi István és Gerzsei Józsefné Csapó Eszter (sz. 1943). **Táncírastár:** Tit. 1017. **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar páros táncok*. Budapest, 1997. 13. sz. tánc; *Magyar Néprajz VI. Népzene – Néptánc – Népi játékok*. Dömötör Tekla (főszerk.) 1990. 18. sz. tánc (részlet).

Ft. 624. 5. Ugrós. Táncolták: 4 pár; köztük Seregi István és párja.

Ft. 624. 8. Friss csárdás. Táncolták: sokan, köztük Seregi István és párja.

Ft. 906. Madocsa (Tolna m.) A felvétel helye: Szekszárd. **Készítette:** a Magyar Televízió „Magyarországi népránccok” sorozat „Dunántúli csárdás és sárközi karikázós” Szabados Tamás, Lengyel Miklós, valamint Andrásfalvy Bertalan, Bogár István, Gink Károly, Gulyás László, Martin György, Pálfi Csaba, Pesovár Ferenc, Szabadi Mihály. 1974. IX. 4. **Hangzóanyag:** Mgt. 3231, AP 10 199–200.

Ft. 906. 4. Madocsa ugrós. Táncolták: Seregi István és Boldog István 'Birkás'.

Ft. 906. 5a–b. „Szögény csárdás és friss csárdás”. Táncolták: Seregi István és párja, Boldog István és párja.

Ft. 968. Madocsa (Tolna m.) A felvétel helye: Kálocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Készítette:** a Magyar Televízió. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1975. VII. 26.

Ft. 968. 2–3. Lassú csárdás és friss csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük Seregi István és párja.

Ft. 968. 4. Ugrós. Táncolták: 4 pár, köztük Seregi István és párja.

Ft. 968. 5–6. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük Seregi István és párja.

Ft. 968. 7. Friss csárdás. Táncolták: 4 pár, köztük Seregi István és párja.

Ugrós

*Seregi István (balról) és Boldog István. Hidas György felvétele, 1970-es évek
Hidas György hagyatékában*

STREER TAMÁSNÉ HORVÁTH MÁRIA

(sz. 1945)

Csárdás

Streer Tamásné és Streer Tamás. Hidas György felvétele, 1999.

Streer Tamásné Horváth Mária 1945. január 31-én született Bogyiszlón, református földműves családban. A helyi szokáshagyományra vonatkozó tudását családi körben s a falu közösségében szerezte, ahol az 1960-as évekig még aránylag élénken éltek a hagyományok. A bogyiszlói csárdást, ugróst és a szokásokhoz kapcsolódó rituális táncokat ma már ő ismeri és táncolja legszebben férjével együtt. Az 1976-ban alakult Bogyiszlói Népi Együttes alapító tagja, 1979 óta vezetője. Azóta tudatosan gyűjti, rendszerezi a falu hagyományára vonatkozó ismereteket s igyekszik azokat a feledéstől megmenteni, a színpadon és a mindennapi életben tovább éltetni. Nagy szerepe van abban, hogy a bogyiszlói táncok széles körben ismertté váltak a magyar néptáncmozgalomban. A *Népművészet* *Mestere* címet 1993-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 1206.

Filmtár:

Ft. 945. Bogyiszló (Tolna m.) Gyűjtők: Botos József, Kiss István, H. Szabó István, Manno Andrea, Martin György, Pálfy Gyula, Pesovár Ernő, Szabadi Mihály, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1976. XI. 27–28. **Hangzóanyag:** Mgt. 3596–98 (jk. 204.), AP 11 317–20. **Táncfotótár:** Tf. 35 478–574. (Pesovár Ernő); Tf. 35 575–665. (Martin György); Tf. 35 666–843. (Manno Andrea).

Ft. 945. 1. Cinege. Táncolták: 6 pár körben, majd párban, köztük Streer Tamásné Horváth Mária és Streer Tamás.

Ft. 945. 2. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 6 pár, köztük Streer Tamásné Horváth Mária és Streer Tamás.

Ft. 945. 4a–c. Körcsárdás. Táncolták: 6 pár körben, majd párban, köztük Streer Tamásné Horváth Mária és Streer Tamás.

Ft. 945. 14–16. Cinege. Táncolták: Több pár, köztük Streer Tamásné Horváth Mária és Streer Tamás.

Ft. 996. Bogyiszló (Tolna m.) – A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálfy Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26–27. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 3784–91, AP 11 816–22.

Ft. 996. 41. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Streer Tamásné Horváth Mária és Streer Tamás.

Ft. 996. 42. Ugrós. Táncolták: Streer Tamásné Horváth Mária és Streer Tamás. **Táncfotótár:** Tf. 38 618.

SZABÓ PÉTER

(sz. 1935)

Lunga

Kökény Richárd felvétele, 2000.

Szabó Péter – Petru Sabo (Elek–Aletea, 1935. május 10.) Az eleki román tánc hagyomány egyik legkiválóbb ismerője és előadója. Eleknek abban a részében született és nőtt fel, ahol románok, németek, cigányok éltek együtt. Az itt élő emberek gyakran összejöttek, táncoltak kint az utcán, s volt közöttük olyan zenész is, aki házában tanította a gyerekeket táncolni. Szabó Péter szülei napszámosok voltak, édesapja elismert táncos, aki amellet hegedült is. Szabó Péter 1946-ban 11 évesen volt először *zsolkban*, ahol már próbára tehetta tánc tudását. Az 1947-ben Turla György vezetésével megalakult Eleki Román Nemzetiségi Együttes egyik alapító tagja. Az 1950-es évek elejétől kezdve rendszeresen keresték őt fel a néptáncal foglalkozó szakemberek, akik közül Timár Sándorral való kapcsolata volt a legszorosabb. 1972-ben ő hívta meg a Zalka Táncgyűtteshez, az eleki táncok betanításához. Közös munkájuk sikereként az együttes ezzel a produkcióval bejutott az az évi „Ki Mit Tud?” döntőjébe. 1972-től az Eleki Román Hagyományörző Együttes vezetője. 1991-ben kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: AKT 1503. **Hanglemez:** SLPX 18 077 Sebő Ferenc (szerk.) Hungaroton 1984.

Filmtár:

Ft. 650. Elek (Arad m.) Gyűjtők: Maác László, Manninger György. **Gyűjtés ideje:** 1954. III. 12.

Ft. 650. 1–2. Lunga. Táncolták: 4 pár, közöttük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra (sz. 1927).

Ft. 650. 3. Lunga. Táncolták: Szabó Péter és Burján János.

Ft. 650. 13. Mărunțaua. Táncolták: 5 pár, közöttük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 650. 14–15. Mărunțaua. Táncolták: Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 650. 16. Țiganeasca. Táncolták: 4 pár, közöttük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 650. 17–18. Lugojana és Tepsji. Táncolták: 4 pár, közöttük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 720. Elek (Arad m.) Gyűjtők: Martin György, Németh István, Sztanó Pál, Constantin Costea, Frantz Klaus. **Gyűjtés ideje:** 1970. IX. 20. **Hangzóanyag:** Mgt. 2262 (jk. 189.), Mgt. „R” 2810 (jk. 234.), AP 6713d–g, 6714a–c.

Ft. 720. 1.; 4.; 7. Lunga. Táncolták: 5 pár, köztük Szabó Péter és Dancsuj Gáborné Murgu Ida (sz. 1921). [Balról a 3. pár.]

Ft. 720. 5–6. Lunga és Mărunțaua. Táncolták: 2 pár, köztük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra (sz. 1927).

Ft. 720. 2.; 8. Mărunțaua. Táncolták: 5 pár, Szabó Péter és Dancsuj Gáborné Murgu Ida.

Ft. 720. 3.; 9. Țiganeasca. Táncolták: 5 pár, köztük Szabó Péter és Dancsuj Gáborné Murgu Ida.

Ft. 720. 10. Lunga. Táncolták: 4 pár, köztük Szabó Péter és Dancsuj Gáborné Murgu Ida.

Ft. 769. Elek (Arad m.) A felvétel helye: Budapest – Fővárosi Művelődési Ház Néptáncosok Bemutató Színpada. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Timár Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1972. III. 5. **Hangzóanyag:** Mgt. Martin György hagyatéka 97.

Ft. 769. 5.; 9. Lunga. Táncolták: 3 pár, köztük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra (sz. 1927). [Középső pár]

Ft. 769. 6. Mărunțaua. Táncolták: 3 pár, köztük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 769. 7–8. Țiganeasca. Táncolták: 3 pár, köztük Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 964. Elek (Arad m.) Gyűjtők: Farkas Zoltán, Zsuráfszki Zoltán. **Gyűjtés ideje:** 1977. IV. 4.

Ft. 964. 1–2. Lunga. Táncolták: Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 964. 3–4. Mînișelu și Țiganeasca. Táncolták: Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 967. Elek (Arad m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Készítette:** a Magyar Televízió. **Gyűjtők:** Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál. 1975. VII. 26.

Ft. 967. 1–2. Lunga és Mărunțaua. Táncolták: Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 967. 3–4. Țiganeasca és Lunga. Táncolták: Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

Ft. 967. 5.; 6. Lunga; Țiganeasca. Táncolták: Szabó Péter és Szabó Péterné Szretykó Flóra.

*Szabó Péter, feleségével és nővérével a színpadon. Hidas György felvétele, 1972.
Hidas György hagyatékában*

SZAPPANOS LUKÁCS

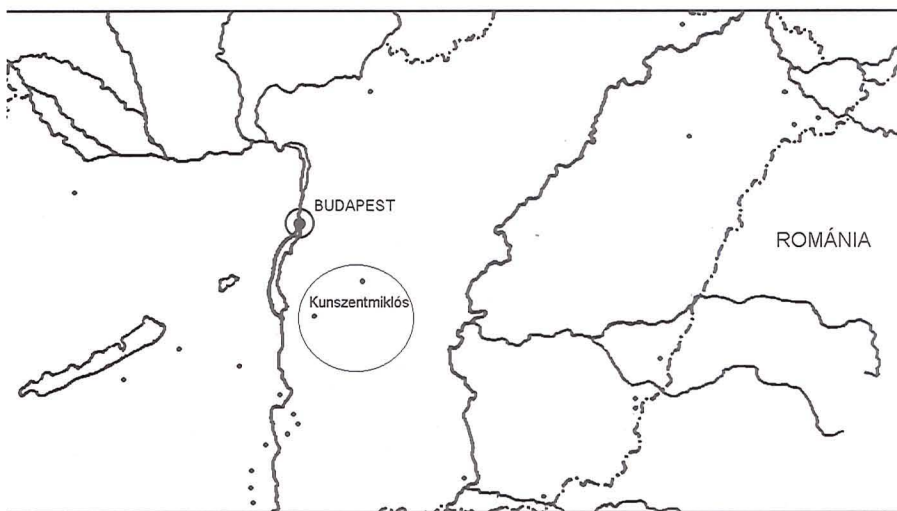
(1886–1973)

Verbunk

Szappanos Lukács (középen). Pesovár Ferenc felvétele, 1955.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 21 880.

Szappanos Lukács (1886. október 12. – Kunszentmiklós – 1973.) Kun nemesi származására büszke, kiemelkedően művelt, írogató parasztpolgár volt. Elévülhetetlen érdeme volt abban, hogy a Kunság elveszettnek hitt táncöröksége: kun verbunk, „törökös”, söprű és sapkatánc megőrződött. 1931-ben alapító tagja volt a kunszentmiklósiak Szentmiklósi Gyöngyösbokréta csoportjának. Az 1936-os Gyöngyösbokréta kiskunhalasi országos bemutatóján első helyezést ért el, sikeresen és méltó módon képviselték Magyarországot külföldi fellépéseik alkalmával is (Franciaország, Ausztria). A néprajzkutatók közül elsőként Gönyey Sándor kereste fel 1947-ben. Őt követve a néptáncutatók több generációja is rendszeresen látogatta őt. A kunszentmiklósi táncokról s ezzel együtt Szappanos Lukács táncudásáról az évtizedek során három alkalommal készült filmfelvétel. A *Népművészet Mestere* címet 1966. augusztus 20-án kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kéziratár: 485, 691, 1024–1026. **Táncfotótár:** Tf. 21 880. Pesovár Ferenc felvétele 1959. IV.; Tf. 21 830. Berkes Eszter felvétele 1959. IV.

Filmtár:

Ft. 415. Kunszentmiklós (Pest m.) Gyűjtők: Berkes Eszter, Maác László, Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1959. III. 30. **Hangzóanyag:** Mgt. 1627 (jk. 214.), AP 10 256–261. **Motívumtár:** 1382–1402.

Ft. 415. 1. Kiskun verbunkos. Táncolták: 9 férfi, közepén Szappanos Lukács.

Ft. 415. 3. Női süveges. Táncolták: Baski Lászlóné Burján Mária (sz. 1916), majd csatlakozik hozzá Szappanos Lukács.

Ft. 415. 4. Törökös. Arcok, maszkok. Táncolták: 6 férfi, a házigazda: Szappanos Lukács.

Ft. 639. Kunszentmiklós (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Lányi Ágoston, Martin György, Olsvai Imre, Pesovár Ferenc, Sárosi Bálint, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1968. VIII. 20. **Hangzóanyag:** Mgt. 2318, AP 6636.

Ft. 639. 1. Kun verbunkos. Táncolták: 9 férfi, egyikük Szappanos Lukács.

Ft. 639. 2. Törökös. Táncolták: 9 férfi, egyikük Szappanos Lukács.

Ft. 639. 3. Söprű és sapkatánc. Táncolták: 3 férfi, egyikük Szappanos Lukács.

Ft. 639. 4. Kun legényes. Táncolták: 2 férfi, köztük Szappanos Lukács.

Ft. 752. Kunszentmiklós (Pest m.) Gyűjtő: Gönyey Sándor. **Gyűjtés ideje:** 1930-as évek.

Ft. 752. 7. Sapkatánc (Női süveges). Táncolták: Szappanos Lukács és Baski Lászlóné Burján Mária.

Ft. 752. 8. Verbunk. Táncolták: 7 férfi, köztük Szappanos Lukács.

SZENTES VARGA FERENC

(sz. 1919)

Dus

Németh István felvétele, 1981.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 786.

Szentes Varga Ferenc 1919. február 22-én született Szanyban. Gyermekkora óta szülei-vel, nagyszülei-vel együtt részt vett a hagyományörző mozgalomban. Korábban a Szanyi Bokréta, majd a hagyományörző együttes tagjaként. Táncos tudását nagyapjától Szentes Varga Mihálytól sajátította el, aki az 1930-as években már országos hírű táncos volt. Vég-eredményben a Szentes Varga családnak és az együttes tagjainak köszönhető, hogy a falu legszebb táncai, a verbunk, a dus és a csárdás a mai napig fennmaradt és széles körben elterjedt a magyar néptáncmozgalomban. Táncaikról az 1930-as évek óta készültek do-
kumentumok, amelyeket a Magyar Filmintézet, a Néprajzi Múzeum és az MTA Zene-
tudományi Intézet gyűjteményeiben őriznek. Örökvidám, mindig tréfára kész egyéniség,
aki nemzedékek egész sorát tanította a tánra és a néphagyományok tisztelésére.
A *Népművészet Mestere* kitüntetését 1980-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 58, 534, 1231, 1322. **Táncírástár:** Tit. 874/7.

Filmtár:

Ft. 759. Szany (Sopron m.) A felvétel helye: Kapuvár. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Lányi Ágoston, Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1971. IV. 17. **Hangzóanyag:** Mgt. 2350 (jk. 199.), AP 7373–74. **Táncfotótár:** 26 636–26 701.

Ft. 759. 3. Nagyverbunk. Táncolták: 7 férfi, köztük Szentes Varga Ferenc.

Ft. 759. 4–6. Dus. Táncolták: 7 férfi, köztük Szentes Varga Ferenc.

Ft. 911. Szany (Sopron m.) A felvétel helye: Szany (Sopron m.). **Készítette:** A Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok sorozat „Rábaközi táncok” Lengyelví Miklós, Szabados Tamás, valamint Gulyás László, Olsvai Imre, Pálfi Csaba, Pesovár Ernő. 1974.

Ft. 911. 2. Körverbunk. Táncolták: 7 férfi, köztük Szentes Varga Ferenc

Ft. 911. 5d. Dus. Táncolta: Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1052. Szany (Sopron m.) Gyűjtők: Papp Imre. **Gyűjtés ideje:** 1980. I. 29–30. **Hangzóanyag:** Mgt. 4203, 4244.

Ft. 1052. 6–7. Dus. Táncolta: Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1052. 8a. Beköszöntő (vers). Elmondja: Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1052. 8g. Dus. Táncolta: Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1052. 8b–j. Dus. Táncolták: Szentes Varga Ferenc és Varga József.

Ft. 1052. 9. Söprútánc. Táncolták: 4 férfi, köztük Szentes Varga Ferenc és Varga József.

Ft. 1052. 11. Csárdás. Táncolták: Szentes Varga Ferenc és párja.

Ft. 1052. 12. Verbunk. Táncolták: Férfiak, köztük Szentes Varga Ferenc és Varga József.

Ft. 1101. Szany (Sopron m.) A felvétel helye: Kalocsa (Pest m.) – VII. Duna menti Folklorfesztivál. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Németh István, Martin György, Lányi Ágoston, Pálfi Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1981. VII. 23–25. **Hangzóanyag:** Mgt. 4266–71, AP 14 841. **Táncfotótár:** Tf. 41 656–836, 41 693–697, 41 785–786.

Ft. 1101. 33. Dus. Táncolta: Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1101. 34. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Szentes Varga Ferenc és Simon Krisztina.

Ft. 1101. 51. Szentes Varga Ferenc beköszöntője.

Ft. 1101. 52. Söprútánc. Táncolták: 3 férfi, köztük Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1101. 57. Dus. Táncolták: Többen, köztük Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1101. 58. Friss csárdás. Táncolták: több pár, köztük Szentes Varga Ferenc.

SZUROMI PÉTER

(1904–1962)

Csárdás

Szuromi Péter és Szuromi Péterné. Pesovár Ferenc felvétele, 1955.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 28 136.

Szuromi Péter 1904-ben született Nyírgebén, a Herceg-tagban, ahol apja feles dohánnyos volt. 1911-ben került az Ecsedi vidékére, a Tyukod melletti Róth-tagba. Első táncos emléke kisgyermek korához kapcsolódik, édesapjától tanulta a seprűtáncot. A csapásolás fortélyai a falu egyik legjobb táncos cigánya, Varga Hajnal vezette be. A páros táncokkal való megismerkedése legénykorára, a bálbajárás kezdetének idejére tehető. A jellegzetes ütő és támadó mozdulatokkal járt pásztortáncát 16 éves korában Csengerben látta és sajátította el. Az általa táncolt csárdásban Szuromi a vidék legrégebbi változatát őrizte meg. Pásztortánc – amit ő kondástáncnak nevezett – a botoló típusába tartozik. Táncát nemcsak falujában és szűkebb környezetében ismerték, hanem szerte az országban az ő táncja alapján táncolták a tyukodi csárdást. Nemcsak kitűnően táncolt, hanem élményszerűen tudott beszélni is a táncról és a táncolás módjáról. Tánc- és énektudása mellett leginkább báltáncoló tudományára volt büszke. 1955-ben kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 355., 507.

Filmtár:

Ft. 285. Nyírgebe (Szatmár m.) – Tyukod (Szatmár m.) Gyűjtők: Andrásfalvy Bertalan, Belohorszky Ferenc, Maácz László, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1955. III. 20–21., 23. **Táncfotótár:** Tf. 28 103–247. **Motívumtár:** 5839–5912.

Ft. 285. 12. Csárdás. Táncolták: 6 pár, köztük Szuromi Péter és Szuromi Péterné.

Ft. 285. 15. Csárdás. Táncolták: Szuromi Péter és Fási Gyuláné.

Ft. 285. 16. Csárdás egyedül ugrósan. Táncolta: Szuromi Péter. **Táncírástár:** Tit. 103.

A gyűjtő és Szuromi Péter táncja.

Ft. 285. 27. Citerás csárdás. Táncolták: 6 pár, köztük Szuromi Péter és Szuromi Péterné.

Ft. 285. 28. Csárdás. Táncolták: 3 fiatal pár és Szuromi Péter.

Ft. 741. Nyírgebe (Szatmár m.) – Tyukod (Szatmár m.) Gyűjtő: Rábai Miklós. **Gyűjtés ideje:** 1953. II–III.

Ft. 741. 1. Botos pásztortánc. Táncolta: Szuromi Péter.

Ft. 741. 2–4. Csárdás. Táncolták: Szuromi Péter és Oláh Istvánné.

ULICZA JÁNOSNÉ BERNÁTH ROZÁLIA

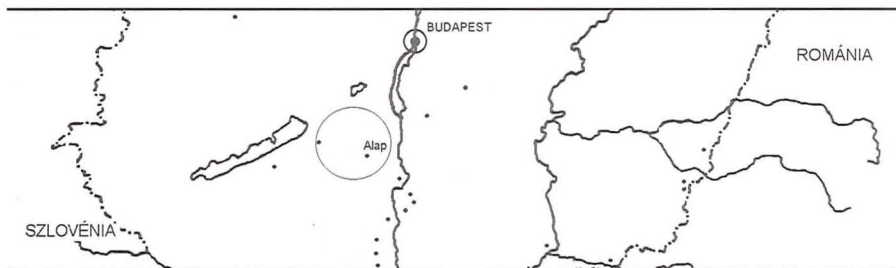
(1906–1992)

Ugrós

Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János. Pesovár Ferenc felvétele, 1958.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 31 061.

Ulicza Jánosné Bernáth Rozália 1906-ban született Alapon. Alacsony, törékeny alkatú szelid természetű egyéniség volt. Nyolc testvérével együtt korán megismerte a munkát, a napi kenyérért való küzdelmet. Családjában szülei és testvérei is nagyon szerették a zenét és a táncot. Ő maga már egészen kisgyermek korában nagyon szeretett táncolni, különösen bátyja citera muzsikájára a pusztai táncos összejövetelek alkalmával. A tánc szeretete egész életét végig kísérte. A férje is jó táncos és énekes volt, akinek köszönhetően nagyon sok értékes információval rendelkezünk Alap táncairól, táncéletéről. 1957-ben járt náluk először néprajzkutató, Pesovár Ferenc személyében. Táncát több alkalommal sikerült filmen megörökíteni. Férje halála után, 1966-tól Fekti József lett a táncospárja. Bárhol is jártak az országban, mindenhol megcsodálták táncaikat: az alapi ugróást, a csárdást. A *Népművészet Mestere* címet 1978-ban kapta meg. 1992 március 14-én halt meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 389. Alap (Fejér m.) Gyűjtők: Martin György, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1958. IV. 20. **Hangzóanyag:** AP 5484b-i.

- Ft. 389. 1. Leánytánc. Táncolták: 5 asszony és egy pár egyikük Ulicza Jánosné Bernáth Rozália.
- Ft. 389. 2. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János (sz. 1898).
- Ft. 389. 13. Ugrós. Táncolták: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János.
- Ft. 389. 15-16. Ugrós. Táncolták: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Majoros István (sz. 1889).
- Ft. 389. 17-18. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János.
- Ft. 389. 21. Ugrós. Táncolták: 2 pár egyikük Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János.
- Ft. 389. 27. Magyar polka. Táncolták: 5 pár egyikük Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János.
- Ft. 389. 29. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 5 pár egyikük Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János.
- Ft. 389. 30. Lassú csárdás. Táncolták: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Ulicza János.

Ft. 803. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Dunaújváros – megrendezett filmfelvétel színpadon. **Gyűjtők:** Ásó István, Deák Gábor, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1972. XI. 24.

Ft. 803. 2. Páros ugrós. Táncolta: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Fekti József (sz. 1903).

Ft. 819. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Perkáta. – Megrendezett filmfelvétel a kultúrotthonban. **Gyűjtők:** Ásó István, Csapó Károly, Fitz Andrea, Gelencsér Ferenc, Halmos István, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1973. IV. 24. **Hangzóanyag:** Mgt. 2833-37 (jk. 217.), AP 10 314-321. **Táncfotótár:** 27 090-091, 27 119-121. **Motívumtár:** 6911-6940.

Ft. 819. 2. Ugrós. Táncolták: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Fekti József.

Ft. 819. 15.: 17. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Fekti József.

Ft. 912. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Perkáta (Fejér m.) **Készítette:** A Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Mezőföldi táncok” Lengyelffy Miklós, Szabados Tamás, valamint Ásó István, Gulyás László, Halmos István, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc. 1974 IX. 19. **Hangzóanyag:** Mgt. 3241-45. (jk. 254.), AP 10 217-222. **Táncfotótár:** 28 055-059.

Ft. 912. 5. Ugrós. Táncolták: Két pár, egyikük Ulicza Jánosné és Fekti József.

Ft. 959. Alap (Fejér m.) A felvétel helye: Székesfehérváron, a kultúrotthon színpadán. **Gyűjtők:** Botos József, Pesovár Ferenc. **Gyűjtés ideje:** 1977. II. **Hangzó és fotóanyag:** a székesfehérvári István Király Múzeumban.

Ft. 959. 1. Ugrós. Táncolták: 5 pár, köztük Ulicza Jánosné Bernáth Rozália és Fekti József (sz. 1903).

VARGA JÓZSEF

(sz. 1921) és

VARGA JÓZSEFNÉ GASZTONYI ILONA

(sz. 1925)

Dus

Németh István felvétele, 1981.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 785.

Varga József (Szany, 1921. december 22.) és Varga Józsefné Gasztonyi Ilona (Szany, 1925. augusztus 18.) a Rábaköz sokszínű táncagyományának kiváló ismerői és rendszeres bemutatói, oktatói. A néptáncmozgalom számára Szentes Varga Ferenc és párja mellett ők a rábaközi táncok legtehetségesebb élő közvetítői. A magyar néptáncmozgalomban szinte minden fiatal tőlük tanulta közvetlenül vagy közvetve e vidék táncait. Táncos tudásukról 1951-ben készült az első filmfelvétel. Azóta 1971-ben és 1980-ban készítettek a kutatók dokumentációt táncaikról. Ezek eredményeként ma az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában Varga József férfitáncairól 13, feleségével együtt járt csárdásáról pedig 1 felvételt őriznek. A *Népművészet Mestere* címet 1988-ban kapták meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 55., 58., 1231., 1311.

Filmtár:

Ft. 94. Szany (Sopron m.) Gyűjtők: Albán Tünde, Erdős Lajos, Katona György, Lengyelfi Miklós. **Gyűjtés ideje:** 1951. XI. 30–XII. 4.

Ft. 94. 2., 4. Verbunk („Szanyi verbunk”). Táncolták: 5 férfi, köztük Varga József.

Ft. 94. 3. Dus. Táncolták: 5 férfi, köztük Varga József.

Ft. 94. 5. Kanásztánc. Táncolták: 4 férfi, köztük Varga József.

Megjelenés: Szentpál Olga: *A magyar néptánc formái elemzése*. Ethnographia LXXII. (1961) 3–55.

Ft. 759. Szany (Sopron m.) A felvétel helye: Kapuvár. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Lányi Ágoston, Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1971. IV. 17. **Hangzóanyag:** Mgt. 2350 (jk. 199.), AP 7373–74. **Táncfotótár:** Tf. 26 636–701.

Ft. 759. 3. Nagyverbunk. Táncolták: 7 férfi, köztük Varga József.

Ft. 759. 4–6. Dus. Táncolták: 7 férfi, köztük Varga József.

Ft. 1052. Szany (Sopron m.) Gyűjtők: Papp Imre. **Gyűjtés ideje:** 1980. I. 29–30. **Hangzóanyag:** Mgt. 4203, 4244.

Ft. 1052. 5.; 8f. Dus. Táncolta: Varga József.

Ft. 1052. 8b–j. Dus. Táncolták: Varga József és Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1052. 9. Söprútánc. Táncolták: 4 férfi, köztük Varga József és Szentes Varga Ferenc.

Ft. 1052. 10. Csárdás: Táncolták: Varga József és Varga Józsefné.

Ft. 1052. 12. Verbunk. Táncolták: Férfiak, köztük Varga József és Szentes Varga Ferenc.

VÉN FERENC

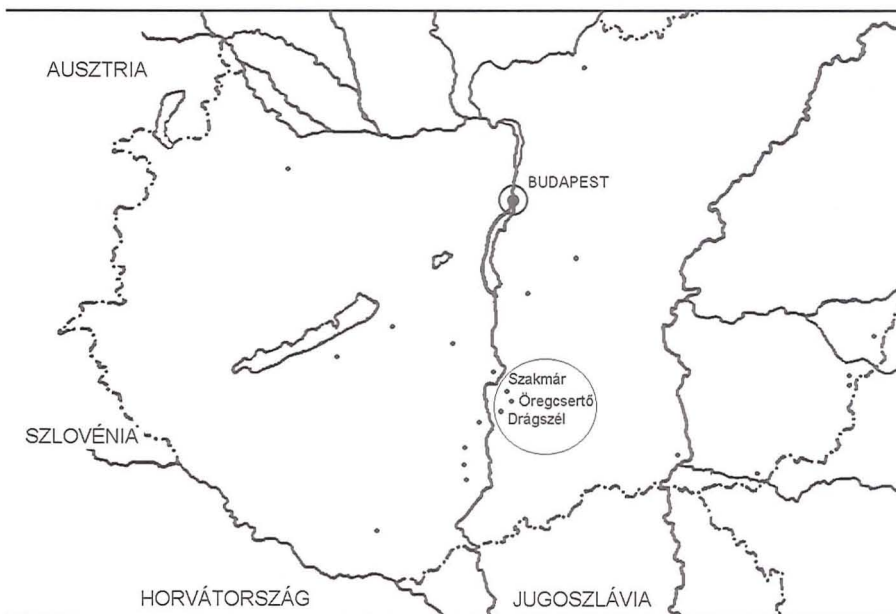
(sz. 1920)

Lassú csárdás

Vén Ferenc és párja. Németh István felvétele, 1981.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 41 684.

Vén Ferenc 1920. április 21-én született Öregcsertőn a Kalocsai Sárköz egyik jellegzetes településén katolikus, földműves családban. Hat testvére közül ő és egyik bátyja örökölték a szüleiktől a tánchoz és zenéhez való különleges érzéket és tőlük sajátították el a gazdag helyi hagyományt. Vén Ferenc 15 éves kora óta részt vett a helyi Gyöngyösbokréta csoportban s attól kezdve rendszeresen szerepelt a színpadon Magyarországon és külföldön is. A hétköznapi életben is víg kedélyű, energikus ember, aki nagy népszerűségnek örvend a saját közösségében. A híres kalocsai hagyományörző együttesnek megalakulása – 1966 – óta tagja volt. Eleinte Rideg Ferencnével, majd később Cselik Máriaival táncolt a bemutatókon, akik szintén a Népművészet Mesterei. Táncukat az idők folyamán a néptáncutatók több alkalommal is filmre rögzítették. A *Népművészet Mestere* kitiűntetést 1980-ban kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 721. Öregcsertő (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa (Pest) – Művelődési Ház udvarán. **Gyűjtők:** Pécsi Erzsébet, Timár Sándor, Tóth Ferenc, **Gyűjtés ideje:** 1970. X. 4.

Ft. 721. 1–2. Lassú és friss csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 721. 4.; 6.; 8.; 10. Friss csárdás. Táncolták: 2 pár, egyikük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 721. 7. Arcok, köztük Vén Ferenc.

Ft. 721. 9. Arcok, köztük Vén Ferenc.

Ft. 721. 12. Mars. Táncolták: Vén Ferenc és Török Gergely (sz. 1915).

Ft. 721. 13. Mars. Táncolták: 2 nő, egyikük Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 721. 14–15. Öreges és (fiatalos) mars. Táncolták: 2 férfi, 2 nő, köztük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 721. 16–17. Mars. Táncolták: Vén Ferenc és Török Gergely.

Ft. 721. 18. Fércelő és körsárdás. Táncolták: 2 férfi, 2 nő, köztük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 743. Öregcsertő (Pest m.) A felvétel helye: Budapest – Vasas Művész Együttes Székháza. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Timár Sándor, Tóth Ferenc, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1970. XII. 5. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 2811 (jk. 234.), AP 10 721–22.

Ft. 743. 1a–c. Lassú és friss csárdás–Mars. Táncolták: 2 pár, egyikük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 743. 1c. Táncolták: 2 pár, egyikük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 743. 6a–b–7. Lassú és friss csárdás (körscárdás). Táncolták: 2 pár, egyikük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 743. 8. Mars. Táncolták: 2 pár, egyikük Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 827. Öregcsertő (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa (Pest) – IV. Duna menti Folklórfesztivál. **Gyűjtők:** Martin György, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1973. VIII. 18. **Hangzóanyag:** Mgt. 2894 (jk. 241.), AP 10 817.

Ft. 827. 9. Mars. Táncolták: Férfiak, közöttük Vén Ferenc elől.

Ft. 913. Öregcsertő (Pest m.) A felvétel helye: Szakmár. **Készítette:** a Magyar Televízió „Magyarországi néptáncok” sorozat „Kalocsavidék táncai”. Szabados Tamás, valamint Cserey József, Gulyás László, Kalapos Istvánné, Martin György, Olsvai Imre, Pálfi Csaba. 1974. IX. 22. **Hangzóanyag:** Mgt. 3243_{1–12}–44_{13–19} (jk. 254.), AP 10 220–21.

Ft. 913. 4. Ugrós. Táncolták Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 913. 8–9. Lassú és friss csárdás. Több pár, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 913. 12. Mars (párnástánc). Táncolták: Többen, közöttük Rideg Ferencné Csóti Borbála és Vén Ferenc.

Ft. 974. Öregcsertő (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklórfesztivál. **Készítette:** a Magyar Televízió. Soós Anna, Szabados Tamás, valamint Borbély Jolán. 1975. VII.

Ft. 974. 1. Lassú csárdás. Táncolták: Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála közösen és több fiatal pár által.

Ft. 974. 2. Férfi szóló. Táncolta: Vén Ferenc.

Ft. 974. 3. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 974. 4. Férfi szóló, mars, páros mars. Táncolta: Vén Ferenc.

Ft. 974. 5–6. Férfi szóló. Táncolta: Vén Ferenc.

Ft. 996. Öregcsertő (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – VI. Duna menti Folklórfesztivál. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Manno Andrea, Martin György, Pálffy Gyula, Szabó Jenő, Sztanó Pál. **Gyűjtés ideje:** 1978. VII. 26–27. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 3784–91, AP 11 816–22. **Táncfotótár:** 38 739.

Ft. 996. 51. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 996. 52. Mars. Táncolták: Vén Ferenc és Rideg Ferencné Csóti Borbála.

Ft. 1101. Öregcsertő (Pest m.) A felvétel helye: Kalocsa – Duna menti Folklórfesztivál. **Gyűjtők:** Csapó Károly, Lányi Ágoston, Martin György, Németh István, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Pálffy Gyula. **Gyűjtés ideje:** 1981. VII. 23–25. **Hangzóanyag:** Mgt. 4268_{1–12}. **Táncfotótár:** Tf. 41 679–89.

Ft. 1101. 30. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Vén Ferenc és párja.

Ft. 1101. 31. Mars. Táncolták: Vén Ferenc és párja.

Lassú csárdás
Vén Ferenc és Cselik Mária. Hidas György felvétele, 1999.

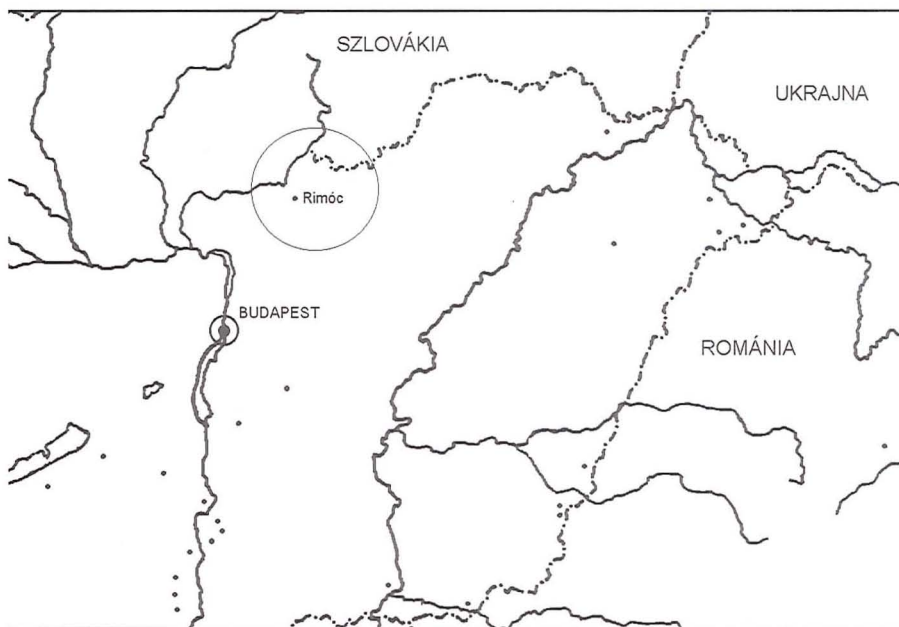
VINCZE FERENC

(sz. 1907)

Lassú csárdás

Vincze Ferenc és Holecz Istvánné Kanyó Margit. Ismeretlen fotós felvétele, 1998.

Vincze Ferenc 1907. december 27-én született a Nógrád megyei Rimócon katolikus, földműves családban. Rimóc Észak-Magyarország egyik hagyományörző tájegységének legjellegzetesebb faluja. Vincze Ferenc itt élte a parasztemberek kemény életét s itt nőtt bele a helyi, gazdag népzenei, néptánc és népszokás hagyományba. Jó megfigyelő készsége, biztos emlékezete, szép hangja és jó mozgáskészsége képessé tették őt arra, hogy elsajátítsa vidékének legszebb táncait, dalait és meséit. Ma ő a falu legidősebb embere, aki még ma is hitelesen és készségesen mutatja be e vidék hagyományának legszebb darabjait. A rimóci hagyományörző együttesnek 30 év óta tagja, s azóta a hazai és nemzetközi fesztiválok állandó szereplője. Tehetségére a néprajzkutatók az 1970-es években figyeltek föl, azóta számos film- és hangfelvétel készült róla. A *Népművészet Mestere* kitüntetést 1997-ben kapta meg.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Filmtár:

Ft. 1164. Rimóc (Nógrád m.) Gyűjtők: Braun Miklós, Nagy Judit, Pálfy Gyula, Pesovár Ernő, Sztanó Pál.

Gyűjtés ideje: 1984. III. 29. **Hangzóanyag:** Mgt. 4841–43. **Táncfotó:** Tf. 43 451–62, 43 469–74, 43 481–86.

Ft. 1164. 5a. Lassú csárdás. Táncolták: Vincze Ferenc és Holecz Istvánné Kanyó Margit.

Ft. 1164. 5b. Friss csárdás. Táncolták: Vincze Ferenc és Holecz Istvánné Kanyó Margit. Táncírástár: Tit. 1203. **Megjelenés:** Pesovár Ernő: *A magyar páros táncok*. 1997. 152–156. 14. sz. tánc. Budapest

Ft. 1164. 6. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Vincze Ferenc és Holecz Istvánné Kanyó Margit.

Ft. 1164. 8. Lassú és friss csárdás. Táncolták: Vincze Ferenc és Virág Jánosné Vincze Krisztina.

Ft. 1164. 9. Fenyegető játék, majd csárdás. Táncolták: többen, köztük Vincze Ferenc és Holecz Istvánné Kanyó Margit.

Ft. 1164. 11. Falukerülő-kapuzó játék és karikázó. Táncolták: többen, köztük Vincze Ferenc és Holecz Istvánné Kanyó Margit.

